

PSEUDO-LUITPRANDI

LIBER

DE PONTIFICUM ROMANORUM VITIS.

PRAEFATIO.

(Ex editione Moguntina anni 1602.)

Proliit, amice Lector, vernalibus hujus anni 1602 nundinis, Moguntinis typis expressa pervetusti scriptoris Anastasii S. R. E. bibliothecarii, de novem supra centum pontificum Romanorum Vitae Historia, eaque variis mss. codicum lectionibus illustrata; nunc quia aliam ejusdem argumenti, et aequae vetustam, ac nusquam hactenus excensam, clarissimorum quorundam virorum beneficio nacti sumus, operae pretium nos facturos putavimus, si eam Anastasiano operi nunc adjungeremus. Luitprando Ticinensi diacono, qui sub annum Domini 950, teste Joanne Trithemio, claruit, inscripsimus; non quod ms. Codex, ex quo eam descripsimus, auctorem prodiderit (nullum enim nomen ascriptum invenimus), aut quod firmæ solidæque causæ hujus nomenclaturæ suppeterent; sed quod non pauci Luitprando, tanquam germano ejus auctori, constanter attribuerint. Quibus autem argumentorum momentis induci id fecerint, ipsi viderint. Nobis certe non levis subolet suspicio, primum historiographos non alio usos ms. exemplari, quam hoc ipso membranaceo, ex quo præsentem Historiam descripsimus. Deinde non alio persuasos argumento, ut Luitprando indigiterent, quam quod negari non possit extremam pontificis Romani Formosi Vitam, verbis Luitprandi, quæ exstant in capite octavo libri primorum per Europam gestarum (cujus constat Luitprandum Ticinensem esse auctorem) totam esse comprehensam. Cæterum hoc argumento labefactari potius quam stabiliri videtur istorum opinatio. Cum enim liqueat, totam narrationem de Formoso verbotenus exscriptam esse ex libro Luitprandi jam citato, non omissis quidem illis verbis, *Pater sanctissime*, quæ prorsus furtim fucumque produunt, haud dubium est quin ab aliquo sciolo, post verba illa, *Formosus Portuensis episcopus sedit annos v, menses vi*, reliqua narratio fuerit assuta. Usurparat autem Luitprandus in illa de rebus in Europa gestis Historiam verba illa, *Pater sanctissime*; quod eam ad Regimundum Liberitanæ Ecclesie in Hispania episcopum conscripsisset. Hanc vero de pontificibus Historiam nulli episcopo, vel alii Patri sanctissimo, inscriptam vel dedicatam esse manifestum est. Accedit, quod nec apud Sigebertum, nec Trithemium, nec Gesnerum, ullus de Vitis Pontificum Romanorum liber ascribatur Luitprando. Deinde, quia Trithemius scribit Luitprandum (licet ille vocet Eutrandum) claruisse sub annum Domini

arrant, quæ non videntur profecta nisi ab eo qui Formosi decessorumque ejus temporibus floruerit, imo ab eo qui in Westphalia, vel Saxonia, ut in monasterio Corbeiensi, Hirsfeldensi, vel Fuldensi tunc florentissimis, vixerit. Nam in Adriano I refert Carolus Magnus Romæ in Divi Petri basilica visisse Deo, se Osnaburgi in provincia Westphaliæ, quam recens ad fidem Christi traduxerat; episcopatum erecturum; quemadmodum et fecit, teste Alberto Krantzio libro I Metropol., cap. 14, et libro II Saxon., cap. 11. Deinde in Adriano II, ait Ludovicum imperatorem (is fuit Ludovicus II, Lotharii imp. filius) dedisse ecclesie Corbeiensi et Herifordensi quasdam decimales ecclesias cum ipsis decimis in parochia Osnaburgensi constitutas, consentiente episcopo et omni clero. Tum Carolus Romanorum imperatorem honorificatæ ecclesie et a Deo honorificandæ Hersveldensi quasdam decimas in Frisoniavelt et Hassega Halberstadensi adjacentes diocesei dedisse, quas Stephanus papa (IV, dictus III) in basilica B. Petri die sancto Paschæ sua auctoritate, et imperatoris subscriptione, et Hildegrino Halberstadensi episcopo præsentem confirmavit. Præterea in Stephano VI scribit, Hermannum Coloniensem archiepiscopum, et Hadalgarium Hamburgensem archiepiscopum de Bremensi Ecclesia contententes, Wormatiam venire a summo pontifice jussos, ibique Fulconi Rhemensi episcopo in causa eorum examinanda vices suas commisisse. Quam rem accurate tractat Krantzius lib. II. Metropol., cap. 19, 20 et 24; ejusdemque meminere Albertus Stadensis in Chron. ad annum 896 et Trithem in Chronico Hirsaugiensi. Denique in postremorum pontificum Vitae, nominatim autem Paschalis, Benedicti III, Nicolai I, Adriani II, Joannis VIII, non pauca eorundem decreta prolixè recitat, quæ in Tomis Conciliorum non exstant, cum tamen existent pleraque omnia quæ antiquioribus pontificibus hic tribuuntur. In Leone vero IV quadraginta duo capitula e synodo Romana, consilio imp. Lotharii et Ludovici coacta, descripsit; quorum nulla quoque mentio in dictis Tomis. Unde conjecturam nimis obscuram facerelicet, hujus opusculi auctorem ultimarum pontificum temporibus, hoc est, sub annum Domini 860 maxime floruisse, et non sub 950, quo Luitprandus; auctoremque esse non Italum, sed Germanum in Corbeiensi (ex quo aliqui ad Osnaburgensem episcopatum illo sæculo evecti sunt) vel Hirsfeldensi

amice Lector, de quo te commonfaciamus, quam nos summorum pontificum decreta, quæ in his pontificum Vitis passim citantur, sedulo cum fonte contulisse, hoc est cum decretis quæ extant in Conciliorum tomis; et tum varias lectiones ad margi-

A nem, si quando occurrebant, tum etiam e Gratiano Canonum capitula adnotavisse. Quam operam nostram non dubitamus omnibus theologiæ studiosis fore pergratam. Vale.

INCIPIT LIBER.

I. — S. PETRUS APOSTOLUS.

(Anno Christi 45.)

Beatus Petrus apostolus, et princeps apostolorum, Antiochenus, filius Joannis, provinciæ Galilææ, vico Bethsaida, frater Andrææ, primum sedit in episcopali cathedra Antiochiæ annos 7. Et post ad expugnandum Simonem Magum, ut Hieronymus dicit (*de Scrip. eccles. in Petro*), Romam ingressus Claudii anno 2, in episcopali cathedra sedit annos viginti quinque, menses duos, dies tres. Qui uno eodemque tempore et die, videlicet, post passionem Domini anno 38, ultimo vero anno Neronis III, Kalendarum Julii cum Paulo martyrium consummavit. Hic duas Epistolas fecit, quæ Canonicæ nominantur: in quarum prima, primo generaliter Ecclesiam instruit, explicans beneficia quibus nos divina pietas ad salutem vocare, vel dona quibus aliquando Judæos, nunc autem nos honorare dignata est. Postmodum vero diversas fidelium personas solerter hortatur, ne se tanta Spiritus gratia carnaliter vivendo reddant indignos; ne, qui regali ac sacerdotali vocabulo sunt insigniti, vitiorum malitia subacti, a condonatæ vel promissæ sibi nobilitatis gloria degenerent. Et primo liberos et servos, deinde mulieres et viros specialiter alloquitur: atque post interloquutionem generalis exhortationis, seniores quoque et adolescentes qualiter sese debeant gerere, ostendit. In secunda vero Epistola, quam eisdem scripsit, quibus et primam, miseratus eosdem, jam ut perfectiores ad majora et perfectiora multipliciter commonet et hortatur. Et Evangelium Marci fecisse dicitur, quia Marcus adjutor ejus fuit, et filius de baptismo. Ordinavit autem episcopos tres, Linum, et Cletum, et Clementem, et presbyteros decem, et diaconos septem.

II. — S. LINUS.

(Anno Christi 69.)

Linus, natione Italus regionis Tusciæ, patre Herculano, sedit annos undecim, menses tres, dies duodecim. Fuit autem temporibus Neronis, a consulatu Saturnini et Scipionis, usque ad Capitonem et Rufum consules. Sub quibus martyrio coronatur die nono Kalend. Octobr. Hic ex præcepto beati Petri

A

III. — S. CLETUS.

(Anno Christi 81.)

Cletus, natione Romanus de regione Vico patricii, patre Æmiliano, sedit annos duodecim, mensem unum, dies undecim. Fuit autem temporibus Vespasiani et Titi, a consulatu Vespasiani VII, et Domitiani V, usque ad Domitianum IX, et Rufum consulem: sub quibus martyrio coronatur VI Kalend. Maii. Hic ex præcepto B. Petri viginti quinque presbyteros ordinavit in Roma. Nota hos duos, Linum et Cletum, nihil pontificale, nisi ex præcepto B. Petri, egisse: unde constat eos coadjutores ejus, non successores fuisse.

IV. — S. CLEMENS.

(Anno Christi 93.)

B Clemens, natione Romanus, de regione Cælio monte, ex patre Faustino, sedit annos novem, menses duos, dies decem. Fuit autem temporibus Calpurnii et Vespasiani a consulatu Tragali et Italici, usque ad Vespasiani nonum et Titum. Hic, quamvis in ordine catalogi post B. Petrum tertius inveniat, revera tamen, sicut ipse in epistola scripsit Jacobo Hierosolymorum episcopo, post beatum Petrum primum, nullo interposito, Romanæ sedis gubernacula procul dubio tenuit; Linus autem et Cletus ideo velut successores Petri connumerantur, quia ipse eos in vita coadjutores sibi fecit ut tanto melius ipse vacare posset orationi. Hanc veritatis sententiam Tertius Joannes papa in epistola, quam scripsit episcopis in Germaniæ et Galliæ provinciis constitutis, manifeste confirmat, ita inter cætera dicens (8, q. 1, c. Si autem): *Si autem Petrus princeps apostolorum adjutores sibi Linum et Cletum adscivit, non tamen potestatem pontificii, ut ligandi aut solvendi normam eis tradidit, sed successori suo Clementi, qui sedem apostolicam post eum, et potestatem pontificalem tradente sibi B. Petro tenere promeruit. Linus vero et Cletus ministrabant exteriora: princeps autem apostolorum Petrus verbo et orationi insistebat. Item, in eadem papa Joannes paulo inferius de eisdem ita subjungit: Linum namque et Cletum nihil legitur unquam egisse ex pontificali ministerio potestative; sed quantum eis a beato Petro præcipiebatur, tantum solum agebant. Hic autem, dum multos libros zelo*

Hic sollicitè ac diligenter gesta martyrum fecit inquiri, et scribi. Hic scripsit duas epistolas Jacobo Hierosolymorum episcopo, quæ catholicæ nominantur. Et primam scripsit ei ex præcepto B. Petri : in qua videlicet, ipso præcipiente, Jacobo narrat qualiter ipse princeps apostolorum, cum finem sibi vitæ imminere præsentit, ipsum Clementem in conventu ecclesiæ Romanæ sedis pontificem ordinavit, et sibi successorem esse constituit, et ei ligandi et solvendi potestatem a Domino sibi traditam tradidit : ita ut de his omnibus, quibus ipse decreverit in terris, decretum sit et in cælis. Et quare talem ac tantam potestatem ei tradidisset, continuo subjunxit : *Ita ligabit enim quæ ligari oportet, et solvet quæ expedit solvi, tanquam qui ad liquidum Ecclesiæ regulam noverit.* In quo notandum esse non dubito, illud, quod quilibet episcopus ecclesiasticæ regulæ ignarus, vel qualibet iræ aut cupiditatis commotione inductus, si aliter, quam oportet, ligabit aut solvet in terris, irritum fore in cælis.

Narrat etiam in eadem epistola, quod princeps apostolorum coram omnibus eum commonuit, qualiter ordinem ecclesiasticæ dispensationis, tam in seipso quam in cæteris sibi subjectis, servare eum oporteat ; ita videlicet, ut ipsum irreprehensibiliter vivere oporteat, et nulla mundialis negotii occupatione perplexus inveniatur, quia nullus episcopus iudex aut cognitor esse sæcularium negotiorum ordinatur, ne præsentibus hominum curis prælocatus non possit verbo Dei vacare, et bonos a malis secundum regulam veritatis discernere ; quia sic idem ipse princeps apostolorum omnibus episcopis in persona Clementis paulo inferius dicit : *Si enim mundialibus curis fueris occupatus, et te ipsum decipies, et eos qui te audiunt. Non enim poteris, quæ ad salutem pertinent, plenius singulis quibusque distinguere : et ex eo fit ut tu, tanquam non docueris ea quæ ad salutem hominum pertinent, deponaris, et discipuli per ignorantiam pereant.* Item refert (13, q. 3, c. *Quicumque*) eundem principem apostolorum de episcopis ita docuisse : *Ipsium qui præest cæteris, oportet medici vicem agere, et non feræ bestiæ furore commoveri.* Item in eadem sic eundem Clementem instituit : *Si te multi ex fratribus propter rigorem justitiæ odio habuerint, ex hoc quidem non læderis, sed ex hujusmodi odiis amor Dei conciliatur tibi : et ideo satage magis, et refuge, ne lauderis ab iniquis, et ne a pessime agentibus diligaris, sed potius propter justitiæ dispensationem, et æquissimam regulam disciplinæ a Christo collaudari merearis.*

Presbyteros autem sic se habere præcepit (32, q. 7, c. *Quid in omnibus*), ut ante omnia pudicitiam tam in se quam in subditis servare studeant, et caveant, et præveniãnt, ne quod in ipsis adulterii occultum calescat incendium : quia in omnibus peccatis nil gravius *, adulterio esse dicit. Secundum namque locum in pœnis obtinere testatur, quoniam pri-

* « Nihil gravius inter peccata, contra proximum in genere. » D. THOM. 2-2, q. 73, art. 3. Aug. BAR-

um quidem habent illi, qui a Deo aberrant, etiam si sobrie vixerint. Adulterii autem primam speciem vocat, virum propria uxore non esse contentum, et mulierem non proprio tantum servare se viro. Item præcipit, ut si inter se negotia habuerint, non apud sæculares iudicentur, sed quidquid inter illos sit, apud presbyteros dirimatur. Diaconorum officium esse edocuit actus totius Ecclesiæ diligenter investigare, ac sollicitè considerare : ut, si quidem vicinam fieri præcipit, et proximum esse peccato quemlibet viderint, episcopo notificentur, ut ab eo, qui in præcipitum lapsurus est, commonitus revocetur, ut non corrumpat in peccatum (dist. 93, c. *Diaconi*). Item, ut negligentes et tardos ad verbum Dei audiendum, ad episcopi tractatum conventu commoneant et hortentur. Similiter et eos, qui secundum carnem ægrotant, sollicitè perquirant, et plebi indicentur, ut et ipsi eos visitent, et quæ necessaria sunt præbeant eis : et de omnibus his similibus, quæ ad cultum Ecclesiæ et disciplinam ejus pertinent, diaconis curam debere esse instituit.

Laicos vero id obsequii præstare debere episcopis instituit, ut in his quæ ad communis vitæ usum pertinent, operam fideliter dantes, episcopum ex omnibus, quibus eum vacare oportet, securum facere omnes communiter elaborent. Ad hæc omnium sub episcoporum cura degentium necessariam sollicitudinem debere esse dixit, ut ab amicitia et colloquio, et omni communione omnium eorum se subtrahat, quibus episcopus inimicari pro actibus suis viderint, nec expectare debent ut episcopus eis dicat. Nam si quis amicus fuerit his, quibus episcopus non loquitur, unus est ex illis qui exterminare Ecclesiam Dei volunt, et nequior hostis est, quam illi qui foris sunt, et evidenter sunt inimici : quia is per amicitiarum speciem, quæ sunt inimica, gerit, et ecclesiam disperdit ac vastat. Item (6, q. 1, c. *B. Petr.*), in eadem epistola intimat Jacobo, qualiter princeps apostolorum per singulas quasque urbes digrediens verbo Dei omnes fideles instruxit. Inter cætera refert, eum homicidas et adulteros, ac cunctis criminum nexibus alligatos, et qui eis coæquales non sunt, ab episcoporum vexatione et accusatione prohibuisse. Item asseruit, majores a minoribus nullatenus posse accusari, aut judicari. Præcepit etiam, ne ullus presbyter in alicujus episcopi parochia aliquid agat absque ejus permissu, sed omnes presbyteri propriis episcopis in omnibus absque mora obediant.

Præcipiebat etiam in sermone suo idem apostolorum princeps, ut omnes principes terræ, et cuncti homines episcopis obedirent, et capita sua submitterent, et, si ipsi episcopi aliter, quod absit, quam debeant, agant, non sunt a subditis reprehendendi aut arguendi, sed portandi, nisi in fide erraverint (2, q. 7, c. *Sacerdotes*). Omnes episcopis contradicentes infames esse monstrabat, et, nisi converterentur, a liminibus Ecclesiæ alienos esse præcipiebat

14, q. 5, c. *Si autem*). Sed ne de hoc episcopi se extollant, animadvertant quid de ipsis dicat. Cunctorum sacerdotum vitam superiorem, sanctioremque, ac discretam a sæcularibus et laicis hominibus esse, et spirituales supra carnales, et sacerdotes supra laicos semper constituere et fore debere docebat: carnales autem spiritualibus resistere prohibebat. Ebrietatem oppido prohibebat, quia ebriosos corpore et anima mortuos esse prædicabat. Homicidarum genera tria esse dicebat (*de Pœnit. dist. 1*), et pœnam illorum parilem fore docebat. Ita enim detractores fratrum, et eos odientes, homicidas esse manifestabat, sicut et eorum interfectores: quia qui occidit, et qui odit fratrem suum, et qui detrahit, pariter homicidæ esse monstrantur (*I Joan. III*).

In secunda autem epistola, quam supradicto Jacobo Hierosolymorum episcopo scripsit, eum de sacramentis, quæ geruntur in sanctis, sicut a principe apostolorum fuerat doctus, ex ordine instruit. Dicit enim, divinorum secretorum sacramenta tribus gradibus esse commissa, id est, presbytero, diacono, subdiacono (*de Cons. dist. 2, c. Tribus*). His autem cum timore et tremore reliquias corporis Domini custodiendas esse insinuat. In altario autem tanta holocausta offerenda esse præcipit, quanta populo sufficere videatur. Si quid vero inde remanserit, non in crastinum reservandam, sed cum timore et tremore clericorum diligentia consumendum esse edocuit. Consumentes autem ea, quæ sunt residua corporis et sanguinis Domini non statim ad communes cibos accipiendos debent accedere; sed si mane, jejulent usque ad sextam: et si tertia vel quarta acceperint, jejulent usque ad vesperam. Altaris autem pallia (*de Cons. dist. 1, c. Altaris palla*), velum, et cætera, quæ in sanctuario habentur, si fuerint vetustate consumpta, incendio dentur; cineres vero eorum ita recondantur, ut non pedibus introeuntium inquinentur.

Ministros autem altaris tales eligendos esse instruit, qui ante ordinationem suas conjuges reliquerint: si vero post ordinationem minister proprium cubile uxoris invaserit, ministri officio careat (*17 q. 4, c. Si forte*). Item, si presbyter aut diaconus sindones sacrarii, aut velum cupiditate subtraxerit et venderit, Judæ traditoris pœnam suscepturum se noverit. Clericos autem (*dist. 23, c. Tales*) ad feminæ tabernaculum solos accedere, aut cum sola femina solos fabulas miscere, vel cum extranea habitare, penitus prohibetur: alioquin, si agnitus fuerit de aliquo, deponatur. Tales autem clericos ad ministerium iubet elegeri qui Dominice sacramenta digne possint

A cordias pauperum juvare pœnitentiam. Per hæc enim facilius dabitur venia, et indulgenti citius indulgebatur. Item jubet (*16, q. 7, c. Ecclesias*), ecclesias per congrua et utilia loca fieri, easque divinis precibus sacrari, et in singulis sacerdotibus poni, quos venerari, non a quoquam gravari, oporteat.

Item, in tertia epistola, quam generaliter omnibus episcopis, et reliquis clericis, et cunctis principibus, omnibusque subditis scripsit; dicit eos qui sacerdotio Domini fruuntur, et in specula sunt positi, plus cæteris scire oportere, ut subditos sibi populos pleniter possint docere, et eisque ad cœlorum regna ductum præbere: et ipsorum sit populos docere; populorum vero sit, ipsis episcopis obedire. Si vero omnes tam clerici, quam et laici, eis non obedierint; non solum infames, sed extorres a regno Dei, et a liminibus sanctæ Dei Ecclesiæ alieni erunt: quia arbor quæ non facit fructum bonum excidetur, et in ignem mittetur (*Matth. VII*). Qualiter autem cuque sit obediendum, in eadem epistola docet, ita subiacens (*16, q. 1, c. Cunctis*): Quapropter cunctis fidelibus, et summopere omnibus presbyteris et diaconis, et reliquis clericis attendendum est, ut absque episcopi proprii licentia nihil agant; non utique missas sine ejus jussu quisquam presbyterorum in sua parochia cantet, non baptizet, nec quidquam sine ejus permissu faciat. Similiter et reliqui populi, majores scilicet et minores, per ejus licentiam, quidquid agendum est, agant, nec sine ejus permissu a sua parochia abscedant; nec in ea adventantes morari præsumant. Item, in eadem paulo inferius dicit (*de Cons. dist. 1, c. Hic ergo*): Nec in aliis locis sacrificare, et missas celebrare licet, nisi in his in quibus episcopus proprius, aut ab episcopo regulariter ordinato, tenente videlicet civitatem, consecratus fuerit. Item, in eadem dicit: Qui permanet in malo et servus est mali non potest effici portio boni, donec permanet in malo: quia ab initio duo regna statuta sunt a Deo, et apud eum definitum est non posse unum hominem utriusque regni esse servum; sed illius regni erit portio cui se ad obedientem ipse subjecerit.

In quarta autem epistola, quam idem beati simus Clemens papa et martyr Julio et Juliano, ac reliquis consodalibus suis scripsit, edocuit episcopos qui ad salutem animarum sunt instituti, et ad laercandas animas consecrati, oportere pro cunctis sollicitudinem gerere, et errantes ad viam veritatis et portum salutis reducere. Viam vero redeundi ad portum salutis, plenissime saluberrimæ doctrinæ sermone in eadem monstravit videlicet dicens

voluntate permanserit, et ita se a B. Petro accepisse, et cæteros apostolos ita decusse, affirmat. Postquam vero quis baptizatus et confirmatus fuerit, agnoscat Dominum honorare; honor autem ejus est, ut ita vivat sicut Ille vult. Vult vero Deus unumquemque vivere, ita ut homicidium et adulterium nesciat, odium et avaritiam fugiat; iram, superbiam, jactantiam respuat et exsecretur, invidiam quoque, et cætera his similia, penitus a se ducat aliena.

Quintam vero epistolam scripsit prædictus B. Clemens papa et martyr, condiscipulis Hieropolymis cum Jacobo fratre Domini habitantibus: in qua eos communem vitam ducere, sicut ab apostolis didicerunt, studiosè hortatur. Quam omnibus necessariam esse dicit, et maxime his qui irreprensibiliter militare cupiunt, et vitam apostolorum, eorumque discipulorum imitari volunt. Monet etiam in eadem, propter quosdam, qui sacram Scripturam non juxta traditionem Petri, sed secundum suum sensum sanis doctrinis adversantes exponebant; ab eo oportere Scripturarum intelligentiam accipi, qui eam a majoribus secundum veritatem sibi traditam servat, ut et ipse possit ea, quæ recte suscipit, competenter asserere. Cum enim ex divinis Scripturis integram quis et firmam regulam veritatis susceperit, absurdum non erit, si aliquid etiam ex oruditione communi, ac liberalibus studiis, quæ forte in pueritia attingit, assertionem veri dogmatis conferat: ita tamen, ut ubi vera didicit, falsa et simulata declinet. Hic ordinavit episcopos quindecim, presbyteros decem, diaconos quinque.

V. — S. ANACLETUS.

(Anno Christi 103.)

Anacletus, natione Græcus, de Athenis, ex patre Antiocho, sedit annos novem, menses duos, dies decem. Fuit autem temporibus Domitiani, a consulari Domitiani decimo, et Sabini, usque ad Domitiani quartum decimum, et Clementem consulem. Hic memoriam B. Petri construxit, dum ab eo in presbyterum consecratus fuisset. Hic ordinavit episcopos sex, presbyteros quinque, diaconos tres. Hic autem in Idus Julii solutus est de ergastulo corporis.

Hic in epistola quam generaliter scripsit omnibus episcopis (epist. 1), et cæteris cunctis fidelibus qui cœqualem cum eo sortiti sunt fidem, paterne consolando eos quibus scripsit, et maxime episcopos, in tribulationibus, ad patientiam diligenter hortatur. De quorum episcoporum detractione et accusatione ita in eadem interserit (epist. ad Jacobum. 3, q. 4, c. Beatus): *Beatus prædecessor noster Clemens, vir apostolicus, et Spiritu sancto Dei plenus, una cum reliquis sanctis collegis suis statuit, dicens: Accusandi*

accusatione recte agentum, aut testimonio suscipiendus: quis vir duplex animo, inconstans est in omnibus viis suis. Et paulo inferius subiungit, ita dicens: Ideo variis detractionibus et accusationibus non oportet labefactari iudices et primates Ecclesiæ; sed magis apostolorum et doctorum regulis informari et roborari. Unde justum est, omnes in universo Romanorum orbe doctores legis ea quæ legis sunt recte sapere et operari, et non regulas nascentis Ecclesiæ confundere, aut fidem aut doctrinam apostolorum variis maculare doctrinis. Item in eadem inferius: Nullus ergo præjudicium alteri faciat, neque quod sibi fieri non vult exerceat. Nemo dictum de aliquo inveniat, quod in ejus actibus non agnoscat. Item in eadem: Ego nolo errore meo alienas culpas asserere, ut quod factum doleo, admisisse convincar.

Item, in eadem propter calamitiam malorum episcopis præcipit, dicens (de Cons. dist. 1, c. Episcopus): *Episcopus Deo sacrificans testes secum habeat, et plures quam alius sacerdos: sicut enim majoris honoris fungitur gradu, sic majoris testimonii incremento indiget. In solemnioribus quippe diebus; aut septem, aut quinque, aut tres diaconos, qui ejus oculi dicuntur; et subdiaconos, et reliquos ministros secum habeat, qui sacris vestimentis induti, in fronte, et a tergo, et presbyteri e regione dextra lavaque, contrito corde, et humiliato spiritu, ac primo stent vultu, custodientes eum a malevolis hominibus, et consensum præbeant sacrificio. Peracta autem consecratione omnes communicent, qui noluerunt ecclesiasticis carere liminibus. Sic enim apostoli statuerunt, et sancta Romana tenet Ecclesia.*

Item, in eadem dicit (12, q. 1, c. Qui abstulerit): *Qui malitiam inter homines spargit, et qui fratri suo detrahit, homicida est: et qui aliquid patri vel matri abstulerit, dicens hoc peccatum non esse, homicidæ participes est. Pater noster sine dubio Deus est, qui nos creavit; mater vero nostra Ecclesia, quæ nos in baptismo spirituali regeneravit. Erga qui Christi (c. Qui Christi) et ecclesiæ pecunias rapit, aufert vel fraudat, homicida est, atque homicidæ ante conspectum justii judicis esse deputabitur. Qui rapit pecuniam proximi sui (12, q. 4, c. Qui rapit), iniquitatem operatur: qui autem pecuniam vel res ecclesiæ abstulerit, sacrilegium facit. Privilegia enim ecclesiarum et sacerdotum (25, q. 2, c. Privilegia) sancti apostoli, jussu Salvatoris, intemerata et inviolata perpetuis decreverunt manere temporibus. Et nos leges Ecclesiæ apostolica firmamus auctoritate, et peregrina judicia submovemus. Unaquæque enim provincia (5, q. 6, c. Unaquæque) tam juxta ecclesiasticam, quam juxta sæculi leges, suos debet habere justos, et non iniquos iudices, et non externos, ut apostolica hujus sedis decreverit auctoritas. Si vero necessitas fuerit eccle-*

clerias deferri, et ibidem sacerdotali iudicio voluerit terminari (I Cor. vi). Omnis ergo oppressus (2, q. 6, c. Omnis oppressus), libere, si voluerit, sacerdotum appellet iudicium, et a nullo prohibeatur, sed ab his iudicatur et liberetur. Si autem difficiles causæ, aut maiora negotia fuerint orta, ad maiorem sedem deferantur: et si illic facile discerni aut iuste terminari, non potuerint; ubi fuerit summorum congregatio congregata, quod per singulos annos bis aut ter fieri solet, et debet, iuste, et Deo placite, coram patriarcha, aut primatu ecclesiastico, et coram patricio sæculari [sæulari] iudicentur negotia in commune. Quod si difficiliore quæstiones ortæ fuerint, aut temporum [episcoporum], aut majorum iudicia, aut majores causas fuerint; ad sedem apostolicam, si appellatum fuerit, referantur, quoniam hoc apostoli statuerunt iussione Salvatoris, ut majores et difficiliore quæstiones semper referantur ad apostolicam sedem.

Idem ipse B. Anacletus aliam epistolam scripsit episcopis in Italia constitutis, in qua eos consultantibus de ordinationibus et accusationibus episcoporum sic instruit, dicens (dist. 64, c. Ordinationes): Ordinationes episcoporum, auctoritate apostolica, ab omnibus qui in eadem fuerint provincia episcopis celebrandæ sunt; qui simul convenientes, scrutinium diligenter agant, jejuniumque cum omnibus celebrent precibus, et manus cum sanctis Evangelis, quæ prædicaturi sunt, imponentes, Dominica die hora tertia orantes, sacra eos unctione inungant. Quod si omnes simul minime convenire potuerint, assensum tamen suis precibus præbeant, ut ab ipsa ordinatione animo non desint, quia Jacobus, Justus, et frater Domini nostri nuncupatus, a Petro, Jacobo et Joanne apostolis est ordinatus, data videlicet ex hoc successoribus suis forma, ut nullus episcopus minus quam a tribus episcopis cæteris consentientibus ordinetur. Reliqui vero sacerdotes (dist. 67, c. Reliqui) a proprio ordinentur episcopo, ita ut cives, et alii sacerdotes assensum præbeant, et jejunantes ordinationem celebrent. Similiter et diaconi ordinentur. Cæterorum autem graduum distributioni trium veracium testium testimonium, cum episcopi scilicet probatione, sufficere potest. Accusatio quoque eorum (2, q. 7, c. Accusatio), super qua nos consulere voluistis, non nisi ab idoneis et probatissimis viris, qui et suspicionibus et sceleribus careant, fieri debet. Et ab illis hoc modo, sicut prædictus papa inferior docet, dicens: Si quis adversus eos recurrat charitatis studio, ut familiari colloquio commoniti, ea sanent, quæ sananda sunt; et charitative emendent ea quæ iuste emendanda cognoverint. Si autem aliqui prius, quam hæc egerint, eos lacerare, accusare aut infestare præsumperint; excommunicentur, et minime absolvantur, priusquam satisfaciant, et condignam egerint pœnitentiam.

Item, idem sanctus et beatissimus papa Anacletus omnibus episcopis (dist. 80, c. Episcopi), et reliquis Christi sacerdotibus scribit epistolam, in qua sacerdotum ordinem auctoritate apostolorum bipertitum esse comprobat, episcoporum videlicet, et presbyte-

A rorum: et hunc ordinem ita a Domino constitutum a nullo perturbari oportet. Episcopi autem non in castellis aut modicis civitatibus debent constitui; sed presbyteri tantum ab episcopo, ad qualemcumque locum vel ecclesiam, quæ in eo constituta sit, sunt præficiendi, et in ea diebus vite sue duraturi. Et non amplius, quam istos duos ordines sacerdotum esse dicit: quia licet alii primates vel patriarchæ, alii metropolitani dicantur; ordo tamen unus est, sed ipsa discretio nominum discretionem indicat majorum in prælatione iudicii, non in potestate pontificii. Romanam vero Ecclesiam primam sedem vocat, quia B. Petrus et Paulus suo martyrio eam cæteris omnibus prætulerunt. Secundam vero sedem esse apud Alexandriam dicit, quia B. Petri nomine, B et a Marco ejus discipulo atque evangelista consecrata est. Tertiam vero sedem apud Antiochiam, quia B. Petrus, antequam Romam veniret, illic habitavit, et Ignatium ibi constituit episcopum, et illic primum nomen Christianorum novellæ gentis exortum est. Accusatores autem (3, q. 5, c. Accusatores) et testes dicit esse non posse, qui ante hesternam diem, aut nudius tertius inimici fuerunt, ne irati nocere cupiant, vel lasi ulcisci se velint. Dicit etiam pro meritis plebis sæpe pastores Ecclesiæ depravari, ut proclivius corruant qui sequantur, capite videlicet languescente facilius reliquia corporis membra inficiuntur. Dicit etiam: Si doctor vel pastor ecclesiæ a fide exorbitaverit, erit a fidelibus corrigendus, sed pro reprobis moribus magis est tolerandus, quam C distringendus, quia rectores Ecclesiæ a Deo sunt iudicandi.

VI. — S. EVARISTUS (Anno Christi 112.)

Evaristus, natione Græcus, ex patre Judæo, Juda nomine, de civitate Bethlehem, sedit annos novem, menses decem, dies duos. Fuit autem temporibus Demitiani et Nervæ, a consulatu Valentis et Veteris, usque ad Gallum, et Bradum [Braduum] consules: sub quibus martyrium passus est vi. Kalend. Novembr. Hic ordinavit episcopos quinque, presbyteros sex, diaconos duos. Hic in suis decretis præcepit septem diaconos in unaquaque urbe constituendos, ad custodiendum episcopum, ne ipse in prædicatione ab insidiatoribus infestetur, aut verbum veritatis quolibet genere detractionis pollui possit.

D Hic etiam scriptum misit universis episcopis Africæ regionis (epist. 1, ad episc. Afric.), quod conjugium legitimum sit in omni ecclesia habendum, ita dicens (3, q. 5, c. Aliter): Aliter non fit legitimum conjugium, sicut a Patribus accepimus, et sanctis apostolis, eorumque successoribus traditum invenimus, nisi ab his, qui super ipsam feminam dominationem habere videntur, et a quibus custoditur, uxor potatur, et a parentibus aut propinquiorebus sponsetur, et legibus dotetur, et suo tempore sacerdotatiter, ut mos est, cum precibus et oblationibus a sacerdote benedicatur, et a paranympis, ut consuetudo docet, custodita et servata [consociata] a proximis, tempore con-

aruo petita legibus detur [dotetur], et solemniter accipiatur; et biduo vel triduo orationibus vacent, et castitatem custodiant: aliter vero præsumpta, non conjugia, sed aut adulteria, vel concubia [contubernia] aut supra, vel fornicationes potius, quam legitima conjugia esse non dubitate, nisi voluntas propria suffragaverit, et nota succurrerit legitima [vota succurrerint].]

Hic idem in alia epistola, quam omnibus episcopis per Ægyptum morantibus scripsit (epist. 2), de episcopo et ecclesia dicens: Ecclesia jungitur episcopo spiritualiter, velut sponsa carnaliter sponso. Et sicut vir non debet negligere uxorem suam, sed diligere et caste custodire, et prudenter regere: ita et episcopus debet ecclesiam suam, et ecclesia in omnibus obedire, sicut uxor viro suo debet. Et sicut viro non licet dimittere uxorem suam, ita et episcopo non licet dimittere ecclesiam suam, absque inevitabili necessitate, aut apostolica vel regulari mutatione, ut alteri se ambitus causa conjungat. Et sicut uxori non licet dimittere virum, licet sit fornicatus (I Cor. vii), ut alterum eo vivente ducat: ita ecclesia vivente episcopo suo non potest alium superducere. De episcopis vero infamatis, et a sedibus pulsis, in eadem præcepit, ut revocentur, et integerrime restituantur, et superducti, velut adulteri, ejiciantur. His peractis, si quis adversus eos querelam habuerit, inquirendum erit, et auctoritate Romanæ sedis terminandum. Qui non a plebe, aut a vulgaribus hominibus sunt arguendi, vel accusandi, licet sint inordinati: quia pro meritis subditorum disponitur a Deo vita doctorum. Item inferius: *Si qui sunt vituperatores (2, q. 7, c. Si qui), aut accusatores episcoporum, vel reliquorum sacerdotum, non oportet eos a iudicibus ecclesiæ audiri, antequam eorum discutiatur æstimationis suspicio vel opinio, qua intentione, qua fide, qua temeritate, qua vita, qua conscientia, quove merito, si pro Deo, aut pro vana gloria, aut inimicitias, vel odio, aut cupiditate ista præsumpserint, necne. Hæc omnia sunt perscrutanda et diligenter pertractanda. Deus enim, ut nos a præcipitate sententiæ prolatione compesceret, cum omnia nuda sint et aperta oculis ejus (Hebr. iv); mala tamen Sodomæ noluit audita judicare, priusquam manifeste agnosceret quæ dicebantur (Gen. xviii). Hic etiam decretum statuit de non injuriandis aut lacerandis episcopis.*

VII. — S. ALEXANDER.

(Anno Christi 122.)

Alexander, natione Romanus, ex patre Alexandro, de regione caput Tauri, sedit annos decem, menses septem, dies duos. Fuit autem temporibus Trajani usque ad Helianum et Veterem. Hic martyrio coronatur v Nonas Maii. Hic præcepit de sacerdotibus non vexandis, aut scriptis ab eis vi aut metu aut fraude aliqua non exigendis, ita dicens in epistola, quam omnibus orthodoxis episcopis per diversas provincias commorantibus scripsit (3, q. 4, c. *Hi qui*): *Eorum accusandi episcopos, vel testificandi in*

PATROL. CXXIX.

A eos, vocem obstruimus, quos non humanis, sed divinis actibus mortuos esse scimus. Et inferius. A prædecessoribus nostris inhiberetur legimus, ut nemo constringat doctores, neque accusationem adversus eos suscipiat. Item paulo inferius: Statuentes decernimus, omnes, qui sanctos Patres persequuntur, aut amovere vel dilacerare nituntur, manifeste infames esse, et alienos a limitibus ecclesiæ usque ad satisfactionem fieri. Item in eadem inferius dicit (15, q. 6, c. Si quandoque): Similiter, si hujusmodi personis quædam scripturæ quoquo modo per metum, aut fraudem, aut per vim extortæ fuerint, vel ut se liberare possint quocunque ab eis conscriptæ vel laboratæ [roboratæ] fuerint ingenio, ad nullum eis præjudicium aut nocumentum provenire censemus: neque ullam eis infamiam, aut calumniam, aut a suis sequestrationem bonis, unquam auctore Domino, et suis apostolis, eorumque successoribus, sustinere permittimus, quia confessio in talibus non compulsæ, sed spontanea fieri debet. Pessimum est enim de suspicione aut exorta confessione quemquam judicare. Præcepit et in eadem (de Cons. dist. 2, c. In sacramentorum, et c. Aquam), ut in consecratione corporis et sanguinis Domini ejus passio sit commemoranda; et ut aqua cum sale benedicatur, et in domibus fidelium aspergatur, et fidem sanctæ Trinitatis, sicut a Patribus acceperat, ita scripto suo nos edocuit. Hic ordinavit episcopos quinque, presbyteros sex, diaconos duos.

VIII. — S. SIXTUS.

(Anno Christi 132.)

Sixtus, natione Romanus, ex patre Pastore, de regione Via lata, sedit annos decem, menses duos, diem unum. Fuit autem temporibus Adriani, usque ad Verum et Anniculum: sub quibus et martyrio coronatur iii Non. Aprilis. Hic in decretis suis monendo præcepit fidem rectam, et ab apostolis traditam inconcuse servandam, quia et ipse nos scribendo instruxit (epist. 1, ad omnes episcopos). Præcepit etiam (epist. 2 ad omnes episcopos. — De Cons. dist. 15, In sancta. — 2, q. 6, c. Si quis vestrum) ut sacra vasa non tangerentur nisi ab hominibus ad hoc officium Deo sacratis. Hic constituit, ut quisque episcopus aliqua adversitate pulsatus licenter appellet Romanam et apostolicam sedem; et illuc vocatus, venire non reneat: nec inde absque apostolicis litteris ad propriam redeat; ut vicini sui ex hoc intelligant, qualiter ibi suam aliorumque causam finierit. Constituit etiam, ut nemo episcopum suis rebus exspoliet, aut a propria sede expulsum excommunicare, aut dijudicare præsumat. Hic ordinavit episcopos quatuor, presbyteros undecim, diaconos tres.

IX. — S. TELESOPHORUS.

(Anno Christi 142.)

Telesphorus, natione Græcus, ex Anachoreta, sedit annos undecim, menses tres, dies viginti duos. Fuit autem temporibus Antonini et Marci. Hic iv Nonas Januarii martyrio coronatur. Hic in decretis

suis (*epist. 1 ad omnes episcopos*) statuit firmiter, ut omnes clerici in sortem Domini vocati septem hebdomadas plenas ante Pascha a carne jejurent: et ut clerici nullatenus laicos in sua pulsatione aut accusatione recipiant (c. *Statuimus*, dist. 4); sicut et ipsi laici juxta sæcularem legem clericos in suis infamationibus recipere nolunt. Constituit etiam, ut in sancta nocte Nativitatis Domini nostri Salvatoris missa celebretur (*de Cons.*, dist. 1, c. *Nocte sancta*), et hymnus angelicus, id est, *Gloria in excelsis Deo*, solemniter decantetur. Reliquis autem temporibus, ante horam diei tertiam missam celebrari prohibuit; quia et ea hora Dominus crucifixus, et Spiritus sanctus super apostolos descendisse legitur. Præcepit etiam omnes accusationes (3, q. 5, c. *Accus.*), quas sæculi leges non admittunt, ad accusationem ecclesiasticam non admittendas esse. Hic ordinavit episcopos tredecim, presbyteros undecim, diaconos octo.

X. — S. HYGINUS.

(Anno Christi 151.)

Hyginus, natione Græcus, ex philosopho de Athenis, cujus genealogiam non inveni, sedit annos quatuor, menses tres, dies octo. Fuit autem temporibus Severi [Veri] et Marci, a consulatu Magni et Camerini usque ad Orfitum et Priscum, qui in Idus Januarii migravit ad Dominum. Hic composuit Clerum, et distribuit gradus. Hic in fide Christi nos instruxit multis et firmis documentis divinæ Scripturæ, ostendens, nec Patrem præcessisse Filium ut major sit Filio, nec Filium postea natum ut deitate Patris minor esset (*epist. 1 ad omnes fideles*). Hic etiam constituit, ut nullus metropolitanus absque cæterorum provincialium præsentia aliquorum audiat causas episcoporum, quia sic actæ irritæ erunt. Constituit etiam, ut majorum natu criminationes non per alios fiant, nisi per ipsos qui crimina intendunt (2, q. 7, c. *Criminationes*). Qui etiam peregrina judicia habenda prohibuit. Hic ordinavit episcopos sex, presbyteros quindecim, diaconos quinque.

XI. — S. PIUS.

(Anno Christi 158.)

Pius, natione Italus, ex patre Rufino, frater Pastoris, de civitate Aquileia, sedit annos decem, menses quatuor, dies tres. Fuit autem temporibus Antonini, a consulatu Clari et Severi. Qui v Idus Julii factus est de medio. Hic firmiter decretis suis statuit (*ep. 2, ad Italicos*) ut omnis, qui prædia divinis usibus tradita Deo subtrahere, et suis usibus applicare præsumpserit, sacrilegus habeatur, et ut sacrilegus procul dubio judicetur (12, q. 2, c. *Prædia*): nec non et illum, qui sacerdotes Dei insequitur, sacrilegum esse (17, q. 4, c. *Sicut*), et ut sacrilegum judicandum esse confirmat: quia omne peccatum, quod in Deum committitur, gravius est, quam illud

minico ab omnibus Christianis semper celebretur. Hic ordinavit episcopos duodecim, presbyteros novemdecim, diaconos viginti duos.

XII. — S. ANICETUS.

(Anno Christi 148.)

Anicetus, natione Syrus, ex patre Joanne, de vico Umisa, sedit annos novem, menses tres, dies tres. Fuit autem temporibus Severi et Marci, a consulatu Gallicani et Veteris, usque ad Præsentem et Rufinum. Hic Martyr obiit xv Kal. Maii. Hic sua auctoritate præcepit (*ep. ad Gallie episc. 66, dist. c. Archiepisc.*), et auctoritate decretorum Anaclei confirmat, ne aliquis episcopus ullatenus minus quam a tribus episcopis consecratur, et metropolitanus episcopus ab omnibus suffraganeis sedis metropolis ad ipsam sedem convenientibus est eligendus et consecrandus. Et hoc aliter factum viribus carere non est dubium; quia quidquid contra statuta Patrum præsumptum fuerit, sine dubio licet non apud homines, apud Deum tamen irritum erit. Constituit etiam (*ibid.* c. 3, q. 3, c. *Si autem*, dist. 23, c. *Prohibete*) ut nullus metropolitanus quidquam agat de causis suffraganeorum episcoporum absque præsentia et consensu eorum consilio. Præcepit etiam, ut clericis non liceat comam nutrire. Hic ordinavit episcopos novem, presbyteros septemdecim, diaconos quatuor.

XIII. — S. SOTER.

(Anno Christi 175.)

Soter, natione Campanus, ex patre Concordio, de civitate Fundis, sedit annos novem, menses sex, dies undecim. Fuit autem temporibus Severi, a consulatu Rustici et Aquilini, usque ad Cethegum et Clarum. Hic obiit x Kal. Maii. Hic constituit (*Ep. 2, ad episc. Italiæ*) ut nulla mulier sacrata, vel monacha, sacra vasa vel sacratas pallas contingeret, nec incensum circa altare deferret. Hic ordinavit episcopos undecim, presbyteros octodecim, diaconos novem.

XIV. — S. ELEUTHERIUS.

(Anno Christi 179.)

Eleutherius, natione Græcus, ex patre Abundio, de oppido Nicopoli, sedit annos quindecim, menses tres, dies duos. Fuit autem temporibus Antonini et Commodi usque ad Paternum et Braduam. Qui vii Kalend. Junii obiit. Hic accepit epistolam a Lucio Britannico rege, ut Christianus efficeretur per ejus mandatum. Hic constitutione sua (*epist. ad Gallie provincias*, c. 1) firmavit, ut nulla communis esca, quæ rationalis et humanæ naturæ congruere videretur, a Christianis repudiaretur; et omnium episcoporum definitiva sententia, non nisi apud Romanam sedem terminaretur (*ibid.*, c. 2), reliquorum vero clericorum causas apud comprovinciales etiam episcopos licite terminandas. Idem prædictis papa

non est ejectus; et quidquid inter apostolos egit, pro dignitate mysterii ratum mansit (*ibid.*, c. 3). De accusationibus comprovincialibus ita legitur esse statutum: *Si quis super quibuslibet criminibus quemlibet Clericum pulsandum credit, in provincia, in qua consistit ille qui pulsatur, suas exerat (exerceat) actiones, nec existimet alibi eum ad iudicium pertrahendum. Proditoris nec calumnia, nec vox audiat.* Hic ordinavit episcopos quindecim, presbyteros duodecim, diaconos octo.

XV. — S. VICTOR.

(Anno Christi 194.)

Victor, natione Afer, ex patre Felice, sedit annos decem, menses duos, dies decem. Fuit autem temporibus Cæsaris Augusti Antonini, qui et Verus dictus est, a consulatu Comodi v, et Glabronis, usque ad Lateranum et Rufinum. Hic martyrio coronatur v Kalend. Augusti. Hic constituit (*epist. 1, ad Theoph. Alex. — de Cons. dist. 3, c. Celebritatem*) ut Pascha die Dominico celebraretur, sicut et prius fecerat. Constituit enim, si necesse, periculo mortis urgente, fuerit, quocumque tempore, quocumque in loco, videlicet, vel in mari, vel in flumine, aut in fontibus, quemlibet licite baptizari, tantum in nomine sanctæ et individuae Trinitatis fiat. Et hoc decrevit, ut incerta, etiam si vera sint, nullatenus iudicentur, nisi prius manifestis indicis comprobentur, aut manifesto iudicio convincantur, vel iudiciario ordine publicentur. Nec alicujus episcopi causam definiri liceat Romano pontifice inconsulto (*ibid.*). Hic ordinavit episcopos duodecim, presbyteros tres, diaconos septem.

XVI. — S. ZEPHERINUS.

(Anno Christi 203.)

Zepherinus, natione Romanus, ex patre Abundio, sedit annos octodecim, menses septem, dies decem. Fuit autem temporibus Antonini et Severi, a consulatu Saturnini et Gallicani usque ad Præsentem et Strigatum consules. Qui obiit vi Kalend. Septembr. Hic etiam constituit (*epist. 1, ad episc. Siciliae*) ut episcoporum causa non terminetur absque præcepto Romani pontificis; nec ullatenus episcopus iudicetur, nisi aut ipse se reum esse confiteatur, aut idoneis testibus, qui non sint minus quam septuaginta duo, convincatur. Constituit etiam (3, q. 1, c. *Primates*) ut quispiam summorum, minorum accusationibus non impetatur, nec in re dubia certa iudicetur sententia, nec ullum iudicium, nisi ordinabiliter factum teneatur; nec absens iudicetur, nec aliquem sententia nisi a suo iudice dicta confringat; et episcopus accusatus duodecim, si necesse fuerit, episcopos iudices eligat (3, q. 4, c. *Detractores*; 3, q. 9, c. *Absens*); nec prius audiat, aut excommunicatur, vel iudicetur; quam ipsi per se eligantur; et regulariter vocatus ad suorum primo conventum episcoporum per eos ejus causa iterum audiatur [juste aud.], et rationabiliter discutiatur, cum de occultis alieni cordis non temere sit iudicandum, et injusta iudicia ab omnibus sint cavenda; et episcopi a plebibus et

clero sint ferendi. Constituit etiam (*epist. 2, ad episc. Egypt. — dist. 83, c. Ordinationes*) ut ordinationes presbyterorum et Levitarum congruo tempore, et multis fidelibus coram astantibus fierent. Hic ordinavit episcopos tredecim, presbyteros quatuordecim, diaconos septem.

XVII. — S. CALIXTUS.

(Anno Christi 211.)

Calixtus, natione Romanus, ex patre Domitio, de regione Urberavennarum, sedit annos quinque, menses duos, dies decem. Fuit autem temporibus Macrini et Heliogabali, a consulatu Antonini et Alexandri. Hic ab Alexandro imperatore martyrio consummatur pridie idus Octobris. Hic constituit (*epist. 1, ad Bened. episc.*) ut jejunia quatuor Temporum ab omnibus Christianis celebrarentur. Hic decretis suis firmavit, ut nullum injustum iudicium (11, q. 3, c. *Injustum*) et diffinitio iniusta, regis metu, aut jussu, aut cujuscunque potentis, a iudicibus ordinata vel acta firmitudinem habeant: quia nulli imperatori, aut cuiquam pietatem custodienti licet aliquid contra divina mandata præsumere. Hic constituit (*eadem epist.*) ut accusationem adversus doctorem nemo suscipiat, nec accusatio facta per scriptum recipiatur (*epist. 2, ad episc. Gallia*), nec absente accusato testimonium de eo dicatur: nec de aliis causis vel negotiis testimonium dicant; nisi de his que sub præsentia eorum acta esse noscuntur. Nec accusatores (2, q. 8, c. *Accusatorum*; 11, q. 2, c. *Excommunicatus*; 9, q. 2, c. *Nullus alterius*; 9, q. 3, c. *Nullus primas*) vel testes suspecti, vel infamiae nota aspersi recipiantur, nec excommunicatos a sacerdotibus ante utriusque partis justam examinationem ullus recipiat, nec modo aliquo eis communicet; et ut nemo alterius terminos usurpet, nec alterius parochianum iudicare aut excommunicare præsumat: quia præsumptum irritum erit. Nec etiam metropolitanus dioecesani ecclesiam, vel parochianum, aut aliquid ex ejus parochia excommunicare, vel iudicare, aliquidve agere præsumat; absque ejus consilio et iudicio: quia et quod fecerit, irritum erit, et ipsu gradus sui periculo subjacebit. Constituit etiam ut episcopus quilibet ambitus causa ad aliam civitatem non transmutetur: sed si fieri debet, fiat cæteris fratribus invitantibus, et Romanæ Ecclesiæ auctoritate, et illius Ecclesiæ; ad quam transmutandus est, utilitate. Præcepit etiam (3, q. 4, c. *Consanguineorum*) ut consanguineorum conjunctiones fieri omnino prohibeantur; quia tales nullum habent pondus testimonii. Confirmavit etiam (*in fine epist. 2*), et saluberrimis exemplis divinæ Scripturæ ostendit tam sacerdotes Domini, quam reliquos fideles post dignam satisfactionem posse revocari ad pristinos honores. Hic ordinavit episcopos octo, presbyteros quindecim, diaconos quatuor.

XVIII. — S. URBANUS.

(Anno Christi 226.)

Urbanus, natione Romanus, ex patre Pontiano, sedit annos novem, menses decem, dies duodecim.

Fuit autem temporibus consulatus Antonini et Alexandri. Obiit vero confessor temporibus Diocletiani viii Kal. Junii. Hic in suis decretis confirmat (*epist. 1, ad omnes fideles*) ut prædia et quæcunque res a fidelibus ecclesiæ Dei traditæ sunt, semper esse debeant in potestate et dispositione episcoporum, in quorum parochia ipsæ ecclesiæ sunt sitæ; et ipsi episcopi ex ipsis rebus omnibus communem vitam degere volentibus, cuncta necessaria ministrare; nec quidquam eorum in alios usus, quam ecclesiasticos, convertere debeant, quia *vota sunt fidelium, et prætia peccatorum, ac patrimonium pauperum*. Et quæcunque in alios usus, quam in prædictos converterint, necessario sacrilegii rei existunt, et si non corpore, anima tamen mortui cadunt. Et sedes episcoporum ideo in ecclesiis excelssæ constituuntur (*ibid.*) ut ex hoc episcopi prælationem atque potestatem ligandi et solvendi habere intelligantur, et omnes fideles per manus impositionem episcoporum Spiritum sanctum post baptismum accipere debeant, ut pleni Christiani inveniantur. Hic Valerianum Cæciliæ sponsum, multosque alios ad fidem Christi convertit, et ad martyrii palmam perduxit. Hic ordinavit episcopos octo, presbyteros novemdecim, diaconos septem.

XIX. — S. PONTIANUS.

(Anno Christi 233.)

Pontianus, natione Romanus, ex patre Calpurnio, sedit annos novem, menses quinque, dies duos. Fuit autem temporibus Maximini et Africanii, usque ad Decium secundum et Quadratum, qui martyrio coronatur xiv Kalend. Februarii. Hic ordinavit episcopos undecim, presbyteros viginti duos, diaconos septem. Hic septem diaconos in Urbe Roma in septem regiones ipsius urbis divisit, qui ad peragendum officium illis congruum omni hora parati invenirentur. Hic etiam septem subdiaconos ordinavit, qui septem notariis imminerent, et gesta martyrum veraciter ex integro colligerent. Hujus etiam tempore Novatus hæreticus ex Africa venit, qui Novatianum et alios quosdam Christi confessores de Christi Ecclesia separavit, et in doctrinam pravam convertit.

XX. — S. ANTHERUS.

(Anno Christi 237.)

Antherus, natione Græcus, ex patre Romulo, sedit annos duodecim, mensem unum, dies duodecim: fuit autem temporibus Maximini et Africanii cons. Hic gesta Martyrum diligenter a notariis exquisivit, et in ecclesia recondidit. Qui iii Nonas Januarii martyrio coronatur. Hic ordinavit (*epist. ad episcop. Baticæ*) episcopum unum. Hic etiam consultus de episcoporum mutatione (7, q. 1, c. *Mutationes*) fieri licere in suis decretis respondit; non tamen cujusquam libitu aut dominatione, sed communi utilitate aut necessitate, sicut Petrus apostolorum princeps de Antiochia Romam utilitatis causa est translatus, ut ibi plus proficere posset. Et Eusebius

etiam de parva quadam civitate apostolica auctoritate mutatus est Alexandriam: similiter et Felix de civitate quæ ordinata erat, electione civium, propter doctrinam et bonam vitam quam habebat, communi episcoporum et reliquorum sacerdotum aut populorum consilio translatus est Ephesum. Quia, sicut episcopi habent potestatem ordinare regulariter episcopos et reliquos sacerdotes, sic quotiescunque utilitas aut necessitas exposcit, supradicto modo et mutare et inthronizare potestatem habent. Non enim de minori ad majorem civitatem transfertur, qui non ambitu, nec propria voluntate, sed aut vi a propria sede pulsus, aut necessitate tractus, aut utilitate loci et populi, non superbe, sed humiliter ab aliis transfertur et inthronizatur. Hic eisdem decretis suis sancivit (*eadem epist.*), ut quisque inobediens spirituali animadversione truncetur, et ejectus de ecclesia rapido dæmonum ore dilanietur: sicut olim in veteri lege, quicumque sacerdotibus non obtemperasset, aut extra castra positus lapidabatur a populo, aut gladio cervice subjecta contemptum expiabat cruore (*Deut. xviii*).

XXI. — S. FABIANUS.

(Anno Christi 238.)

Fabianus, natione Romanus, ex patre Fabio, sedit annos tredecim, mensem unum, dies undecim: fuit autem temporibus Maximini et Africanii, usque ad Decium secundum et Quadratum, qui martyrio coronatur xiv Kalend. Februarii. Hic ordinavit episcopos undecim, presbyteros viginti duos, diaconos septem. Hic septem diaconos in Urbe Roma in septem regiones ipsius urbis divisit, qui ad peragendum officium illis congruum omni hora parati invenirentur. Hic etiam septem subdiaconos ordinavit, qui septem notariis imminerent, et gesta martyrum veraciter ex integro colligerent. Hujus etiam tempore Novatus hæreticus ex Africa venit, qui Novatianum et alios quosdam Christi confessores de Christi Ecclesia separavit, et in doctrinam pravam convertit.

Hic paterne monuit, et decreto salubri, et omnibus Christianis hominibus servando sancivit (*epist. 1, ad comministros*. — 6, q. 1, c. *Omnes*) ut omnes illi, cum quibus Apostolus cibum nos sumere vetat (*I Cor. v*), a Christianorum consortio sequestrati penitus habeantur, nec in cuiuslibet et fidelium accusatione ullatenus suscipiantur, usque ad satisfactionem, dum digne venisse non dubitantur.

Hic etiam in decretis Orientalibus episcopis destinatis (*epist. 2*) inviolabiliter servandum esse præcepit, ut singulis annis novum chrisma conficeretur, et vetus in sanctis ecclesiis cremaretur, quia, sicut ipsius diei solemnitas per singulos annos est celebranda, ita ipsius sancti chrisma confectio per singulos annos est agenda, et de anno in annum renovanda, et fidelibus tradenda, quia novum sacramentum est. Hæc apostoli docuerunt, hæc eorum successores tenuerunt, et semper tenenda esse, firmiter mandaverunt. Hic in eisdem decretis statuit

(3, q. 8, c. *Suspectos*), et apostolos eorumque successores statuere inducit, universaliter ad accusationem, id est, ad nullius Christiani hominis ecclesiasticam accusationem, recipiendos esse suspectos, aut quoslibet inimicos; vel qui non sint bonæ conversationis, vel quorum vita est accusabilis, vel qui in reâ fide sunt dubii, aut quorum fides, vita et libertas noscitur, vel qui infamiae maculis sunt aspersi, aut sceleribus irretiti. Ad sacerdotum vero accusationem nullos debere vel posse recipi dicit (2, q. 7, c. *Sicut*), qui sacerdotes fieri non possunt, aut qui non sunt sui, id est, sacerdotum ordinis: quoniam, sicut sacerdotes vel reliqui clerici a sæcularium laicorum accusatione excluduntur; ita illi ab istorum sunt excludendi et alienandi criminatione. Et si in rebus sæcularibus suum cuiusque jus et proprius ordo servatur, multo magis in ecclesiasticis dispositionibus jus et ordo servandus est; et nulla debet induci confusio.

Item in eisdem præcepit, ne ullus unquam præsumat accusator simul esse, et iudex vel testis: quoniam in omni iudicio, subaudi synodali, quatuor personas necesse est semper adesse, id est electos iudices, accusatores, defensores et testes.

Item statuit, ne oves suum pastorem reprehendere audeant, nisi ipse in fide erraverit. Si vero in fide erraverit, erit corrigendus prius secreta a subditis: si autem incorrigibilis apparuerit, tunc erit accusandus apud primates suos aut ad sedem apostolicam. Pro cæteris vero actibus suis magis est tolerandus a subditis, quam publice derogandus aut accusandus.

Item in alia decretali epistola (*epist. 3*), quam ipse prædictus papa Hilario episcopo misit, idem de sacerdotum et majorum natu accusatione statuit, quod et in illa statuerat, quam Orientalibus episcopis destinavit. Insuper peregrina iudicia, salva in omnibus apostolica auctoritate, generali sanctione prohibuit; et ita ordinabiliter in episcoporum accusatione agi decrevit, ut episcopus quilibet super certis criminibus accusatus provinciales episcopos electos debeat habere iudices, a quibus omnibus in ipsa provincia audiatur: quia non alibi, quam in foro suo oportet accusatum audiri, et, si ibi adversum sibi senserit iudicem, metropolitanum videlicet aut primatem, licenter absque ulla afflictione, et injuriosæ detentionis custodia vocem appellationis et defensionis habeat. Item statuit (3, q. 6, c. *Si quis episcopus*) ut quilibet, nisi ante suum iudicem pulsatus, si voluerit, taceat; et ut pulsatis, quoties appellaverint, induciæ dentur. Ad hæc statuit (1, q. 6, c. *Si quis iudicem*) crimen quodlibet cuiuslibet temere ex ira objectum non esse pro accusatione habendum; et ut (3, q. 6, c. *Pulsatus*) quicumque accusationem per scripturam se probaturum esse fateatur, et si non probaverit quod objecit, pœnam, quam intulit, patiatur. Probatio autem et causa ibi semper agatur, ubi crimen admittitur (3, q. 6, c. *Qui crimen*), nisi si episcopus apostolicam sedem appel-

averit. Tunc vero id statuendum esse, quod ejusdem sedis pontifex statuerit.

XXII. — S. CORNELIUS.

(*Anno Christi 254.*)

Cornelius, natione Romanus, ex patre Castino, sedit annos duos, menses duos, dies tres. Hic ideo, quia epistolam a B. Cypriano Carthaginensi episcopo acceperat, jussu Decii capite detruncatur in Nonas Martii. Hic ordinavit episcopos septem, presbyteros quatuor, diaconos quatuor. Hic rogatus a quadam matrona, Lucina nomine, corpora apostolorum Petri et Pauli de catacumbis noctu levavit; et primo quidem corpus B. Pauli silentio levatum est, ac positum in prædio prædictæ matronæ, via Ostiensi, ad latus ubi decollatus est. Postea vero corpus B. Petri accepit, et comdecenter posuit illud juxta locum ubi crucifixus est, inter corpora sanctorum episcoporum in templo Apollinis in monte aureo in Vaticano palatii Neroniani in Kalend. Julii. Idem prædictus papa et martyr, in epistola quam Rufo coepiscopo consultus misit (*epist. 2*), juxta præceptum Domini in Evangelio, et Jacobi apostoli in sua epistola, et omnium apostolorum, et suorum antecessorum præcepta sequens, et jura confirmans; incauta sacramenta a sacerdotibus fieri penitus vetat, quia ante suum tempus a summis sacerdotibus vel a reliquis sacramenta non esse exacta vel exhibita, nisi pro fide recta testatur. Item in eadem (2, q. 4, c. *Nos sanctorum*; et c. *Nos sacramentum*), sicut et alij antecessores sui fecerant, providendum esse affirmat, ne oves suum pastorem, nisi a fide exorbitaverit, reprehendere aut accusare præsumant; quia tales accusationes vim non habent, neque pastoribus nocere possunt. Item prohibet, ne ullus sacerdotum causam suam alieno committat iudicio; sed semper habeat comprovinciales, et notos iudices, nisi illic vim temerariæ multitudinis timuerit, aut infestus vel suspectus iudices habuerit. Pro his enim causis ad majoris auctoritatis iudices, et ad alias provincias appellare et venire concessum est. Item in eadem affirmat (3, q. 6, c. *Omnia*) omnino esse vacua omnia illa, quæ in omni negotio aut loco adversus absentes aguntur aut judicantur, quoniam absentem nullus addicit [addicit], nec ulla lex damnat.

XXIII. — S. LUCIUS

(*Anno Christi 255.*)

Lucius, natione Romanus, ex patre Porphyrio, sedit annos tres, menses tres, dies tres: fuit autem temporibus Galli et Volusiani, usque ad Valerianum tertium, et Gallicanum. Hic primum fuit in exsilio, postea ad ecclesiam incolumis reversus est: demum a Valeriano capite truncatur in Nonas Martii. Hic ordinavit episcopos septem, presbyteros quatuor, diaconos quatuor. Hic propter malevolos et sacerdotum persecutiones constituit, ut duo presbyteri et tres diaconi episcoporum in omni loco non deserant, ut, juxta Apostolum, etiam ab his qui foris sunt, studium habeatur bonum conservari testimonium

(*1 Tim. III*); quod in epistola quam omnibus Galliae A et Hispaniæ episcopis destinavit (*de Cons. d. 2, c. Jubemus*), apud ipsos servari hortatus est. Constituit in eadem etiam (2, q. 7, c. *Criminationes*) ut eriminationes majorum natu per alios non fiant, nisi per eos qui crimina intendunt; et ipsi tales, ut digni sint et irreprehensibiles appareant, et actis publicis se omni suspicione et inimicitis carere doceant, et fidem ac conversationem irreprehensibilem se ducere ostendant. Et quia hoc fieri aut quolibet iudices interdum difficile animadvertit, ad alios ecclesiasticos iudices, ubi major auctoritas fuerit, postulanti audientiam non negandam esse decrevit. Item in eadem, juxta sanctorum apostolorum, et eorum successorum, decretum præcipiendo constituit, ut, si quilibet metropolitanus episcopus, nisi B quod ad suam solummodo pertinet parochiam, nisi consilio et voluntate omnium comprovincialium episcoporum extra aliquid agere tentaverit, gradus sui periculo subjaceat, et quod egerit, irritum habeatur et vacuum. Consensu etenim et consilio solummodo omnium provincialium pontificum metropolitano episcopo licere, constituit (9, q. 3, c. *Nullus*) agere et disponere de eorum causis, et ecclesiis, et clericis, atque sæcularium necessitatibus, aut de communibus quibuscumque negotiis agi necesse fuerit. Similiter de ipsis provincialibus statuit, ut nihil eis segregatim aut communiter absque metropolitano agere liceat, nisi de his solummodo quæ ad eorum proprias parochias pertinent. Similiter apostolica auctoritate præcepit, ut nullus metropolitanus episcopus absque C omnium suffraganeorum suorum præsentia aliquorum eorum audiat causas; alioquin irritæ erunt, et ipse causam dabit pro facto. Item præcepit, ut per singulas provincias hoc episcopi observent, ne posteriores se prioribus suis præferant; ne eis inconsultis, nisi quantum ad propriam parochiam pertinet, aliquid agant: sed de communibus eorum causis consonam sententiam proferant et determinent; quia aliter actæ nullas vires habebunt, nec ecclesiasticæ reputabuntur. Item in eadem epistola de expoliatione dotis et oblationum ecclesiarum, consultus, prius multis rationibus, et multorum auctoritate hoc genus invasionis et rapinæ sacrilegium esse ostendit (17, q. 4, c. *Qui rapit. et c. Omnes Ecclesie raptores*); postmodum et auctoritate et decreto prophetarum, apostolorum, eorumque successorum, et omnium catholicorum Patrum exemplis, tales præsumptores, et ecclesiæ raptores, atque suarum facultatum alienatores, a liminibus sanctæ matris Ecclesiæ anathematizat, et damnat, et sacrilegos esse judicat: et non solum eos, sed omnes eis consentientes: quia non solum qui faciunt, sed etiam qui facientibus consentiunt, rei sunt, et judicantur (*Rom. I*). Par enim pœna et agentes et consentientes comprehendet.

XXIV. — S. STEPHANUS.

(Anno Christi 257.)

Stephanus, natione Romanus, ex patre Lobio,

sedit annos septem, menses quinque, dies duos: fait autem temporibus Valeriani, et Gallicani, et Maximi, usque ad Valerianum tertium, et Gallicanum secundum. Hic cum duobus episcopis, et octo presbyteris, et tribus diaconis in carcerem missus, cum singulis tandem jussu Valeriani capitali sententia plectitur IV Nonas Augusti. Hic ordinavit episcopos tres, presbyteros septem, diaconos quinque. Hic in epistola, quam episcopo Hilario misit (*epist. 1*), infamem personas ad gradus sacros promovendas et ad accusationem recipiendas esse prohibuit: infames vero eas personas esse descripsit (6, q. 1, c. *Infames*), quæ pro aliqua culpa qualibet notantur infamia, id est, omnes qui Christianæ legis normam abjiciunt, et statuta ecclesiastica contemnunt. Similiter fures, sacrilegos, et omnes capitalibus criminibus irretitos, sepulcrorum quoque violatores, et apostolorum, eorumque successorum, et cæterorum sanctorum Patrum religiosa statuta libenter violantes, et omnes qui adversus Patres armantur, similiter iucustuosos, homicidas, perjuros, raptores, maleficos, veneficos, adulteros, de bellis fugientes, et qui indigna petunt sibi loca tenere, aut facultates ecclesiæ abstrahunt injuste, et qui fratres calumniantur aut accusant, et non probant: vel qui contra innocentes principum animos ad iracundiam provocant, et omnes anathematizatos, vel pro suis sceleribus ab ecclesiâ expulsos, et omnes quos ecclesiasticæ vel sæculi leges infames esse pronuntiant: hos omnes infames esse descripsit, hos ad sacros gradus provehit, et ad accusationem recipi interdixit. Item servos ante legitimam libertatem pœnitentes, digamos eos qui curiæ deserviunt, vel qui non sunt corpore integri, vel qui sanam mentem non habent, aut intellectum, aut inobedientes sanctorum decretis existunt, ad sacros gradus provehendo esse prohibuit. Nec istos, videlicet, supradictos, item nec libertos, neque suspectos, nec rectam fidem, nec dignam conversationem habentes, summos sacerdotes accusare posse asseruit (*de Cons. dist. 1, c. Vestimenta*). Prædictus papa in eadem epistola constituit, ne sacerdotes et levitæ vestimentis ecclesiasticis in aliis usibus uterentur, quam ecclesiasticis officiis

Hic idem pontifex in alia epistola (2 *epist.*), quam destinavit omnibus episcopis per diversas provincias, et cæteros, quos supra enumeravimus, a sacerdotum accusatione removit, ad hoc procul dubio affirmavit pro sacrilego reputandum, quidquid injuste agitur in rebus Deo sacratis, et episcopis, qui sacri [quia sacra] sunt, et violari a quoquam non debent. Item decreto suo asseruit (2, q. 2, c. *Nullus*) ut nullus episcopus, dum suis fuerit rebus expoliatus, aut a sede propria occasione qualibet pulsus, debeat accusari nec ab aliquo prius crimen ei possit obijci, quam integerrime restauretur: et omnia ei quocunque ingenio ablata absque dolo et fraude funditus legibus restituantur: quia non solum ecclesiasticæ, sed etiam sæculi leges hoc fieri prohibent. Item con-

stituit (3, q. 5, c. *Accusatores*) ne ille qui se ab A episcopo, aut ab ejus ministris, læsum esse existimat, vel pro aliquibus erratis eos corripere cupit, prius eos accusare præsumat, quam eos charitative bis aut ter conveniat, ut ab eis percipiat, aut familiarem emendationem, aut justam excusationem. Quod si præsumpserit, a liminibus ecclesiæ usque ad dignam satisfactionem jussit eliminandum.

Item constituit, ut nullius per scripta anathematizatio suscipiatur; sed propria voce, si legitima et condigna accusatoris persona fuerit, præsentem videlicet eo, quem accusare desiderat, quia nullus absens accusari potest, aut accusare. Item constituit, ut nullus episcopus prius accusetur, aut suis respondeat accusatoribus, quam regulariter a suo primatu sit vocatus, et locum defendendi ad abluenda crimina accipiat. Item, ne aliquis episcopus accusetur, aut audiatur, nisi in præsentia omnium provincialium, et ab omnibus comprovincialibus episcopis; quia ipsis absentibus, nec debet, nec potest audiri aut judicari. Item statuit ne licentia accusandi progrediatur ultra terminos provinciæ (3, q. 6, c. *Ultra*; 3, q. 11, c. *Neganda*). Item constituit, ne accusatori prius detur licentia quemlibet criminandi, quam se crimine, quo premitur, purgando exuerit: quia non est credendum contra alios eorum confessioni, qui criminibus impliciti sunt, nisi se prius probaverint innocentes. Dixit etiam (2, q. 7, c. *Quarendum*) nusquam legi facultatem disponendi de ecclesiasticis rebus attributam esse laicis, etiam religiosis. Præcepit etiam de personis accusatorum (2, q. 8, c. *Accusatorum*) ut earum fides, vita et conversatio primo diligenter inquiretur, et postea ea quæ obijciuntur fideliter pertractentur: quia nihil prius fieri debet, quam prædictorum fides, vita et conversatio diligenter discutiatur, ne alicujus invidia, aut inimicitias, aut intentione mala quisquam vexetur.

XXV. — S. SIXTUS II.

(Anno Christi 260.)

Sixtus, natione Græcus, ex philosopho, sedit annum unum, menses decem, dies viginti tres. Fuit autem Valeriani et Decii tempore: et fuit tunc maxima persecutio. Eodem tempore hic comprehensus est a Valeriano, et ductus, ut dæmonibus sacrificaret. Qui, quia præcepta ejus contempsit, capite truncatus est, et cum eo sex diaconi sub die viii Idus Augusti. Tertia autem die post ejus passionem passus est, et beatissimus Laurentius ejus archidiaconus, iv Idus Augusti. Hic ordinavit episcopos duos, presbyteros quatuor, diaconos septem.

Hic in epistola, quam Grato episcopo consulenti cum misit (*epist.* 1), rationibus et auctoritate plurimorum irrefragabili asseruit et probavit Filium Dei non ex tempore, neque post tempora natum, sed ante omnia tempora de paterno utero inarrabiliter generatum. Hic, in eadem epistola, hoc quod a multis suis antecessoribus constitutum erat, ad omnium episcoporum auxilium se roborasse ostendit (2, q. 6, c. *Omnes*): videlicet, ut omnes episcopi.

qui in quibusdam gravioribus pulsantur aut criminantur causis, quoties necesse fuerit, libere apostolicam sedem appellent, atque ad eam, quasi ad matrem, confugiant: et si quis episcopus etiam judicatus a comprovincialibus episcopis venerit ad Romanæ sedis antistitem, in ejus potestate sit, per se, aut per vicarios suos retractare negotium: et dum hoc actum et peractum apud ipsum Romanum pontificem fuerit, nullus alius in ejus loco ponatur aut ordinetur episcopus: quoniam perscrutari quidem accusati episcopi causam comprovincialibus episcopis licet, diffiniri autem inconsulto Romano pontifice non est permisum (3, q. 6, c. *Accusatus*).

Item in alia epistola, quam misit episcopis per Hispaniæ provincias constitutis (*epist.* 2), sicut et antecessores sui fecerant, constitutum fecit (2, q. 7, c. *Si quis*), ut nemo episcopum, vel quemlibet Ecclesiæ prælatum prius accusare præsumat, quam eum conveniat, et, si aliter egerit, communionem privetur. Similiter statuit, ut nemo pontificum aliquem episcopum suis rebus expoliatum, aut a sede expulsus excommunicare, aut judicare præsumat: quia non est privilegium, quæ spoliari possit jam nudatus. Item decrevit, ut nullus episcopus alterius parochianum præsumat retinere, vel ordinare, vel judicare: quia, sicut irrita ejus ordinatio erit, ita et dijudicatio; quia nullus nisi sui judicis sententia potest teneri: quoniam qui cum ordinare non potuit, nec judicare ullatenus potest. Similiter constituit, ne illa quæ incerta sunt judicentur: quia quamvis sint vera, non tamen sunt credenda, nisi quæ certis indiciis comprobantur, nisi quæ manifesto judicio convincuntur, nisi quæ judicario ordine publicantur. Item auctoritate et verbis Apostoli confirmat (*Exod.* xxiii), inscriptionem adversus presbyterum non esse recipiendam absque duobus vel tribus idoneis testibus (*I Tim.* v). Item a prædecessoribus suis plerumque statutum commemorat, ut nemo anathema in episcoporum suspiciat accusatione: item, nec illi, qui eos in sua nolunt recipere querela vel accusatione.

XXVI. — S. DIONYSIUS.

(Anno Christi 261.)

Dionysius ex monacho, cujus generationem non potuimus reperire, sedit annos sex, menses duos, dies quatuor. Fuit autem temporibus Galieni, ex die xi Kalend. August. Æmiliano et Basso consulibus usque in vii Kalend. Januarii, a consulatu Claudii et Paterni. Hic presbyteris Romæ parochias et ecclesias dedit (13, q. 1, c. *Ecclesias*), singulas singulis: et ipsas parochias et cœmeteria eis dimisit [divisit], et unicuique jus habere proprium constituit, ita videlicet, ut nullus alterius parochiæ terminos aut jus invadat, sed unusquisque suis sit contentus. Et in epistola quam Severo episcopo Cordubensis provinciæ destinavit (*epist.* 2), ipsi Severo, cæterisque episcopis, hoc quod ipse inde ipse statuerat, servare et sequi præcepit. Item in eadem constituit, sicut et sui prædecessores fecerant (15, q. 3, c. *Ne*

mini), ne crimina episcopis per alios liceret impingi, nisi per ipsos qui crimina intendunt, et ipsi tales sint, quales superius antecessores suos determinasse sæpe ostendimus. Hic ordinavit episcopos octo, presbyteros duodecim, diaconos sex.

XXVII. — S. FELIX.

(Anno Christi 272.)

Felix, natione Romanus, ex patre Constantio, se 11 annos quatuor, menses tres, dies viginti quinque. Hic martyrio coronatur in Kalend. Junii. Hic ordinavit episcopos quinque, presbyteros novem, diaconos quinque. Hic in epistola, quam Paternio [Paterno] episcopo scripsit (*epist.* 1), detractores et inimicorum fautores ab episcopali accusatione submoveri præcipit. Similiter antecessores suos sequendo, firmavit (3, q. 4, c. *Detractores*; 2, q. 7, c. *Majorum*) ne summorum quispiam minorum accusationibus impetatur aut dispreat, neque in re dubia certa judicetur sententia, ne ullum iudicium nisi ordinabiliter habitum teneatur. Item, si quis clericum super quibuslibet criminibus pulsandum crediderit (3, q. 6, c. *Si quis*), in provincia, in qua consistit ille qui pulsatus, suas exerat rationes [exerceat actiones], nec existimet eum accusator alibi, aut longius protrahendum ad iudicium; et si ille, qui pulsatus fuerit, suspectos habuerit iudices, liceat ei appellare primates. Primates quoque accusatum discutientes episcopum (2, q. 1, c. *Primates*), non prius damnationis sententiam proferant, quam apostolica freti auctoritate, aut reum seipsum confiteatur, aut per innocentes et canonicè examinatos regulariter testes convincantur, et cætera. In eadem subjunxit de episcoporum injusta damnatione (11, q. 3, c. *Irritum*), de ejus qui accusatus est absentia, de proditoris calumnia, quæ antecessores suos sæpenumero in suis decretis præcepisse supra ostendimus.

Prædictus vero pontifex (*epist.* 2), auditis omnium episcoporum querimoniis, qui per Galliæ provincias constituti fuerant, et eorum oppressionibus paternè compassus, convocatis amplius quam quinquaginta [septuaginta] episcopis, propter malignorum hominum insidias, qui in ecclesias et ecclesiasticos viros sæviebant indifferenter, synodali decreto episcoporum constituit, de accusatione, ut accusator, si est idoneus, non prius cujuslibet episcopi causam apud primates deferat, quam eum charitative conveniat: et cum ipsam causam corrigere nolle intelligit, tunc demum ad summos primates causa ejus canonicè deferatur. Qui videlicet primates congruo tempore, id est, autumnali, vel æstivo, et congruo loco, vel intra provinciam, concilium omnium comprovincialium convocare regulariter debent: quò et ipse regulariter convocatus venire debet, si eum infirmitas, aut alia gravis necessitas non detinuerit. Nam si suis, aut ecclesiæ rebus sibi commissis fuerit exspoliatus, aut in detentione aliqua a suis ovibus fuerit sequestratus, antequam in pristinum honorem cum omni privilegio restituatur, et sua omnia legibus

A redintegrentur, nec convocari, nec judicari canonicè poterit (3, q. 2, c. *Si epi cop.*). Post restitutionem vero suam, et suorum redintegrationem, tunc regulariter infra quatuor vel quinque vel septem menses, juxta quod possibilitas fuerit, convocatus ad concilium legitimum et idoneum veniat; et si ita juste esse videatur, accusantium propositionibus respondeat. Adimi namque episcopo episcopatum, antequam causæ ejus exitus appareat, sacrilegium fess, et actor talium sacrilegus. Si vero ægrotans fuerit episcopus (5, q. 3, c. *Si ægrotans*), aut aliqua eum necessitas detinuerit, pro se legatum ad synodum mittat, ne a communione suspendatur, cui crimen intenditur, nisi ad causam suam dicendam electorum iudicium die statuta litteris evocatus minime occurrerit. Quod si ad causam dicendam ex utraque parte venerint, quia unus absque altero audiri non debet, quærendum est in iudicio, cujus sint conversationis, et fidei, atque suspicionis accusatores, aut qua intentione hoc faciant: quia ad hoc admitti non debent, nisi bonæ conversationis et rectæ fidei, et qui omni careant suspicione. Si vero culpabiles iudicio episcoporum accusatorum personæ apparuerint (3, q. 10, c. *Si accusatorum*), ad arguendam non admittantur. Absente vero adversario accusator non audiatur (3, q. 9, c. *Absente*), nec sententia absente parte alia a iudice dicta ullam vim obtinebit; nec absens per alium accusare aut accusari potest; nec affinis testis admittatur. Peregrina item iudicia generali sanctione removet (3, q. 6, c. *Peregrina*). Item in eadem synodo super memoriam martyrum missas celebrari constituit, ne memoria eorum a malis possit extinguì, aut veneratio prohiberi.

XXVIII. — S. EUTYCHIANUS.

(Anno Christi 275.)

Eutychianus, natione Tuscus, ex patre Marino, de civitate Lunis, sedit annos octo, mensem unum, diem unum. Fuit autem temporibus Aureliani, a consulatu Aureliani tertio, et Marcellini. Hic ordinavit episcopos novem, presbyteros quatuordecim, diaconos quinque. Hic martyrio coronatur in Kalend. Augusti. Hic in epistola quam Joanni episcopo et cæteris episcopis per Bæticam provinciam constitutis misit (*epist.* 1), constituit ut fabæ et uvæ, et cætera quæ apostoli constituerunt, ad altare offerantur, cæteræ vero species ad domum sacerdotum deferantur; et simplici benedictione benedictæ, a populis ita demum sumantur (*Canonum* c. 4).

Hic idem pontifex in alia epistola quam destinavit, universis episcopis per Siciliam constitutis (*epist.* 2), ordinem accusationis exponit, quem ipse cum omnibus episcopis, et sanctæ Romanæ Ecclesiæ utriusque ordinis fidelibus constituit ac discrevit, ita dicens: *Non ita in ecclesiasticis agendum negotiis* (2, q. 6, c. *Non ita*), *sicut in sæcularibus: quia in sæcularibus, postquam legibus vocatus quis venerit, et in foro decertare cæperit, non licet et ante peractam causam recedere; in ecclesiasticis vero dicta causa, recedere*

licet, si necesse fuerit, aut si se pręgravari viderit. Accusationis autem ordinem talem dicimus, et servari jubemus: id est, si quis clericorum in crimine impetitur, non statim reus existimetur, quia causari [qui accusari] potuit, ne subjectam [suspectam] innocentiam faciamus. Sed quisquis ille est, qui crimen intendit, in iudicium veniat, nomen rei indicet, vincula inscriptionis arripiat, custodię [custodię] similitudinem, habitu tamen dignitatis existimatione patiatur [potiatur], ne forte moverit licentia [noverit licentiam] mentiendi, cum calumniantes ad vindictam poscat similitudo supplicii. Hęreticos, et suspectos, et excommunicatos, homicidas quoque et maleficos, fures, sacrilegos, raptores, veneficos, adulteros, et qui raptum fecerint, vel falsum testimonium dixerint, et omnes, qui Christianę religionis et nominis dignitatem, et suę legis vel propositi normam, aut regulariter prohibita neglexerint, a licentia tam accusandi, quam testificandi omnino removet. Similiter prohibuit, ut nullę causę a iudicibus ecclesiasticis audiantur, quę legibus non continentur, vel quę prohibita esse noscuntur: quia non solum ecclesiasticę, sed etiam sæculi leges hęc observare præcipiunt. Item affirmat, quibus regnum Dei excluditur, procul dubio et Ecclesia denegatur.

XXIX. — S. CAIUS.

(Anno Christi 283.)

Caius, natione Dalmaticus, ex genere Diocletiani imperatoris, ex patre Caio, sedit annos undecim, menses quatuor, dies duodecim. Fuit autem temporibus Diocletiani: cuius persecutionem fugiens annis novem habitavit in cryptis; qui tandem martyr meruit effici x Kalend. Maii. Ille in epistola, quam Felici episcopo scripsit, quod apostolicę sedis auctoritas juxta catholicam disciplinam tempore suo tenebat, de multis eum instruere exoratus, curavit, ita dicens: *Primum quidem scias, paganos et hęreticos non posse Christianos accusare (2, q. 7, c. Paganis), aut vocem infamationis inferre; deinde nemo unquam episcopum ad iudices seculares, aut reliquos clericos accusare pręsumat: et si quis episcopus, presbyter aut diaconus, vel quilibet clericus apud episcopos (quia alibi non oportet a qualibet persona, quę vite recipienda est) fuerint accusati, quicumque fuerit, sive ille sublimis vir honoris, sive alterius dignitatis, qui hoc genus illaudabilis intentionis arripuerit, noverit docenda probationis monstranda documentis se [noverit prob. documenta se] debere inferre. Si quis ergo circa hujusmodi personas non probanda detulerit, auctoritate hujus sanctionis intelligat se jacturam infamię sustinere. Qualiter autem ad concilium veniatur (3, q. 4, c. Episcopis), et cętera, et de induciis anniversariis, dicit se ideo in eadem epistola non ponere: quia sufficienter de hujusmodi ab apostolis, et eorum successoribus, et a suis antecessoribus tractatum esse existimat. De ordinibus vero ecclesiasticis in eadem epistola scripsit, et omnibus servari demandavit: ut, si quis episcopus esse meretur, primo sit ostiarius, deinde lector, postea*

A exorcista, inde sacretur acolytus, deinde subdiaconus, deinde diaconus et postea presbyter. Exinde, si meretur, episcopus ordinetur, et regiones in magnis civitatibus inter diaconos dividi præcepit: et omnes difficiles quæstiones, quę exortę fuerint, semper ad apostolicam sedem referri præcepit.

XXX. — S. MARCELLINUS

(Anno Christi 296.)

B Marcellinus, natione Romanus, ex patre Projecto, sedit annos novem, menses quatuor, dies viginti quinque. Fuit autem temporibus Diocletiani et Maximiani. Quo tempore tanta fuit persecutio Christianorum, ut intra triginta dies, septemdecim millia hominum promiscui sexus per diversas provincias martyrio coronarentur. Tunc et ipse Marcellinus compulsus demeritis sacrificavit. Sed post paucos dies synodo congregata in civitate Campanię coram centum et octoginta episcopis, digne pœnituit. Unde Diocletianus iratus, quia ad sacrificandum eum cogere non valuit, cum aliis tribus capite truncari jussit vi Kalend. Maii; et post triginta dies sepultus est a Marcello presbytero. Et cessavit episcopatus ejus annos septem, menses sex, dies viginti quinque, propter nimiam persecutionem Christianorum. Ille ordinavit episcopos quinque, presbyteros quatuor, diaconos duos. Ille in epistola, quam Salomoni episcopo misit (epist. 1), multis rationibus probavit, et multorum irrefragabili auctoritate firmavit, Patrem non esse majorem Filio, nisi secundum naturam humanitatis. Et hoc fecit propter quosdam hęreticos, qui eo tempore exorti econtrario nitebantur probare.

C In alia autem epistola, quam universis destinavit episcopis per Orientales provincias constitutis (epist. 2), monet et præcipit omnes a fratrum persecutione et litigio cessare; et ut contentiones, quęcumque inter Christianos fuerint ortę, ad ecclesiam deferantur, et ab ecclesiasticis viris terminentur. Constituit etiam, ut major non possit a minore judicari, et ut episcopus quilibet nullum possit inferre præjudicium illi pontifici, a quo consecratus esse probatur: et, si pręsumptum fuerit, irritum esse, et inter ecclesiastica statuta non esse censendum. Item in eadem statuit (11, q. 1, c. Cleric.) ne ullus clericus, cujuscunque ordinis sit, absque pontificis sui permissione ullum ad sæculare iudicium pręsumat attrahere, nec ei laicum liceat accusare [nec laico clericum liceat accus.]. Hic, sicut et Calixtus papa, decreto suo firmavit (2, q. 7, c. Laico), ne imperatori, vel cuicumque pietatem custodienti, liceat aliquid contra mandata divinitatis pręsumere, nec quidquam, quod evangelicis prophetisque ac apostolicis regulis obviat, agere. Itaque sic intulit: *Injustum ergo iudicium, et definitio injusta regis, vi vel jussu a iudicibus ordinata, non valet, nec quidquam, quod contra evangelicę, vel propheticę, aut apostolicę doctrine constitutionem, sine sanctorum Patrum fuerit actum, statuit; et quod ab infidelibus aut hęreticis factum fuerit, omnino cessabitur.*

XXXI. S. MARCELLUS.

(Anno Christi 304.)

Marcellus, natione Romanus, ex patre Benedicto, de regione Via lata, sedit annos quinque, menses septem, dies viginti et unum. Fuit autem temporibus Maxentii et Maximiani. Comprehensus autem a Maxentio, et traditus in catubulo animalibus ad serviendum, quia dæmonibus sacrificare noluit, diu ibidem cilicio indutus, et inedia maceratus, vitam finivit in Christo xvii Kalend. Februar. Hic ordinavit episcopus viginti et unum, presbyteros viginti quinque, diaconos duos. Hic in epistola quam destinavit universis episcopis, Antiochenæ ecclesiæ subditis, scribit (*epist. 1*) a sanctis Patribus, inspirante Domino, constitutum esse, ne ulla synodus præter Romanæ sedis auctoritatem possit legitime convocari, in qua episcopus super quibuslibet criminibus pulsatus debeat audiri vel judicari; et omnia negotia episcoporum, et summarum causarum, sive cuncta dubia, apostolicæ sedis auctoritate sunt agenda et finienda, et omnia comprovincialia negotia ejusdem sedis auctoritate sunt retractanda. Hæc eadem in alia epistola, quam Maxentio episcopo scripsit (*epist. 2*), summopere servari præcepit; et alia multa de negotiis episcoporum in eadem posuit, quæ hic ideo non adnotavimus, quia eadem sæpe in antecessorum suorum decretis iterando præscripsimus.

XXXII. — S. EUSEBIUS

(Anno Christi 309.)

Eusebius, natione Græcus, ex medico, sedit annos sex, mensem unum, dies tres. Fuit autem temporibus Constantis [Constantini]. Qui vi Nonas Octobr. migravit ad Dominum. Hic ordinavit episcopos quatuor, presbyteros tredecim, diaconos tres. Hic tres epistolas decretales fecit, et in illa, quam universis episcopis per Campaniam et Tusciam constitutis scripsit (*epist. 3*), solemniter celebrari præcepit festum Inventionis sanctæ crucis, quæ suis temporibus v Nonas Maii inventa est (*de Cons. dist. 3, c. Crucis*). Similiter in eadem præcepit (*de Cons. dist. 5, c. Manus*). omnes hæreticos ad conversionem venientes, si in fide S. Trinitatis baptizati essent, per manus impositionem esse reconciliandos: et hoc sacramentum, videlicet manus impositionis, nec debere, nec fieri posse ab aliis, quam ab episcopis dixit, et aliter præsumptum irritum et vacuum habendum, nec inter ecclesiastica jura reputandum.

In illa vero epistola, quam Gallicanis episcopis destinavit (*epist. 2*), et de hæreticorum susceptione idem servari mandavit, et ab accusationibus clericorum et episcoporum infames, et cæteros quos antecessores sui removendos sæpe præscriperant, et ipse removit, dicens: *Qui eorum castitatem et gravitatem imitari nolunt, nec eos impetere possunt.*

A nus accusent, nisi a recta fide exorbitaverit (2, q. 2, c. *In Scripturis*): quia pastorum facta, quamquam recte reprehendenda videantur, subditorum tamen gladio ferienda non sunt. Et de expulsis aut exspoliatis in eadem subiunxit, ita dicens: *Quæ scialis, nec ad synodum provincialem, nec ad generalem posse convocari, nec in aliquo dijudicari, antequam cuncta, quæ eis ablata sunt, legibus potestati earum redintegrentur, et postmodum non sub angusti temporis spatio; sed tantum temporis spatium eis indulgeatur, quantum exspoliati vel expulsus esse videntur, antequam ad synodum convocentur* (3, q. 2, c. *Præter*). *Et ab omnibus suæ provinciæ episcopis quisque audiatur: nam nec convocari ad causam, nec judicari potest exspoliatus vel expulsus; quoniam non est privilegium, quo exspoliari possit jam nudatus. Unde et antiquitus decretum est, omnes possessiones, et omnia sibi sublata, atque fructus cunctos antelitis contestationem perceptos ut primas possessori restituat. Et alibi scriptum habetur* (2, q. 2, c. *Nullus*): *Ille qui violentiam pertulit, universa in statu, quo fuerant, recipiat, et quæ possidet securus teneat. Et alibi in synodalibus Patrum decretis, et regum edictis legitur statutum* (3, q. 1, c. *Redint.*): *Redintegrandæ sunt omnia exspoliatis, vel ejectis episcopis præsentialiter ordinatione pontificum, et in eorum potestatem, unde abscesserunt, funditus revocanda, quæcunque [quacunque] conditione temporis, aut dolo, aut captivitate, aut violentia malorum [virtute majorum], aut per quacunque injustas causas res ecclesiæ vel proprias, aut substantias suas perdidisse noscuntur, ante accusationem, aut regularem ad synodum vocationem eorum, et reliqua. Multa adhuc in eadem ad idem probandum subiungit.*

XXXIII. — S. MELCHIADES.

(Anno Christi 311.)

Melchiades, natione Afer, sedit annos quatuor, menses septem, dies octo. Fuit autem temporibus Maxentii et Volusiani et Rufini consulum. Hic ordinavit episcopos undecim, presbyteros septem, diaconos quinque, et iv Idus Decembris migravit ad Dominum. Iste autem, in epistola quam Hispanis episcopis direxit, eos rogando et obsecrando instruxit, ut primo semper omnia diligenter inquirent, et cum justitia et charitate definiant, neminem ante verum et justum iudicium condemnent, nullum suspicionis arbitrio judicent, sed primum prebent, et postea charitative sententiam proferant, et quod sibi fieri nolunt, alteri non inferant (*Tob. iv*), et episcopos non judicent aut condemnent absque Romanæ sedis auctoritate; quod si fecerint, irritum erit, et facientes condemnabuntur: quia hoc privilegium ipsi Romanæ sedi a temporibus apostolorum servari statutum est; quia, quamvis cunctorum apostolorum par electio foret, beato tamen Petro concessum est ut aliis præemineret, et causas

mentem baptismi manuum episcoporum majus esse, quam baptismi, quia a majoribus, id est a summis pontificibus, fit, et a minoribus perfici non potest, et ideo majori veneratione venerandum et tenendum est; sed ita tamen hæc duo sacramenta conjuncta sunt, ut ab invicem, nisi morte præveniente, nullatenus possint segregari, et unum sine altero rite perfici non possit. Nam unum sine altero præveniente morte potest, aliud autem non potest. Non tamen dubitare debemus, ut plenitudinem de fonte suscipiamus, quin Spiritus sanctus, qui super aquas salutiferi baptismi descendit illapsu, in fonte plenitudinem tribuat ad innocentiam, in confirmatione augmentum præstet ad gratiam. In baptismo enim regeneramur ad vitam; post baptismum vero confirmamur ad pugnam. Et si continuo transitoris sufficientiam regenerationis beneficia, victuris tamen necessaria sunt confirmationis auxilia. Regeneratio per se salvat mox in pace beati sæculi recipiendos; confirmatio armat et instruit ad agones mundi hujus et prælia reservandos. Idem papa in eadem epistola interdicit, ne quis jejunium Dominicæ diei et quintæ feriæ celebret, ut inter jejunium Christianorum et gentilium, fidelium et infidelium, vera, et non falsa, discretio habeatur.

XXXIV. — S. SILVESTER

(Anno Christi 314.)

Silvester, natione Romanus, ex patre Rufino, sedit annos viginti tres, menses decem, dies undecim. Fuit autem temporibus Constantini et Volusiani consulum. Hic diversis temporibus ordinavit episcopos sexaginta quinque, presbyteros quadraginta duos, diaconos viginti sex. Hic persecutionem fugiens, diu in monte Soracte latuit; sed postmodum cum gloria rediens Constantianum baptizavit, quem Christus in ipso baptismo a squalore lepræ mundavit. Hic potestate Deo libere serviendi accepta, constitutum fecit de omni Ecclesia. Hujus etiam temporibus, ejus præcepto, facta synodus in Nicæa Bithyniæ, et congregati sunt trecenti et decem et octo catholici episcopi, qui fidem integram, catholicam et immaculatam exposuerunt, et Arium, et Photinum, et Sabellium, eorumque sequaces damnarunt.

Eodem quoque tempore etiam ipse jam dictus papa præfati Constantini Augusti consilio canonice vocatione in urbem Romam ducentos septuaginta septem episcopos congregavit; et iterum, tam Callixtum, quam Arium, et Photinum, et Sabellium damnavit: et constituit ut nullus presbyter Arianum resipiscentem susciperet, nisi episcopus ejusdem loci eum reconciliaret, et sacrosancto chrismate confirmaret. In qua etiam synodo consensu et subscriptione omnium constitutum est, ut nullus laicus clerico crimen inferre audeat (2, q. 7, c. *Nullus*; 2, q. 7, c. *Clericus*), et ut presbyteri non adversus episcopum, nec diaconi adversus presbyterum, nec aliqui minores gradus adversus quemlibet majorem gradum habentem det aliquam

accusationem, et non damnetur præsul quilibet nisi septuaginta duobus testibus, neque præsul summus a quoquam judicetur; presbyter cardinalis nisi in quatuor et quadraginta testibus non damnabitur; diaconus cardinalis non damnabitur nisi in viginti sex testibus; subdiaconus, acolythus, exorcista, lector, ostiarius, nisi, sicut scriptum est, in sex testibus. Testes autem et accusatores sine aliqua sint infamia: testimonium autem laici adversus clericum nemo suscipiat (11, q. 1, c. *Testimonium*). Nemo clericum quemlibet in publico examinare præsumat, nisi in ecclesia. Nullus clericus, vel diaconus, aut presbyter propter quamlibet causam intret in curiam, nec ibi ante judicem suam causam dicere præsumat. Et si quis clericus accusatus clericum, in curiam introierit, anathema suscipiat.

Hic in prædicta synodo constituit (*de Cons. dist. 1, c. Consulto*) ut nullus in serico panno aut tincto sacrificium altaris celebrare præsumat; sed in puro lineo ab episcopo consecrato, terræ [terreno] scilicet lino procreato atque contexto. Et si quis in ecclesia militare aut proficere desiderat, debet esse prius ostiarius, deinde lector, et postea exorcista per tempora quæ episcopus constituerit: deinde acolythus annis quinque, subdiaconus totidem, et custos martyrum; et diaconus similiter annis quinque, presbyter annis duobus [tribus] probatus ex omni parte intantum, ut etiam ab his qui foris sunt testimonium bonum habeat, unius videlicet uxoris vir (*I Tim. III*), quæ tamen a sacerdote sit benedicta. Et sic probatus, si fuerit dignus, et vota cleri ac populi occurrerint, canonicè episcopus consecratur: quem quidem talis vitæ et, ut prædictum est, accedentem nec clerus nec populus postea perturbare debet. Hoc etiam in memorata constituit synodo (*de Cons. dist. 1, c. Nullus*), ut nullus presbyter missam celebrare præsumat, nisi in sacratis ab episcopo locis, qui sui particeps de cætero voluerit esse sacerdotii. Hic etiam constituit, ut presbyter baptizatum, et de aqua lavatum chrismate liniret propter subitaneum transitum mortis. Hic constituit, ut diaconi dalmaticis in ecclesia uterentur, et palliis in læva. Hic pridie Kalend. Januarii confessor Christi catholicus migravit ad Dominum.

XXXV. — S. MARCUS.

(Anno Christi 336.)

Marcus, natione Romanus, ex patre Prisco, sedit menses octo, dies viginti. Fuit autem temporibus Constantini, et Nepotiani, ac Secundi. Hic constituit, ut episcopus Ostiæ, qui consecrat episcopum urbis Romæ, pallio uteretur. Hic epistolam direxit Athanasio et universis Ægyptiorum episcopis, in qua multis modis paterne eos super querimonia afflictionis eorum consolatur, et ad solatium defensionis capitula Nicæni concilii, quæ apud eos in aliorum violentia jam non erant, transmittere in eadem se dicit. Hic ordinavit epi-

scopos viginti septem, presbyteros viginti quinque, diaconos sex: qui Nonis Octobris confessor obiit.

XXXVI. — S. JULIUS.

(Anno Christi 336.)

Julius, natione Romanus, ex patre Rustico, sedit annos quindecim, menses duos, dies sex. Fuit autem temporibus Constantii hæretici filii Constantini, a consulatu Feliciani et Maximini. Hic decem menses in exsilio degens multas tribulationes est passus: post mortem autem prædicti Constantii ad sedem suam est reversus. Qui, imperantibus Constantio et Constante Augustis, Romæ cum centum et sedecim episcopis synodum habuit, in qua fidem in Nicæno concilio a trecentis et octodecim orthodoxis episcopis corroboratam confirmando exposuit, et contra illam omnes sentientes omnium decreto anathematizavit. Hic in prima epistola, quam universis Orientalibus episcopis direxit, multipliciter ac rationaliter eos a calumniis fratrum documentis retrahere nititur, proponens eis multa ex Nicæni concilii capitulis, et ex suorum prædecessorum decretis confirmans et ipse eadem cum omnibus apostolicæ regulæ subjectis. In ea vero epistola, quam eisdem Orientalibus episcopis hæreticis scripsit, diserto ac libero ore eos de insolentia, quam contra Romanam Ecclesiam habuerant, arguit, et multis capitulis, multorum auctoritate subnixis, et in ea positis, eos injuste Athanasium et cæteros catholicos episcopos a sedibus expulisse convicit, et eosdem hac de causa vocatos culpabiles ostendit, quia toties vocati venire distulerint, ita dicens: *Sane manifestum est eos suum confiteri crimen, qui toties evocati absque inevitabili causa venire distulerint, et purgandi se voluntate non utuntur.* Hic etiam constituit, ut nullus clericus causam quolibet in publico diceret, nisi in ecclesia. Hic ordinavit episcopos novem, presbyteros octodecim, diaconos quatuor. Qui obiit confessor pridie Idus Aprilis.

XXXVII. — S. LIBERIUS.

(Anno Christi 352.)

Liberius, natione Romanus, ex patre Augusto, sedit annos quindecim, menses septem, dies tres. Fuit autem temporibus Constantini usque ad Constantium Augustum hæreticum, qui predictam papam annis tribus in exsilio maceravit, eo quod Arianæ hæresi consentire noluit. Deinde sacerdotes congregati, in locum Liberii, Felicem presbyterum episcopum ordinarunt. Qui habito quadraginta septem [quadraginta octo] episcoporum concilio, Ursacium et Valentem presbyteros Arianæ hæresi consentientes a

A in cœmeterio S. Agnetis. Deinde factus ab Arianis concilio, Felix vir catholicus est depositus, et extra civitatem ejectus, et habitavit in prædiolo suo via Portuensi: Liberius autem consentiens Constantio hæretico, ad sedem reductus est; non tamen ipse rebaptizatus est, sed rebaptizandi consensum præbuit, et tenuit Romanam sedem postea annis septem, et fuit Romæ tam in clero quam in populo magna persecutio. Ordinavit autem episcopos novemdecim, presbyteros octodecim, diaconos quinque. Obiit autem viii Kalend. Maii.

Qui, antequam Arianorum communionem prævaricator esset factus, Athanasio et cæteris Orientalibus orthodoxis episcopis decretalem epistolam direxit (Epist. 1), in qua diligentissime concilii Nicæni fidem commendat, et pro ipsa servanda ostendens præmium et pœnam, studiosissime unumquemque debere certare hortatur. Hic item, antequam hæresi Arianæ assentiret, epistolam universaliter omnibus scripsit episcopis (Epist. 2), in qua eos hortatur et monet, ut nullus episcopus pro quibuslibet perturbationibus, dum durare poterit, suam relinquat ecclesiam; nec quietem monasterii magis eligat quam pro populo sibi commisso laborare contendat [intendat], ita inter cætera dicens: *Fatnas hominum insidias respuere, et Patres sequi, et Patrum terminos non transgredi, prout Dominus dedit, satagamus, id est, ut nostras ecclesias relinquere non properemus, dum malis resistere valebimus, aut populos nobis commissos negligere, aut quietem amplius eligere, quam pro eis laborare, pro quibus etiam animas ponere debemus.* Et inferius in eadem dicit (7, q. 1, c. Suggestum): *Suggestum namque nobis est, quod pro præteritis laboribus et infestationibus nonnulli vestrum assignatas sibi, et a Deo commissas relinquunt plebes, et fratres plures [in futuro plures] relinquere velint eis, quas tueri debent ecclesias, et pro quibus sibi commissis laborare negligent, et monasteriorum se quieti jam contradere festinent, et vacationem ab episcopatus laboribus eligere, et silentio atque otio vitam degere magis optant [appetant], quam in his, quæ sibi commissa sunt, permanere, dicente Domino: « Beatus, qui perseveraverit usque in finem (Matth. x, xxiv), » etc. Ideoque, fratres charissimi, non vos afflictionum amaritudo a pio mentis vestræ proposito coarctet recedere. Attendite itaque vobis et omni regi, in quo Spiritus sanctus vos constituit episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit proprio sanguine suo (Act. xx), ut non sit qui vos decipiat ac seducat in sublimitate [subtilitate] sermonis, ut plebes vobis commissas relinquatis, et alicubi [alicui] propter amplexum malorum hæ-*

stris provide et salubriter sunt decreta, intemerata A
permaneat.

XXXVIII.—S. FELIX II.

(Anno Christi 355.)

Felix, natione Romanus, ex patre Anastasio, sedit annum unum, menses tres, dies duos. Hic declaravit Constantium filium Constantini esse hæreticum, et secundo rebaptizatum ab Eusebio Nicomediensi. Et quia hoc declaravit, ideo postea prædicti Constantii præcepto capite truncatur in civitate Coranna in Idus Novembris. Hic consecravit episcopos novemdecim, presbyteros viginti et unum, diaconos quinque. Hic in epistola quam destinavit Athanasio, et universis Ægyptiorum, Thebaidorum ac Libyrorum episcopis (epist. 2), quædam capitula a sanctis Patribus, tam in Nicæna synodo, quam in sancta Romana sede constituta inseruit, quibus prædicti episcopi fulti inimicorum insidias melius possent evadere, quæ et nos huic opusculo inserere, non inutile videtur. Sic autem incipit :

1. Est autem synodice decretum institutum, ut nemo episcopum penes sæculares arbitros accuset, sed apud summos primates. 2. Si quis adversus episcopum causam habuerit, non prius alios episcopos adeat, ut eum accuset, quam familiariter ei indicet suam querelam, et ab eo aut justam emendationem, aut rationabilem percipiat excusationem, ipsa nos instruente Veritate : « Si peccaverit in te frater tuus, vade et corripue eum inter te et ipsum solum : si te non audierit, adhibe duos vel tres testes : et si vos non audierit, dic Ecclesiæ (Matth. xviii), » id est, tunc accusa eum publice, et non prius, et reliqua. 3. Si quis episcopum post hæc elegerit accusare, summis primatibus episcoporum suam indicet causam, et non sæcularibus, qui magis ad pacem, quam ad iudicium eos revocent, ut charitas in omnibus, et ab omnibus custodiatur. Si primates (5, q. 2, c. Si primates), aut episcoporum accusatores cum eis pacificare familiariter minime poterunt ; tunc tempore legitimo eos ad synodum canonicè convocatam non infra angusta tempora canonicè convocent, et prius eis [quæ est] per scripta significent, quid eis opponant, ut ad responsonem parati veniant. 4. Nam si aut vi aut timore ejecti fuerint, aut suis rebus exspoliati, nec canonicè ad synodum vocari possunt ; respondere æmulis debent, antequam canonicè restituantur, et sua omnia eis legaliter reddantur : D et præsul prius restituatur, et postea non statim sed diu, per spatiosa tempora suis potestative dispositis, et ad suam necessitatem præparatis, ad tempus veniat ad causam ; et si juste visum fuerit, accusatoribus respondeat suis. 5. Nulli infami atque sacrilego de quocunque negotio liceat adversus religiosos Christianum, quamvis humilis servilisque persona sit,

siasticis audiantur, quæ legibus non continentur, vel quæ prohibite esse noscuntur. 8. Si quis aliter non acquieverit, nisi episcopum accuset, supra taxato hoc tenore agere debet ; quia accusatio aliter non potest ratâ existere. Tunc primo accusati causam ad primates accusator canonicè deferat : nec a communione prohibeatur accusatus, nisi in electorum iudicium canonicè evocatus, infra tres aut sex aut plures menses pro his [suis] rationem redditurus venire distulerit ; sed si venire non poterit, nihil ei nocebit. Ille vero, qui aut [vi aut] timore a sede pulsus, aut suis rebus fuerit exspoliatus, non prius vocetur ad synodum, quam omnia legibus et redintegrentur, et tandem in sede propria pacifice et potestative cuncta disponens resideat (5, q. 2, c. Tandem), quandiu expulsus vel B exspoliatus carere visus est suis rebus. Cum autem ad iudicium venerit, si voluerit et necesse fuerit, induciæ ei petenti a fratribus [patribus] constitutæ absque impedimento concedantur, et iudices a se electi tribuantur in loco, unde est qui accusatur ; aut si aliquam [alibi] temerariæ multitudinis vim metuerit, locum sibi congruum eligat, quo absque timore suos, si necessitas expoposcerit, testes habere, et absque impedimento suam canonicè sententiam finire valeat, quia multa per subreptionem evenire solent. 9. Ut testificandi licentia denegetur his, qui Christianæ religionis et nominis dignitate, et legis, vel sui propositi normam, vel regulariter prohibita neglexerint. 10. Multum derogatio prævalet, quando derogatori creditur : ideo variis detractionibus [detractionibus] atque accusationibus non debet labefactare primatem, sed magis Patrum regulis roborari, ne facile aut indifferenter suscipere accusationes præsumat, dicente Domino : « Non suscipias vocem mendacii, (Exod. xxiv). » Prius probare debet suspicionem, et causam, aut quo animo hoc faciat ; et postea suscipere, quia veritatis professionem propinquitas [propinquitatis], inimicitia, timoris, amoris, odii, et cupiditatis intentio impedire et adversa fratribus irrogare solet.

11. Personæ accusantium tales esse debent, quorum fides, conversatio, et vita probabilis, et absque reprehensione sit, et qui omnium careant suspitione : quia et hoc tempore præsentis [te præsentis], ut bene nostis, in Nicæna synodo propter malorum hominum insidias sunt hæc et alia quam plura delata [deleta]. D Primates illi, et non alii, sint quam qui in prædicta synodo sunt constituti. 12. Reliqui vero qui metropolim sedem tenent, archiepiscopi vocentur, et non primates, salva in omnibus apostolicæ sedis dignitate, quæ et [et] ab ipso Domino concessa (Matth. xvi), et postea a sanctis Patribus roborata est. 13. Primo semper in omnium episcoporum accusatione persona, vita et conversatio accusantium enucleatim inquiratur, et

suis calamitatibus aliis derogare: ideo summopere est prævidendum, ne hæc fiant. 14. Nullus servus, nullus liber, nullus infidelis, nullus criminibus irretitus, nullus calumniator, nullus qui inimicitias studet, nullus qui libenter [frequenter] litigat, et ad accusandum vel detrahendum est facilis, nulla infamis persona, vel quos ad accusandum publica crimina leges publicæ non admittunt; episcopos accusare præsumunt: quoniam accusatores, et accusationes, quas sæculi leges non recipiunt, qua ratione sacerdotalis eas ordo, recipere debeat, invenire nequeo, cum hæc et in Nicæna synodo prohibita sint, et illi magis ab istis, non isti ab illis judicari debeant. Et Apostolus dicit: « Spirituales judicat omnia, ipse vero a nemine judicatur (I Cor. II). » 15. Hæretici, a quibus nimium opprimimur, excommunicatique, homicidæ, malefici, fures, sacrilegi, raptores, venefici, adulteri, et qui raptum fecerint, vel falsum testimonium dixerint, seu qui ad sortilegos magisque concurrerint, nullatenus ad accusationem vel ad testimonium erunt admittendi.

16. Non ita in ecclesiasticis agendum negotiis, sicut in sæcularibus. In sæcularibus enim, postquam legibus vocatus venerit, et in foro decertare cœperit aliquis, non licet ante peractam causam recedere: in ecclesiasticis vero, causa dicta, licet recedere; si necesse fuerit, aut prægravari se viderit. 17. Quoties episcopus super certis accusatur criminibus, si tales fuerint accusatores, qui juste et canonice recipi debeant, synodo legitima in suo tempore congregata, ab omnibus canonicis audiatur, qui sunt in provincia, episcopis. Quod si non legitimi fuerint accusatores, non fatigetur episcopus, quia sacerdotes ad sacrificandum vocari [vacare] debent, non ad litigandum; nec illi qui throni Dei vocantur, pravorum hominum insidiis debent turbari, sed libere Christo Domino famulari.

18. Quamvis provincialibus episcopis una cum metropolitano eorum causas suæ provinciæ episcoporum liceat charitative et concorditer agitare; non tamen, sicut in prædicta synodo constitutum est, licet definire absque Romani pontificis auctoritate. Quod si secus a quibusdam præsumptum fuerit, ipsi, qui hoc egerint, suæ præsumptionis suscipiant dampnum, et illi, qui ab eis perperam excommunicati aut damnati fuerint, auctoritate hujus sanctæ sedis, et beati præceptoris nostri clarigeri Petri potestate solvantur atque restituantur. Ipse enim Dominus ait: Quæcunque solveris super terram, erunt soluta et in cœlis. (Matth. XVI).

19. Quoties episcopi se a comprovincialibus vel a metropolitano putaverint prægravari, aut eos suspectos habuerint, mox Romanam appellent sedem, atque absque ulla detentione, et suarum rerum ablatione, libere ire liceat. Et dum prædictam Romanam appellaverint Ecclesiam, aut ab ea se audiri exposcerint, nullus eos aut excommunicare, aut eorum sedes subripere, aut eorum res auferre, aut aliquid eis inferre præsumat, antequam amborum [eorum] causa Romani pontificis auctoritate firmetur. Quod si aliter a quoquam præsumptum fuerit, nihil eis oberit [nihil

erit], sed viribus carere non est dubium. 20. De induciis vero episcoporum, super quibus consultatis, diversas a Patribus regulas invenimus institutas. Quidam enim (3, q. 3, c. De induciis) ad repellenda impetitorum machinamenta, et suas præparandas responsiones, et testes confirmandos, et consilia eorum [episcoporum] et amicorum querenda, annum et [aut] sex menses mandaverunt concedi; quidam autem annum, in quo plurimi concordant; minus vero quam sex menses non reperi; quia et hæc laicis indulta sunt, quanto magis et Domini sacerdotibus?

Hic prædictis papa aliam epistolam scripsit universis spiritualibus fratribus, et reliquis in sacerdotali collegio Domino consecratis (epist. 2), in qua eos studiosissime hortatur persecutiones et tribulationes patienter sustinere, ut ejus filii inveniantur, quem quotidie Patrem invocant Deum in cœlis, et ut detrahentibus non detrahant, sed cuncta in spiritu humilitatis peragant, et in patientia longanimitatis, quæ sunt docenda, elocant.

XXXIX. — S. DAMASUS.

(Anno Christi 367.)

Damasus, natione Hispanus, ex patre Antonino; sedit annos octodecim, menses tres, dies undecim. Cum isto ordinatur in contentione Ursinus; sed facta concilio sacerdotum constitutus est Damasus, quia fortior, et plurima multitudo erat: Ursinus autem ejectus est ab Urbe, et Neapolis constitutus episcopus. Damasus autem postea invidiose adulteri arguitur; et facta inde synodo, a quadraginta octo [quadraginta quatuor] episcopis expurgatur: accusatores autem ejus ConCORDIUS et CALLISTUS diacones a concilio sunt damnati, et de Ecclesia ejecti. Hic ordinavit episcopos septuaginta duos, presbyteros triginta et unum, diaconos undecim. Hic in Idus Decemb. obiit.

Hic in epistola, quam Stephano archiepiscopo Mauritanix, et universis Africanæ provinciæ episcopis destinavit (epist. 3), eos instruit, qualiter metropolitanos episcopos et summa ecclesiasticæ negotia discutere liceat: ita videlicet, ut nemo ex eis desit, et omnes in singulorum negotiis concordent, et cætera in eadem ponit, quæ et antecessores sui constituerunt, id est, de ipsis episcopis quos damnari non liceat, nec synodum convocare canonicam absque Romanæ sedis auctoritate; de canonica vocatione ad synodum; de induciis, quas dandas sex mensium spatio in criminalibus episcopis mandat, de accusatoribus et testibus, quales esse debeant; item de inscriptione calumniatoris, quæ semper primo fieri debet, et quæ criminum discussio ibi agitata sit, ubi et ipsa crimina sunt admissa: et cætera, quæ plane jam in prædecessorum suorum decretis supra notavimus.

Item prædictus papa aliam scripsit decretalem epistolam Prospero Numidiæ primæ sedis episcopo, et cæteris orthodoxis episcopis ubique consistentibus (epist. 4): de coepiscopis [chroepiscopis] &

qui nihil amplius sunt, vel possunt, quam presbyteri, ita inter cætera dicens: *Nimis jam eorum institutio improba, nimis est prava: quia, ut hi de summo sacerdoti ministerio aliquid præsumant, omni caret auctoritate, et sacris canonibus videtur esse contrarium, et vacuum atque inane est, quidquid in prædicto summi sacerdoti egerint ministerio. Nam non amplius, quam duos ordines inter discipulos Domini esse cognovimus (dist. 68, c. Chrorepiscopi). Unde iste tertius processerit, funditus ignoramus: et quod ratione caret, extirpari necesse est. Cum enim episcopi non sint, qui minus quam a tribus, aut qui ab uno vel duobus sunt ordinati episcopis, nec nominentur episcopi, si nomen non habent, qualiter officium habebunt? Idcirco benedictionem, quam prædicti coepiscopi ante suam prohibitionem per manus impositionem dabant, magis videtur nobis vulnus inferre, quam salutem: quia qui pontificatus aplcæ non habebant, quomodo ea, quæ non habebant, dare poterant? quoniam nihil in dante erat, quod ille posset accipere; et propterea magis vulnerabant capita, quam per manus impositionem tangebant, quam ea, quæ eis collata non erant, per aliquam benedictionem darent. Et ubi vulnus infixum est, necesse est adhibere medicinam; qua infixa sanetur macula, id est, reiterari necesse est, quod legitime actum aut collatum minime approbatur, si perfectum esse debet. Nam quomodo honorem posset retinere, qui ab alio [illo] acceperit, qui potestatem dare non habuit legitime, invenire non possum: cum ille qui pontificalem honorem non habuit, pontificalia non potest iura tribuere; nec hoc sibi poterant vindicare, cujus capaces per hoc, quod illis obstiterat, non fuerunt.*

Aliam iterum scripsit epistolam prædictus papa episcopis per Italiam provincias constitutis (epist. 6), in qua accusationem fratrum per scripta fieri prohibet, ita inter cætera dicens: *Leges sæculi accusatores præsentem exigunt, et non per scripta absentes; unde canonica Patrum constituta non semel, sed sæpissime clamant, nec accusationes, nec testimonia ullum per scripta posse proferre, nec de aliis negotiis quicunque testimonium dicant, nisi de his quæ sub præsentia eorum acta esse noscuntur (5, q. 2, c. Reiatum). Similiter, et qui accusare alium elegerit (3, q. 9, c. Qui accusare), præsentem per se, et non per alium accuset, inscriptione videlicet præmissa: neque ullus unquam iudicetur, antequam legitimos accusatores præsentem habeat, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina.*

Hic sententiam Hieronymi presbyteri de celebratione missæ confirmavit, videlicet, ut die Dominico nullus post tertiam horam diei missarum solennia celebrare præsumat. Hic præcepit, ut psalmi die noctuque in ecclesia canerentur.

XL. — S. SIRICIUS
(Anno Christi 385.)

Siricius papa Romanus ad ceteros Thibetæ ecclie

A presbyteros triginta et unum, diaconos sedecim. Hic de hoc sæculo migravit VIII Kalend. Martii. Hic in epistola quam Himmerio Tarraconensi episcopo scripsit (epist. 4), baptizatos ab Arianis si ad catholicam fidem festinent, denuo baptizandos esse prohibuit; quia et Apostolus prohibet (Ephes. iv), et canones contradicunt, et Liberii papæ decreta post cassatum Ariminense concilium ad provincias missa prohibent, et sola episcopalis manus impositione catholicorum conventui eos sociandos esse asserit. Item in eadem affirmat, nullo tempore anni, nisi in Dominico Paschæ et Pentecostes, quemlibet baptizandum, nisi eum mortis cujuslibet periculum urgeat. Iterum illos, qui ad apostasiam transeunt, et idolorum cultu ac sacrificiorum contaminatione polluuntur, a corpore Christi et sanguine jubet abscindi; resipiscantibus autem, et ad lamenta conversis, poenitentiam in vita agendam esse, et in fine ultimo reconciliationis gratiam tribuendam esse præcipit. Item puellam alii desponsatam, ne alter in matrimonium accipiat, inhibet (27, q. 2, c. De conjugali): quia illa benedictio, quam sacerdos nuptiarum imponit, si transgressione violetur, apud fideles cujusdam sacrilegii instar est. De his vero, qui acta poenitentia tanquam canes et sues ad pristinos vomitus et volutabra redeunt, et militiæ cingulum repetunt, et incontinentes existunt (53, q. 2, c. De his vero), quia jam poenitendi non habent refugium; decernit, ut sola intra ecclesiam fidelibus oratione jungantur, a Dominicæ autem mensæ convivio separentur: transeuntibus autem de hac vita viatico munere subveniri jubet.

De monachis vero vel monachabus, qui se prius clanculo illicita contagione polluerunt, et postea in abruptum conscientie desperatione perducti de illicitis complexibus libere filios procrearint, a monasteriorum costu et ecclesiarum conventibus eliminandos esse mandavit, ut in suis ergastulis retrusi purgatorio [purificatorio] possint poenitudinis igne decoqui, ut eis saltem ad mortem solius misericordie intuitu per communionis gratiam possit indulgentia subveniri.

De sacerdotibus vero atque levitis (82, dist. c. Plurimos), qui post longa consecrationis suæ tempora, tam de propriis conjugii, quam de turpi coitu sobolem procrearint, et crimen suum defendunt, quia in Veteri Testamento sacerdotibus ministris procreandi facultas legitur attributa, quia non ex alla utique, nisi quam ex tribu Levi quisquam ad Dei ministerium fuerat præceptus admitti; mandat ut his, qui ignorantia lapsos se defendunt, hac conditione misericordia non negetur, ut sine ullo honoris augmento, in hoc quo detecti sunt, quantivixerint, officio perseverent; si tamen post hæc continentes sese studuerint exhibere. Illos vero, qui se illicita privilegii excusatione defendere nituntur,

etiam fuerant numerosa conjugia, ad præfatas dignitates, prout cuique fuerat libitum, aspirabant; quid de hujusmodi ab universis ecclesiis sit sequendum, quid vitandum, generali pronuntiatione decrevit: ita videlicet, ut qui a pueritia usque ad tricesimum ætatis suæ annum probabiliter vixerit, una tantum uxore contentus, et ea virgine, et cum illa benedicta a sacerdote, promoveri per singulos gradus mora præfiniti temporis poterit, si in singulis irrehensibiliter vixit: illum vero clericum (dist. 84, c. *Quisquis*), qui aut viduam aut certe secundam conjugem duxerit, omni ecclesiasticæ dignitatis privilegio mox nudandum esse censuit, laica sibi tantum communionem concessa; quam ita demum poterit possidere, si nihil præterea [postea], propter quod hanc perdat, possideat. Feminas vero ab omnibus clericis exclusit (dist. 81, c. *Feminas*) nisi eas tantum, quas propter solas necessitudinum causas habitare cum iisdem synodus Nicæna permisit. Monachos autem (16. q. 1, c. *Monachos*), quos morum gravitas et vite ac fidei institutio sancta commendat, clericorum officiis aggregari concessit, temporibus præfixis, vel singulis gradibus servatis.

Illud quoque decrevit (dist. 50, c. *Illud*), ut, sicut pœnitentiam agere cuiquam clericorum non licet, ita et post pœnitentiam ac reconciliationem nulli unquam liceat honorem clericatus adipisci: quia, quamvis sint omnium peccatorum contagione mundati, nulla tamen debent gerendorum sacramentorum instrumenta suscipere, qui fuerant vasa vitiorum. Sed quia in hujusmodi (dist. 50, c. *Quicumque*), cum reprehenduntur, sola ignorantie excusatio solet obtendi, hac conditione pœnitendi cuilibet digamo, et viduæ marito indebite ad gradum quemlibet promoti veniam relaxat, et omni spe promotionis filii adempta, in quo invenitur ordine, perpetua stabilitate permaneat.

Prædictus papa propter multas præsumptivas causas, quæ suis temporibus emergerant, decretalem epistolam Africanis episcopis destinavit (epist. 4), in qua præcepit, ut nemo extra conscientiam sedis apostolicæ, hoc est, primatis, audeat episcopum ordinare; quia integrum dicit esse iudicium, quod plurimorum sententia consequatur (dist. 64, c. *Extra*). Item ne unus episcopus episcopum ordinare præsumat propter arrogantiam, ne furtivum beneficium præsitum videatur, quia et in Nicæna synodo (can. 4) hoc definitum esse constat. Item, si quis post remissionem peccatorum cingulum militiæ sæcularis habuerit, ad clerum admitti non debet. Similiter, ut clericus mulierem viduam non ducat uxorem, præcepit. Iterum, ut laicus, qui duxerit viduam, non admittatur ad clerum. Item, ut de aliena ecclesia abjectum clericum nullus usurpet, vel ab ecclesia abjectum suscipiat, et venientes a Novatianis et Montensibus per manus impositionem suscipiantur, eo quod rebaptizati sint. Præterea, in eadem monuit et suasit, ne sacerdotes et levitæ cum uxibus suis cocant, quia in ministerio ministri quoti-

A dianis necessitatibus occupantur, et qui in carne sunt, Deo placere non possunt.

Idem sanctæ memoriæ prædictus papa aliam decretalem epistolam scripsit orthodoxis (epist. 4), per diversas provincias degentibus: in qua, quia multa contra ecclesiasticum canonem præsumebantur, præcepit et monuit, ut indignus, et non diligenter examinatus, non efficiatur episcopus, et ne sacerdotium detur illis, quorum fides, baptismus et vita nescitur: et ne neophyti, sive laici, inconsiderate diaconi aut presbyteri ordinentur, cum dicat Apostolus: *Manus nemini cito imposueris* (1 Tim. v).

Item prænominatus papa aliam Italicis episcopis scripsit epistolam (epist. 2), in qua se eis Jovinianum Epicurum sociosque ejus damnasse notificat, qui virginitatis præmium annihilabant, et jejunia condemnabant.

XLII. — S. ANASTASIUS.

(Anno Christi 398.)

Anastasius, natione Romanus, ex patre Maximo, sedit annos tres, dies decem. Hic ordinavit episcopos undecim, presbyteros novem, diaconos quinque. Hic Germaniæ et Burgundiæ regionis episcopis epistolam scripsit, in qua eorum consultis ratione certa respondet; videlicet [apostolica auctoritate] mandat et prohibet (de Cons. dist. 2, c. *Apostolica*), ne, cum in ecclesia sancta Evangelia recitantur, sacerdotes et cæteri sedere præsumant; sed venerabiliter curvi Dominica verba intente audiant, et fideliter adorent. Similiter prohibet transmarinum hominem ad honorem clericatus admitti (dist. 98, c. *Transmarinos*), nisi quinque aut eo amplius episcoporum chirographis designatum: qui multa per subreptionem evenire solent, ideo et hæc summopere cavenda sunt. Item Manichæos, qui tunc erant, non recipiendos, nec cum eis ullatenus participandum esse mandat, priusquam ad rectam convertantur fidem. Hic obiit v Kalendi Maii.

XLIII. — S. INNOCENTIUS.

(Anno Christi 402.)

Innocentius, natione Albanus, ex patre Innocentio, sedit annos quindecim, menses duos, dies viginti et unum. Hic decretalem epistolam Decentio Eugubino episcopo scripsit (epist. 1), in qua eum de multis consulente catholice instruit, ita incipiens: *Si instituta ecclesiastica, ita ut a beatis apostolis sunt tradita, integra vellent servare Domini sacerdotes; nulla diversitas, nulla varietas in ipsis ordinibus et consecrationibus haberetur. Sed dum unusquisque, non quod traditum, sed quod sibi visum fuit, hoc existimat esse tenendum; inde diversa in diversis locis vel ecclesiis, aut teneri, aut celebrari videntur, ac fit scandalum populis. Qui dum nesciunt traditiones antiquas humana præsumptione corruptas, putant sibi, aut ecclesiis [ecclesiis] non convenire, aut ab apostolis vel apostolicis viris contrarietatem inductam. Propter hoc oportet omnes sequi quod Romana Ecclesia custodit, a qua eos principium accepisse non est ambiguum.* Ostendit igitur quid in singulis, unæ

eum consuluerunt, facere debeant. 1. Videlicet A mandat pacem post confecta mysteria dandam esse (*de Cons. dist. 2, c. Pacem*) ut per hoc constet populum ad omnia, quæ in mysteriis aguntur, præbuisse consensum. 2. Item præcepit ut prius oblationes in missa commendenter, postea vero eorum nomina, quorum oblationes sunt, recitentur. 3. Item de consignandis infantibus, dicit manifestum esse, non ab alio quam ab episcopo fieri licere: quia, licet presbyteri sint sacerdotes, pontificatus tamen apicem non habent (*de Cons. dist. 4, c. Presbyteros*).

4. Sabbato vero esse jejunandum ratione evidenti demonstrat (*de Cons. dist. 3, c. Sabbato*): quia si sexta feria propter passionem Domini jejunamus, Sabbatum prætermittere non debemus, quia inter B tristitiam passionis et lætitiã resurrectionis videtur inclusum: et apostolos constat biduo isto in mœrore fuisse, quod non est dubium in tantam eos jejunasse biduo memorato, ut traditio Ecclesiæ habeat isto biduo sacramenta penitus non celebrari. Quæ forma utique per singulas est tenenda hebdomadas, propter id, quod commemoratio diei illius semper est celebranda. Quod si putatur semel et uno Sabbato jejunandum, ergo et Dominica et quinta feria semel in Pascha utique erit celebranda. 5. De fermento autem quod a papa confectum Romæ per titulos Dominica die per acolytos mittebatur, quia ipsa die presbyteri propter plebem sibi creditam cum ipso convenire non poterant, diem alibi per parochias non esse faciendum, quia sacramenta non longe sunt portanda. 6. De his vero baptizatis, qui postea dæmonio, aut vitio aliquo, aut peccato interveniente arripiuntur, dicit, nec a presbytero, nec a diacono debere nec posse consignari, nisi episcopus præceperit: quia manus imponendæ non sunt, nisi episcopus auctoritatem dederit id efficiendi, propterea quia longe positus difficulter sæpe ad episcopum deduci potest.

7. De pœnitentibus autem (*de Cons. dist. 3, c. De pœnitentibus*), qui ex gravioribus commissis, sive ex levioribus, pœnitentiam gerunt, juxta Romanæ Ecclesiæ consuetudinem quinta feria ante Pascha remittendum eis esse demonstrat, si nulla interveniat ægritudo. Si vero quis in ægritudinem inciderit, et usque ad desperationem devenerit, ei est ante tempus Paschæ relaxandum, ne de hoc sæculo absque C communionem discedat. 8. De hoc vero, quod in Epistola Jacobi legitur: *Infirmatur quis in vobis (Jac. v)? etc.*, dicit non esse dubium de ægrotantibus fidelibus accipiendum esse, et intelligendum, qui sancto oleo chrismatis perungi possunt, quo ab episcopo consecrato, non solum sacerdotibus sed om-

ungere, licenter possunt. Pœnitentibus tamen illud infundi non potest, quia genus est sacramenti. Nam quibus reliqua sacramenta negantur, quomodo unum genus putatur posse concedi?

Item præscriptus papa aliam Victicio Rothomagensi episcopo scripsit epistolam (*epist. 2*) propter quosdam, qui eo in tempore ignorantia vel desidia non tenebant ecclesiasticam disciplinam, et plurima non præsumenda præsumebant; in qua mandat et præcipit: 1. Ne extra metropolitani episcopi conscientiam ullus audeat ordinare episcopum (*dist. 64, c. Extra*). Integrum enim est judicium, quod plurimorum sententiis confirmatur. Nec unus episcopus præsumat ordinare episcopum, ne furtivum beneficium præstitum videatur. Hoc et a Nicæna synodo constitutum atque definitum. 2. Item, si quis post remissionem peccatorum cingulum militiæ secularis habuerit, ad clericatum admitti prohibuit. 3. Item præcepit, ut, si forte causæ vel contentiones inter clericos, tam superioris quam inferioris ordinis, exortæ fuerint (*11, q. 1, c. Si quæ causæ*), juxta Nicænam synodum congregatis ejusdem provincie episcopis jurgium terminetur, nec sine præjudicio Romanæ Ecclesiæ alicui liceat relictis his sacerdotibus, qui in eadem provincia Ecclesiam Dei nutu gubernant, ad alias convolare provincias. Quod si quis forte præsumperit, eum ab officio clericatus submoveri, et injuriarum reum ab omnibus judicari jussit. Si autem majores causæ in medio fuerint devolutæ ad sedem apostolicam, sicut synodus statuit, post episcopale judicium referendas eas esse mandavit.

4. Item in eadem sancivit, sicut et Siricius fecerat, ut clericus viduam mulierem non ducat uxorem, ne hoc præjudicio impeditus ad sacerdotium pervenire non possit. 5. Item, ne laicus, qui ante baptismum, seu postea, mulierem viduam duxit uxorem, postea admittatur ad clerum præcepit, quia eodem vitio videtur exclusus (*dist. 34, c. Si quis*). In baptismo enim peccata dimittuntur, non tamen acceptæ uxoris consortium relaxatur. 6. Item, ne is qui secundam ducit uxorem, clericus fiat, quia scriptum est: « Unius uxoris virum (*1 Tim. iii*) »; et iterum: Sacerdotes mei semel nubant. 7. Item, ut de aliena ecclesia clericum ordinare nullus usurpet, nisi ejus episcopus precibus exoratus concedat (*dist. 34, c. Si quis*). Hoc etiam synodus Nicæna constituit (*can. 16, 17*), ut abjectum ab altero clericum altera ecclesia non recipiat. 8. Item ut venientes a Novatianis, vel Montensibus, per manus impositionem suscipiantur, quia licet ab hæreticis, in Christi tamen nomine sunt baptizati, præter eos qui a nobis ad illos transientes baptizati sunt. Hi

minatus, quo pudore sacrificare usurpabit, aut qua conscientia, quo merito exaudiri se posse credit, cum dictum sit : *Omnia munda mundis; coinquinatis autem et infidelibus nihil est mundum?* (Tit. 1.) 10. De monachis autem (16, q. 4, c. *De Monachis*), qui ad clericatus ordinem pervenerint, jubet, non debere eos a priori proposito deviare : quia sicut in monasterio fuit, ideo quod dñi servavit, modo in meliori gradu positus non debet amittere. 11. Item mandat, ne ex curialibus, id est, qui aliquibus publicis functionibus occupati, jure ad curiam retrahi possunt, ad clericatum admittantur (dist. 51, c. *Frequenter*). 12. De virginibus velatis, si postea publice nupserint, vel clanculo corruptæ fuerint, mandavit, non admittendas esse ad agendam pœnitentiam, nisi hi, quibus se junxerant, de mundo recesserint (27, q. 4, c. *Quæ Christo*), quia jam de laicis adulteris hæc forma servatur. Sententia autem ista valde severa et timenda nimis, quam multorum casu nostris temporibus necessario mitigari oportuit; alioquin multi salubris pœnitentæ solatio destituti [forte] impœnitenti corde vitam finirent. 13. His autem virginibus, quæ nondum velatæ sunt (27, q. 4, c. *Ne vero*), sed in virginitatis tamen proposito se permanere simulaverunt, si forte nupserint, aliquanto tempore pœnitentiam agendam esse dicit : quia sponsio earum a Domino tenebatur : quia si viduæ, quæ a vididualis proposito discesserunt, juxta Apostolum damnationem habent (1 Tim. v), quia primam fidem irritam fecerunt, quanto magis virgines, quæ prioris promissionis fidem frangere conatæ sunt?

1. Item prænominatus papa aliam scripsit epistolam Exuperio Tolosano episcopo (epist. 3. — dist. 82, c. *Proposuiti*), in qua ei rescribit, illos diaconos, aut presbyteros, quos esse incontinentes filii generati prodiderunt, omni honore ecclesiastico esse privandos, sicut et Siricius papa fecerat; nec ad aliquod tale ministerium admittendos esse, quod sola continentia oportet impleri. 2. His autem qui omni tempore incontinentiæ voluptatibus dediti, tantum in extremo vitæ suæ pœnitentiam simul et reconciliationem communionis exposcunt; quamvis juxta priorem consuetudinem pœnitentia quidem concederetur, sed communio negaretur; cum pœnitentia communionem tribui jussit, ut vel in supremis, permittente Salvatore nostro, a perpetuo exitio vindicentur.

3. De his vero, qui aut tormenta sola exercent, aut etiam capitalem sententiam proferunt, respondet (23, q. 4, c. *Quæsitum est*), nihil a majoribus definitum esse; ideo quia mominerant has potestates fuisse a Deo concessas, et propter vindictam noxiorum gladium fuisse permissum, et Dei ministrum datum esse in hujusmodi vindicem, et ita se tenere, sicut usque ad ipsum servatum est, ne aut discipli-

A committant, non alia de causa fieri dicit, nisi quia latentia peccata non habent vindictam. Non enim mulieres viros suos facile de adulterio, sicut viri mulieres accusant : idcirco virorum latente commisso, non facile quisquam eorum ex suspicionibus submoveatur; submovebitur autem, si ejus flagitium fuerit detectum. Sed quamvis par sit causa, interdum tamen probatione cessante vindictæ ratio conquiescit.

4. Illum vero (25, q. 4, c. *Illud*), qui preces dicit, et alicujus mortem vel sanguinem de reatu a principibus poscit, immunem esse dicit, ideo quia principes nunquam sine cognitione concedunt; sed ad judicem commissa ipsa vel crimina semper remittunt, ut cognita causa vindicent. Quæ cum quasitori fuerint delegata, aut absolutio, aut damnatio pro negotii qualitate profertur; et dum legum in improbos exercetur auctoritas, erit dictator immunis. 6. Illos vero, qui interveniente repudio, alii se matrimonio copularint, affirmat sine dubio in utraque parte adteros esse : quia quamvis conjugium desolatum vel dissolutum esse videatur, non possunt tamen adulteri non videri, qui uxore vivente ad aliam copulam festinarunt (*Mauh.* xix) : in tantum, ut etiam hæc personæ, quibus tales conjunctæ sunt, commisisse videantur adulterium.

Item Felici Nucерiano episcopo prænominatus papa aliam scripsit decretalem epistolam (epist. 4), in qua ei indigentia clericorum quærimoniam facienti, cum aliquos murcos [mutilos], aliquos digamos habere diceret, respondet, 1. illum, qui volens partem digiti sui absciderit, juxta canones non posse admitti ad clerum; illum vero, cui aliquo casu contigit, et clericum fieri posse, et inventum abjici non posse asseruit (dist. 55, c. *Qui partem*); quia in illo voluntas est judicata, in isto vero casus veniam meruit. 2. Digamos autem, sicut et superius scriptum est, omnino abjiciendos esse mandavit. 3. Laicos autem illos (dist. 54, c. *Designata*), ad clericatus sortem posse admitti non vetuit, qui sic se post baptismum insituerunt, ut eorum opia in nullo vacillet, et clericis ac monachis adhæserint, et concubinam aut pellicem non noverint, et in bonis operibus vigilarint. Illos vero qui militiæ servierunt, aut in secularibus causis agendis versati sunt, aut administraverunt, assumendos esse prohibuit.

D Item prædictus papa in illa epistola, quam Maximo et Severo episcopis destinavit (epist. 5), jubet presbyteros illos, qui in presbyterio filios procreasse dicuntur, debere in medio collocari, discussisque objectionibus quæ ipsis presbyteris impiantur, si convinci poterunt, a sacerdotali officio removeri : quia qui sancti non sunt, sancta tractare non possunt (dist. 81, c. *Maximilianus*). Laudat etiam in eadem laicum, qui a talibus Ecclesiam polli non patitur.

officio removendum : ita scilicet, si post pœnitentiam ad majorem gradem tendere nititur. Et in eadem arguit episcopos, qui dum aut amicis aut obsequentibus gratiam præstare nituntur, religionem violant, ordinesque corrumpunt; et sic eventus ut indigni quique honores suscipiant ecclesiasticos, et admittantur ad clerum, qui nec inter laicos dignum locum habere merentur.

Item in epistola, quam episcopis per Macedoniam constitutis scripsit (*epist.* 7), dicit : *Non oportet grave videri (35, q. 9, c. Grave) cujuscunque judicium retractari; quia veritas exagitata sæpius magis splendescit in luce, et pernicietas revocata in judicium acrius pœnitentia [gravius et sine pœnitent.] condemnatur; et fructus divinus est justitiam sæpius recenseri.*

Item in illa, quam Florentino Tiburtinensi episcopo misit (*epist.* 8), mandat terminos a Patribus constitutos transiri non oportere : quia nefas est, si quod alter semper possederit, alter invadat; quod prædictum episcopum memorat fecisse, quia alterius parochiam invaserat.

Item in epistola Probo episcopo directa (*epist.* 9), jubet mulierem de captivitate reversam, marito, qui jam aliud inierat conjugium, restitui : quia fide catholica suffragante illud statuit esse conjugium, quod erat primitus gratia divina fundatum, conventumque mulieris secundæ priore superstite nec divortio ejecta, nullo modo posse esse legitimum (34, q. 1 et 2, c. *Cum in*).

Item in illa, quam Aurelio Carthaginensi episcopo scripsit (*epist.* 12), quantum doleat, se non posse exprimere dicit, quod Ecclesiam, et præcipue episcopos, tanta indignitate et molestia tractari legat et audiat, dum facile manus imponuntur, dum negligenter sacerdos summus eligitur, et clerici ecclesiasticorum dogmatum regula nutriti, vel honorati, inter altaria Christi respuuntur, quasi nefas sit ad primatum venire per ordinem. Nam cum laici et monachi undecunque abrupte ad tanti sacerdotii collegium assumuntur, videntur et illi contemni, de quibus oportuerat eligi; et isti male intromitti, qui præter ordinem irrumpunt potius quam eligantur.

Item idem supradictus papa Alexandro Antiochæno episcopo scripsit (*epist.* 1 al. 20) et mandat, ut, si una provincia imperiali judicio dijudicatur, metropolitani tamen episcopi secundum pristinum morem provinciarum solummodo numerentur. Item in eadem eidem præcepit, ne ipse Arianorum clericos cum sacerdotii aut ministerii cujuscumque dignitate suscipiat : quoniam, quamvis baptismus eorum ratum esse pœnitentia non scisium sanctorum tamen esse

piat, quod Bonosus, antequam Jamnaretur, ordinasse cognoscitur.

Item scribit universis episcopis in Toletana synodo constitutis (*epist.* 24), et dicit, quod de ordinationibus ab Hispaniæ episcopis illicite factis fuerat aliquid secundum majorum traditionem statuendum, nisi perpenderet inde in ecclesiis quamplurimas perturbationes movendas. Et enumeratis illis, quæ illicite gesta esse cognoverat, subjungit ita : *Quæ si singula discutienda mandemus, non modicos motus aut scandala Hispaniensibus provinciis, quibus mederi cupimus, de studio emendationis inducemus. Idcirco remittenda hæc potius putamus. Sed providendum esse mandavit, ne deinceps talia committantur.*

XLIII. — S. ZOSIMUS.

(Anno Christi 417.)

Zosimus, natione Græcus, ex patre Abramio, sedit annum unum, menses tres, dies undecim. Hic ordinavit episcopos octo, presbyteros decem, diaconos tres. Solutus est autem de ergastulo corporis VIII Kalend. Januarii. Hic epistolam Hesitio [Hesychio] Salonitano episcopo scripsit (*epist.* 1), in qua de monachis, quorum solitudo quavis frequentia major est, et de laicis ad episcopum festinantibus præcepit ne quis eorum contra Patrum præcepta, qui ecclesiasticis disciplinis per ordinem non fuisset imbutus (*dist.* 36, c. *Qui ecclesiasticis*), et temporis approbatione divinis stipendiis sit eruditus, ullatenus ad summum Ecclesiæ sacerdotium aspirare præsumeret; et non solum in eo ambitio inefficax haberetur, verum et ordinatores ejus, ut carerent eo ordine, quem ordinem contra præcepta Patrum crediderant præsumendum (*dist.* 59, c. *Qui ecclesiasticis*).

XLIV. — S. BONIFACIUS.

(Anno Christi 419.)

Bonifacius, natione Romanus, ex patre Jocundo presbytero, sedit annos tres, menses octo, dies septem. Hic in contentione una die cum Eulalio ordinatur. Et fuit ista dissensio in clero menses septem et dies undecim. Eulalius vero ordinatur in ecclesia Constantiniana, Bonifacius in basilica Julii. Placidia autem Augusta, Ravennæ residens cum filio suo Augusto Valentiniano, audiens hoc, quod Romæ factum fuerat, Honorio Augusto Mediolani sedenti notificavit. Unde uterque, missa imperiali auctoritate, ambos de Urbe expelli jusserunt. Sed postea Eulalius omnino expulsus est, et in Campaniam missus; idcirco quia Sabbato Paschæ contra edictum imperatorum officium pontificis præsumpsit, eo quod ordinatus fuerat in basilica Constantianiana : Bonifacius vero consensu et præcepto imperatorum in Urbem est

tus multoties iudicium subterfugerat, intra provinciam synodum aggregandam: ut, si ille adesse voluerit præsens, si confidit, ab objecta respondeat; si adesse neglexerit, dilationem sententiæ de absentia non lucretur: quia manifestum est confiteri eum de crimine, qui indulto et toties delegato iudicio purgandi se voluntate non utetur. Prædicti papæ temporibus, ipso consentiente et laudante, Honorius Augustus de constitutione Romani pontificis, ut sine ambitione fieret, ita instituit, dicens (*In rescripto ad epist. I Bonifacii*): *Denique prædicante beatitudine tua, id ad cunctorum clericorum notitiam volumus pervenire, ut, si quid forte religioni tuæ, quod non optamus, humana sorte contigerit, sciant omnes ab ambitionibus esse cessandum; et si duo contra fas temeritate certante fuerint ordinati, nullum ex his futurum penitus sacerdotem: sed illum solum in sede apostolica permansurum, quem ex numero clericorum nova ordinatione divinum iudicium, et universitatis consensus elegerit.* Hic etiam constituit, ut nulla femina aut monacha pallam sacramentam contingeret, aut lavaret, aut incensum per ecclesiam, nisi ministri, portaret. Prohibuit etiam, ne servus, aut curiæ obnoxius, clericus fieret.

XLV. — S. COELESTINUS.

(Anno Christi 423.)

Cœlestinus, natione Romanus, ex patre Prisco, sedit annos octo, menses decem, dies septemdecim. Hic ordinavit episcopos quadraginta sex, presbyteros triginta duos, diaconos duodecim: migravit autem ad Christum VIII Idus Aprilis. Hic Gallicanis episcopis epistolam direxit (*epist. 4*), in qua monet eos, ut presbyteros illos, qui indisciplinatas quæstiones in medium afferebant, et veritati adversantia prædicabant, et ecclesiarum dissensionem studebant, corripiant, et non patientur eos habere liberum pro voluntate sermonem: quia non debet discipulus ad doctorum injuriam sibi vindicare doctrinam. Idem dicit ut episcopi prædictos presbyteros talia eloqui non permittant: *quia in talibus causis non caret taciturnitas suspitione, quia occurreret veritas, si falsitas displiceret. Merito namque, inquit, causa nos respicit, si silentio faveamus errori.*

Item episcopis per Viennensem et Narbonensem provinciam constitutis aliam destinavit epistolam (*epist. 2*), in qua mandat, ne ultra quoslibet illum morem patientur servare, videlicet, ut credentes se sanctæ Scripturæ fidem non per Spiritum, sed per litteram completuros, stent in ecclesia pallio amicti, et lumbos accincti, sicut lucernas ardentes cum baculo in manibus non tenent: rudes enim fidelium mentes ad talia non debent induci. Item in eadem jubet ne alicui in ultimo postulanti penitentia denegetur (26, q. 6, c. *Agnovimus*); quia vera ad Dominum conversio in ultimis positorum mente potius est existimanda quam tempore, hoc asserente propheta: *Cum conversus ingemueris, salvus*

* Vide tom. I Concil., pag. 703.

A *eris* (*Ezech. xxxiii*). Item prohibet, ne quemlibet, qui ecclesiasticis gradibus per ordinem non fuit initiatus (dist. 59, c. *Ordinatos*), ad episcopatus officium pervenire patientur; nec illum, qui virginum incestu pollutus esse asseritur: et qui talem ordinaverit, dignitatem episcopatus, sicut et ipse ordinatus, non obtinebit. Item jubet, ut unaquaque provincia suo metropolitano sit contenta, et unusquisque contentus sibi concessis limitibus in alterius provincia nihil præsumat: nec emeritis in suis ecclesiis peregrini et extranei præponantur ad exclusionem eorum qui bene de suorum civium testimonio merentur (dist. 61, c. *Ne emeritis*). Item jubet, ut nullus invitis detur episcopus (c. *Nullus*), nisi cleri et plebis et ordinis consensus et desiderium inquiratur: tunc alter de altera eligatur ecclesia, si de civitatis ipsius clericis, cui est episcopus ordinandus, nullus dignus (quod evenire non credimus) potuerit inveniri. *Primum enim illi reprobandi sunt, ut aliqui de alienis clericis merito præferantur, habeatque unusquisque suæ militiæ fructum in ecclesia, in qua suam per officia omnis transegit ætatem. Sit facultas clericis veniendi, si se viderint prægravari; et quos sibi ingeri ex transverso cognoverint, non timeant refutare.* In eadem etiam jubet, ut ab illicitis abstinenceur ordinationibus, ita dicens: *Nullus ex laicis, nullus digamus, nullus qui sit aut fuerit viduæ maritus, ordinetur, sed irreprehensibilis, et quem elegit apostolus (I Tim. iii).* Et inferius dicit: *Et si quæ sunt factæ ordinationes illicitæ, removeantur, quoniam stare non possunt, nec discussionem nostram subterfugere.*

Item prædictus papa universis episcopis per Apuliam et Calabriam constitutis epistolam destinavit (*epist. 3*), in qua præcepit, ne ulli sacerdoti suos canones liceat ignorare (dist. 38, c. *Nulli*); nec quidquam facere quod Patrum possit regulis obviare. Item, ne quis laicam ad ordinem clericatus admittat. Item, quod populus sit docendus (dist. 62, c. *Docendus*), non sequendus, eosque, si nesciunt quid liceat, quidve non, nos commonere, nec his consensum præbere debemus: *Quisquis vero conatus fuerit tentare prohibita, sentiet censuram sedis apostolicæ minime defuturam. Quem enim sola admonitionis auctoritate non corrigimus, necesse est ut per sereritatem congruentem regulis vindicemus.*

XLVI. — S. SIXTUS III.

(Anno Christi 432.)

Sixtus tertius, natione Romanus, ex patre Sixto, sedit annos octo, menses octo, dies novemdecim. Hic ordinavit episcopos quinquaginta duos, presbyteros octodecim, diaconos duodecim. Hic, quia Epiphanium quemdam nobilem *, quem Bassus excensul ingenuitate et prædiis propriis privare nitentur, apud Valentinianum Augustum adeo juvit, ut utrumque ejus munitus chirographo retineret, a prædicto Basso et Mariniano, cui prædictus pontifex prædium negaverat, quod Crescentius in Sicilia Ro-

manæ Ecclesiæ dederat, apud Augustum Valentinianum accusatus, quod Chrysogonam quendam consecratam stuprasset: et tantum inde Augustus et mater ejus accensi sunt, ut a supradicti pontificis communionem, et magna pars populi cum eis se suspenderent. Quapropter Valentinianus Augustus prædicti pontificis auctoritate synodum congregari jussit, in qua, licet aliter evadere posset, fugere volens suspicionem, coram quinquaginta sex episcopis se expurgavit. Nec ideo se expurgavit, sed ut aliis per hoc, qui noluerint, formam et exemplum daret; cum ex scripto et ordine synodali constat, illum debere crimen probare, qui objicit, et qui non probanda detulerit, jacturam se sustinere intelligat. Bassus vero a prædicta synodo est damnatus, et a Valentiniano Augusto proscriptus.

Hic Orientalibus episcopis direxit epistolam (*epist. 1*), in qua eis rescribit, a quo et qualiter prædictum jurgium contra eum sit excitatum, et quo et quali fine sit terminatum; adjiciens in eadem epistola multa, quibus episcopi de reliquo muniti injustas oppositiones et malignorum accusationes secure rejicere valeant: quæ idcirco hic non inserimus, quia superius eadem persæpe adnotata esse meminimus. Prædicti papæ temporibus erat Hierosolymæ quidam episcopus ^a, nomine Polychronius, qui imprudentia senectutis in superbiam ductus, se universalem pontificem esse affirmabat, qui clericos de quacunque provincia ad se venientes inconsiderate, et non sine pretio levitas et sacerdotes ordinabat, nec episcopum quemlibet absque digno munere consecrabat: et si ad ecclesiam illius regionis rogaretur consecrandam, non dabat auctoritatis suæ facultatem, nisi decem auri libras accepisset in remunerationem. Unde Sixtus papa Romæ synodum octo episcoporum congregavit, et Euphemium episcopum, qui Polychronium de prædictis infamaverat, ut eadem coram omnibus fateretur, introduxit. Quo facto, tres episcopos, totidemque presbyteros, et duos diaconos electos, Hierosolymam miserunt. Qui congregatis illius regionis episcopis [septuaginta sex], et introductis quadraginta testibus, qui juxta Euphemii accusationem omnia comprobaverunt vera esse de Polychronio, ipsum Polychronium damnarunt, et Euphemium etiam; ideo quia ipse pontificem suum accusaverat, qui eum consecraverat. Sed Polychronius postea, propter compassionem et elemosinam quas civibus suis obsessis erogaverat, revocatus et restitutus est a Sixto in pristinam sedem.

XLVII. — S. LEO I.

(Anno Christi 440.)

Leo, natione Tuscus, ex patre Quintiano, sedit annos viginti et unum, mensem unum, dies tredecim. Hic ordinavit centum et nonaginta quinque [centum et octoginta quinque] episcopos, presbyteros autem octoginta et unum. Hic feliciter obiit iv Idus Aprilis. Hic epistolam destinavit universis episcopis

^a Vide tom. I Concil., pag. 705.

A per Campaniam, et in universis provinciis constitutis (*epist. 1*), in qua multa prohibuit, quæ et accessores suos prohibuisse sæpe supra meminimus, Videlicet præcepit, ne illi, qui a dominis suis libertatem consequi minime potuerunt, et qui etiam originali alicui conditioni alligati sunt, ad sacerdotii fastigium provehantur (*dist. 54, c. Admittuntur*), nisi forte eorum petitio aut voluntas accesserit qui aliquid in eos sibi vindicant potestatis. 2. Jubet etiam apostolicæ sedis auctoritate, ab ecclesiasticis officiis et sacerdotali nomine arceri, si qui ex viduarum maritis, aut quibus fuerint numerosa conjugia, sunt admissi. 3. Decernit acriter vindicandum esse in eos clericos (*14, q. 4, c. Nec hoc*), qui usurariam pecuniam exercent, et in fenore B ditescere quærunt: commonens etiam illud, ut, sicut non suo, ita non ex alieno nomine aliquis clericorum exercere fenus attentet, quia indecens est crimen suum commodis alienis impendere (*dist. 46, c. Sicut*).

Item in alia, quam universis Italiæ episcopis scripsit (*epist. 2*), ut diligenter Manichæos studeant circumquaque investigare, et a plebibus sibi commissis separare mandavit. Scripsit etiam omnibus episcopis per Siciliam constitutis epistolam (*epist. 4*), in qua arguit eos qui in sacramento illo, quod inter cætera Ecclesiæ sacramenta [ordine executionis] principale est, id est in baptismo, a Romanæ Ecclesiæ consuetudine discrepabant, ita ut baptismi sacramentum numerosius in die Epiphaniæ, quam in Paschali tempore celebrarent; nullam differentiam credentes esse inter diem qua Christus adoratur a magis, et diem qua ipse resurrexit a mortuis; cum proprie in morte Crucifixi, et in resurrectione mortui potentia baptismatis novam creaturam condidit ex veteri, ut in renascentibus et mors Christi operetur et vita (*de Cons. d. 4, c. Proprie; et e. Si quis*). Trina enim submersio triduanam Christi sepulturam imitatur, et ab aquis elevatio resurgens est instar de sepulcro. Ipsa ergo qualitas docet celebrandæ generaliter gratiæ diem legitimum eum esse, in quo orta est et virtus muneris, et species actionis. Additur autem sane huic observantiæ etiam Pentecostes ex adventu Spiritus sancti sacra solemnitas, quæ de paschalis festi pendet articulo (*de Cons. d. 4, c. Duo tempora*). Alios vero dies huic observantiæ miscendos esse prohibuit.

D Scripsit idem prædictus papa Januario Aquilegiensi episcopo epistolam (*epist. 3*), in qua eum commonet, ne presbyteri, sive diaconi, vel subdiaconi, aut cujuslibet ordinis clerici qui ad catholicam fidem quam jam pridem amiserant, rursus reverti ambiunt (*2, q. 7, c. Saluberrimum; 1, q. 1, c. Omnis*), in catholicam communionem recipiantur, priusquam errores suos, et ipsos auctores erroris, a se damnari sine ulla ambiguitate fateantur: quia inferiorum ordinum culpæ ad nullos magis referendæ sunt quam ad desides negligentesque rectores, qui nihil

tam sæpe nutriunt pestilentiam, dum necessariam **A** in matrimonio non fuerint : quæ aliud est nuptæ, aliud concubina. 5. Item, ancillam a toro abjicere (32, q. 3, c. *Ancillam*), et uxorem certæ ingenuitatis accipere, non duplicatio conjugii est, sed profectus honestatis.

Item ad Rustici Narbonensis episcopi consultationes respondens, epistolam scripsit (*epist.* 95), suadens ei, ut sanandis ægris spiritualem adhibeat medicinam, et dicente Scriptura : *Noli esse justus multum (Eccle. vii)*, mitius cum eis agat, qui zelo pudicitia modum videntur excessisse vindictæ, ne diabolus, qui decipit adulteros, de adulterii exsultet ulioribus. Item, quia prædictus episcopus nimia adversitate turbatus vacationem ab episcopatus laboribus peroptabat, et vitam in silentio et otio degere magis, quam in his quæ sibi commissa fuerant, permanere dicebat, commonet eum prædictus papa permanere in opere credito, et in labore percepto, et constanter tenere justitiam, et benigne præstare elementiam. *Odio enim (dist. 86, c. Odio) sunt habenda peccata, non homines. Corripiendi sunt tumidi, tolerandi infirmi, et quod in peccantibus severius castigari necesse est, non savientis plectendum est animo, sed medentis.* Item in eadem : 1. *Nulla ratio sinit (dist. 62, c. Nulla), ut inter episcopos habeantur, qui nec a clericis sunt electi, nec a plebibus sunt expetiti, nec a provincialibus episcopis cum metropolitani judicio constituti [consecrati]. Unde, cum sæpe quæstio de male accepto honore nascatur; quis ambigat, nequaquam istis esse tribuendum, quod non docetur fuisse donatum? Si qui tamen clerici ab istis pseudoepiscopis in eis ecclesiis ordinati sunt, quæ ad proprios episcopos pertinebant, et ordinatio eorum cum consensu et judicio præsentium facta est, potest rata haberi, ita ut in ipsis ecclesiis perseverent. Aliter autem consecratio vana est habenda, quæ nec loco fundata est, nec auctoritate munita.*

2. Item dicit, alienum esse a consuetudine ecclesiastica (dist. 50, c. *Alienum*), ut, qui in presbyterii honore, aut diaconii gradu fuerint consecrati, hi pro crimine aliquo suo per manus impositionem remedium accipiant pœnitendi. 3. Item eandem legem continentia dicit esse ministris altaris, quæ episcopis atque presbyteris. Item dicit (dist. 31, c. *Lex*), non omnem mulierem viro junctam, esse viri uxorem, quia nec omnis filius hæres est patris. 4. Nuptiarum autem fœdera inter ingenuos dicit esse legitima, et inter æquales (32, q. 2, c. *Non omnis*); et cum societas nuptiarum ita ab initio constituta sit (27, q. 2, c. *Cum societas*), ut præter sexus conjunctionem haberet in se Christi et Ecclesiæ sacramenta (*Ephes. v*), dubium non est eam mulierem non pertinere ad matrimonium, in qua docetur non fuisse nuptiale mysterium. Itaque si quis filiam suam viro cuilibet concubinam habenti in matrimonium dederit, non ita accipiendum est, quasi conjugato eam dederit; nisi forte illa prior mulier, et ingenua facta, et legitime dotata, et publicis nuptiis honestata videatur. Item, *paterno arbitrio viris conjunctæ carent culpa, si mulieres, quæ prius a viris habebantur,*

^a In recessu a perfectiori continentia.

A in matrimonio non fuerint : quæ aliud est nuptæ, aliud concubina. 5. Item, ancillam a toro abjicere (32, q. 3, c. *Ancillam*), et uxorem certæ ingenuitatis accipere, non duplicatio conjugii est, sed profectus honestatis.

6. De his autem, qui in ægritudine pœnitentiam accipiunt (*de Pœnit. d. 7, c. Nemo*), et cum convalescerint eam agere nolunt, dicit talium negligentiam sane culpandam esse, sed non pœnitentiam desperandam, ut crebris cohortationibus incitati, quod necessario expetiverunt, fideliter exsequantur. 7. De his autem, qui jam deficientes pœnitentiam accipiunt, et ante communionem moriuntur, dicit ita : *Horum causa Dei judicio reservanda est, in cujus manu fuit, ut talium obitus usque ad communionis remedium non differretur (24, q. 2, c. De communionem).* Nos autem, quibus viventibus non communicavimus, mortuis communicare non possumus. 8. De his autem, qui nimio dolore perurgente rogant sibi dari pœnitentiam (*de Pœnit. d. 1, c. Pœnitentia*), et cum Presbyter venit, daturus quod petebant, si dolor cessaverit, excusant, et nolunt accipere quod offertur, dicit : *Dissimulatio hæc potest non de contemptu esse remedii, sed de metu gravius delinquendi. Unde, cum pœnitentia studiose petitur, non negetur.* 9. De his qui pœnitentiam professi sunt, sed in foro litigare cœperint, sic dicit : *Aliud quidem est debita justa repossere (de Pœnit. dist. 1, c. Aliud), aliud propria perfectionis amore contemnere; sed illicitarum veniam postulantiem oportet etiam a multis licitis abstinere. Unde, si pœnitens habet causam, quam negligere forte non debet, melius expetit ecclesiasticum quam forense judicium.*

10. De his vero qui in pœnitentia vel postea negotiantur (*de Pœnit. dist. 5, c. Qualitas*), subjungit dicens : *Qualitas lucri negotiantem aut excusat, aut arguit, quia est et honestus quæstus et turpis. Verumtamen pœnitenti utilius est dispendia pati, quam periculis negotiationis obstringi, quia difficile est vendentis et ementis commercio non intervenire peccatum.* 11. (*c. Contrarium.*) *Contrarium enim est omnino ecclesiasticis regulis, cum Paulus dicat : « Nemo militans Deo implicat se negotiis sæcularibus (II Tim. ii). » Unde non est liber a laqueis diaboli, qui se militia mundana voluerit implicare.* 12. Illos qui in adolescentia, aut metu mortis, aut captivitatis periculo pœnitentiam gesserunt, dicit rem venialem fecisse ^a, si postea timore lapsus incontinentiæ uxoris copulam elegerunt. In quo tamen dicit, non se regulam constituere, sed quid sit tolerabilius æstimare quia nihil magis congruit, qui pœnitentiam gessit, quam castitas perseverans et mentis et corporis.

13. Item propositum monachi, proprio arbitrio ac voluntate susceptum (20, q. 3; c. *Propositum*), non posse absque peccato deseri, quia quod Deo quis vovit debet et reddere (*Psal. xlix*). Unde, si relicta singularitatis professione ad militiam vel ad nuptias devolutus est, publicæ pœnitentiæ satisfactione par-

gandus est; si innocens sit militia, et honestum possit esse conjugium, electionem tamen meliorem deseruisse, transmigratio est. 14. Item, puellæ quæ non parentum coactæ imperio (20, q. 1, c. *Puellæ*), sed spontaneo iudicio virginitatis propositum atque habitum susceperunt, si postea nuptias eligunt, prævaricantur, etiamsi nondum gratia consecrationis accessit. 15. De his autem quæ jam consecratæ sunt, si postea nupserint, ambigi non potest crimen magnum admitti, ubi et propositum deseritur et consecratio violatur.

16. De parvulis a Christianis parentibus relictis, si nulla exstant indicia (*de Cons. d. 4, c. Si nulla*), quibus baptizati esse intelligantur, ne manifeste pereant, agendum est ut renascantur, quia quod gestum non ostenditur, non sinit ratio ut iteratum videatur. Similiter, si qui ab hostibus parvuli capti sunt, et cum redierint, et ipsi, et cæteri de eorum baptismo incertitudinem habent, conferendum eis videtur quod collatum esse nescitur, quia non temeritas præsumptionis intervenit, ubi est diligentia pietatis. 17. Illos autem qui aliunde veniunt, et baptizatos quidem se sciunt (*de Cons. d. 4, c. Hi de quibus*), sed cuius fidei essent qui eos baptizarunt, se nescire fatentur, dicit non baptizandos esse, sed per manus impositionem catholicis esse copulandos. 18. Illi autem, qui parvuli baptizati, et a gentilibus capti sunt, si reversi communionem petierint, possunt sola manus impositione purgari, si convivio solo gentilium, et escis immolatis usi sunt; si autem idola adoraverint, aut homicidiis aut fornicationibus contaminati sint, ad communionem eos nisi per pœnitentiam publicam admitti non oportet.

1. Item, Anastasio Thessalonicensi primati prædictus papa aliam scripsit epistolam (*epist. 82*), in qua eum primo arguit, quia Atticum Ægypti metropolitanum injuste afflixerat, et ecclesiastico officio privaverat: ideo, quia vocatus adesse distulerat, infirmitatis tantum excusationem obtendens, et præfectum Illyrici ad miseræ cumulum in eundem Atticum incitaverat, cum a sede Romana episcopum deponere sibi commissum non fuerat, prædicto papa ita attestante: *Vices enim nostras ita credidimus tuæ charitati, ut in partem sis vocatus sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis.* 2. Itaque quia modum mensuræ suæ exierat, quid servare totius usurpationis amputato excessu debeat, per singula prudenter informat, ita dicens: *Igitur (25, q. 2, c. Igitur) secundum sanctorum canones, metropolitanos episcopos jus traditæ sibi antiquitatis dignitatis intemeratum habere decernimus, ita ut a præstitutis regulis nulla aut negligentia aut præsumptione discedant.* 3. De substituendis autem episcopis hanc servari iussit (*dist. 32, c. Omnium*), ut nec laicus, nec neophytus, nec secundæ conjugis maritus, aut qui viduam habeat, vel habuerit, episcopus ordinetur; et cum de ipsius

partium se vota diviserint (*dist. 63, c. Si forte*), metropolitani iudicio is alteri præferatur, qui maioribus et studiis juvatur et meritis: tantum, ut nullus invitis populis et non petentibus ordinetur, ne civitas invita episcopum non optatum aut contemnat aut oderit, et fiat minus religiosa quam convenit, cui non licuerit habere quem voluerit. 5. Metropolitanano vero defuncto (*dist. 63, c. Metropolitanano*), cum in ejus locum alius fuerit subrogatus, provinciales episcopi ad civitatem metropolim convenire debent, ut omnium clericorum atque civium voluntate discussa, ex presbyteris aut diaconis illius ecclesiæ optimus eligatur. Et jussit provinciales de nomine metropolitani, et similiter metropolitanum de persona cujuslibet consecrandi episcopi, ad primatis referre notitiam, ut ordinatio rite celebranda sua firmetur auctoritate. 6. De conciliis autem episcoporum (*dist. 18, c. De conciliis*) præcepit, sicut sancti Patres salubriter ordinarunt, ut bis per annos singulos celebrentur. 7. Item, præcepit, ut episcopus, qui civitatis suæ mediocritate despecta majorem ambierit (7, q. 1, c. *Si quis*), et ad ipsam se contulerit, ab aliena pellatur cathedra, sed et carebit et propria. Item, præcepit ut ad exhibendam perfectæ continentiæ puritatem nec subdiaconis carnale connubium concedatur. 8. Interdixit etiam, ne aliquis alienum clericum invito ipsius episcopo suscipiat (19, q. 2, c. *Alienum*), et non sollicitet, nisi id inter dantem et accipientem convenierit.

C Item beatus et discretissimus papa Nicetæ Aquilegensi episcopo postulanti epistolam destinavit (*epist. 77*), in qua pro inspectione temporalium necessitatum, curatione adhibita, deliberatione salubri mandavit. ut mulieres, quæ viris propriis captis, et in captivitatem abductis, aliis interim nupserant (34, q. 1, et 2, c. *Cum per*), prioribus viris de captivitate regressis reddi debeant, quia scriptum est quod mulier a Deo jungitur viro (*Prov. xix*); et: quod Deus junxit, homo non separet (*Matth. xix*). Non tamen culpabilis judicandus est, et tanquam alieni juris pervasor habendus, qui personam ejus mariti, qui jam existimabatur non esse, assumpsit. 2. Si vero aliquæ mulieres ita posteriorum virorum amore sunt captæ ut malint his coherere quam ad legitimum redire consortium, dixit eas merito esse notandas, ita ut etiam ecclesiastica communione priventur: quia de re excusabili contaminationem criminis elegerunt, ostendentes sibi pro sua incontinentia placuisse, quod justa remissio poterat expiare. 3. De his, qui ad iterandum baptismum, vel metu coacti, vel errore traducti sunt (26, q. 7, c. *Tempora*), et contra catholicæ fidei sacramentum egisse cognoscuntur, ea moderatione statuit cum eis esse agendum, ut per pœnitentiæ remedium, et per impositionem manus episcopalis, communionis uni-

multa illicita, prædictus papa universis episcopis ejusdem provinciæ scripsit (*epist.* 85), arguens eos (*dist.* 61, c. *Miramur*), quod ambientium præsumptio, et popularis tumultus intantum apud eos valebat, ut indignis quibusque pastorale fastigium et Ecclesiæ gubernatio crederetur; dicens hoc non esse consulere populis, sed nocere; nec præstare regnum [regimen], sed augere discrimen, quia integritas præsentium salus est subditorum; et ubi est incolumitas obedientiæ, ibi sana est forma doctrinæ. Principatus autem (1, q. 1, c. *Principatus*), quem aut seditio extorsit et contulit, aut ambitus occupavit, etiamsi moribus atque non actibus offendit, ipsius tamen initii sui est periculosus [perniciosus] exemplo; et difficile est ut bono peragantur exitu, quæ malo sunt inchoata principio. Non ergo in cujusquam persona permittendum est, quod in institutis generalibus continetur: nec putandus est honor ille legitimus, qui fuerit contra divinæ legis præcepta collatus. Item inferius: Omnis ecclesiastica disciplina dissolvitur, omnis ordo turbatur, dum in Ecclesia, qui nullum subierunt ministerium perverso eligentium iudicio indebitum obtinent principatum. Item in eadem inferius: *Si qui episcopi talem consecraverint sacerdotem* (1, q. 1, et 25, q. 2, c. *Si qui*), *qualem esse non liceat, etiamsi aliquo modo damnum proprii honoris evaserint, ordinationis tamen jus ulterius non habebunt, nec unquam ei sacramento intererunt, quod neglecto divino iudicio immerito præstiterunt.*

Item, Theodoro Forojulienſi episcopo aliam scripsit epistolam (*epist.* 89), in qua de his, qui in extremis pœnitentiam petunt, eum sic instruit: *Sollicitudinis tuæ is ordo esse debuerat, ut cum metropolitano tuo primitus de eo quod quærendum esse videbatur, conferres, sed ut quoquo modo instrueres ambiguitas consulentiſ, quid de pœnitentiæ statu ecclesiastica habeat regula, non tacebo* (*dist.* 1, de *Pœnit.*, c. *Multiplex*). *Mediator Dei et hominum, homo Christus Jesus præpositis Ecclesiæ tradidit potestatem, ut et petentibus [contentibus] actionem pœnitentiæ darent, et eosdem salubri satisfactione purgatos, ad communionem sacramentorum per januam reconciliationis admitterent. Si quis autem eorum, pro quibus Domino supplicamus, quocunque interceptus obstaculo a munere indulgentiæ præsentis exciderit, et priusquam ad constituta remedia pervenerit, temporalem vitam humana conditione finierit, quod manens in corpore non recepit, consequi exultus carne non poterit.* Et inferius: *His autem* (26, q. 6, c. *His qui*) *qui in tempore necessitatis et periculi urgentis instantia præsidium pœnitentiæ, et mox reconciliationis implerent, nec satisfactio interdicenda, nec reconciliatio deneganda: quia misericordiæ Dei nec mensuras possumus ponere, nec tempora definire, apud quem nullas patitur veniæ moras vera*

sententiæ, nec gratia communionis. Et si aliqua ægritudine vi ita fuerint aggravati, ut, quod paulo ante posebatur, sub præsentia sacerdotis significare non valeant testimonia eis fidelium circumstantium prodesse debent, ut simul et pœnitentiæ et reconciliationis beneficium consequantur, servata tamen regula canonum paternorum circa eorum personas, qui in Deum a fide discedendo peccaverint.

Idem papa in epistola ad Nicetam Aquilegiensem episcopum directa (*epist.* 84) dicit: *Si quisquam salubribus præceptis satisfacere detrectaverit, sive ille sit clericus, sive laicus, ab Ecclesiæ societate pellatur.*

Item, in epistola ad Dioscorum Alexandrinum episcopum missa (*epist.* 79) præcepit ut in solemnitatibus, quoties basilicam, ad quam itur, præsentia novæ plebis impleverit, toties sacrificium subsequens offeratur.

Item, in epistola universis Campaniæ episcopis missa (*epist.* 78) interdicit ne a postulantibus pœnitentiam professio publice recitanda quæretur (*de Pœnit.* *dist.* 1, c. *Quamvis*); quia sufficit solis sacerdotibus conscientiarum delicta indicare confessione secreta. Sufficit enim illa confessio, quæ primum Domino offertur, tunc etiam sacerdoti, qui peccatis pœnitentium precator accedit.

Item, in illa epistola, quam Galliæ regionis episcopis scripsit (*epist.* 86), affirmat chorepiscopos non alterius potestatis esse quam presbyteri sint. Chore enim villa dicitur: inde chorepiscopi villani presbyteri intelliguntur, qui nec frontes signare, nec in missa quemquam possunt pœnitentem reconciliare.

XLVIII. — S. HILARIUS.

(Anno Christi 461.)

Hilarius, natione Sarduſ, ex patre Crispino, sedit annos sex, menses tres, dies decem. Hic ordinavit episcopos viginti duos, presbyteros viginti quinque, diaconos sex. Hic Romæ multorum episcoporum synodum congregavit (*syn. Romana*, cap. 2, 3, 4), in qua omnium collaudatione corroboravit; ne quis, qui uxorem non virginem, et qui secundam duxit, et inscii litterarum, nec non et aliqua membrorum damna perpessi, et hi, qui ex pœnitentibus sunt, ad sacros ordines aspirare audeant. Item, et quocunque quis commisit illicitum, aut a prædecessoribus suis inveniit admissum, si proprium vult vitare periculum, damnabit. Item, generaliter interdixit ne quis unquam successorem sibi subrogare præsumat.

Item, in alia epistola, quam Ascanio episcopo destinavit (*epist.* 3), illos episcopos, qui sine metropolitani consensu consecrati fuerint, stare concessit, ita dicens: *Licet hi, qui præter notitiam atque consensum tuæ dilectionis ordinati sunt sacerdotes, cum suis debuerant auctoribus submoveri; ne quid tamen in necessitate tanta decernamus austerum, eos,*

contra ecclesiasticam disciplinam veniat, sicut hactenus factum est, perpetretur.

XLIX. — S. SIMPLICIUS.

(Anno Christi 467.)

Simplicius, natione Tiburtinus, et ex patre Castino, sedit annos quindecim, mensem unum, dies octodecim. Hic ordinavit episcopos triginta sex, presbyteros quinquaginta octo, diaconos undecim. Hic obiit vi Nonas Martii. Hic constituit ut presbyteri ad S. Petrum, et ad S. Paulum, et ad S. Laurentium manerent propter baptismum. Hic Joanni Ravennati episcopo epistolam scripsit (*epist. 2*), in qua eum arguit quod Gregorium violenter episcopum consecraverat, dicens illum privilegium mereri amittere, qui permissa sibi abutitur potestate (11, q. 3, c. *Privilegium*). Et inferius in eadem: *Denuntiamus autem, quod, si posthac quidquam tale præsumpseris, et aliquem seu episcopum, seu presbyterum, aut diaconum invitum facere sorte credideris, ordinationes tibi Ravennatis Ecclesiæ, vel Æmiliensis, noveris auferendas.*

Item, aliam epistolam scripsit (*epist. 3*) Florentino [Florentio], Equitio et Severo episcopis, in qua Gaudentio Ausiniensis Ecclesiæ sacerdoti, quia contra statuta canonum et sua præcepta illicitas ordinationes perpetraverat, totam penitus ordinandi potestatem auferri præcepit, et Severum in supradicta ecclesia fungi illo officio injunxit, quæ ille abusus esset convictus. Item, præcepit ut ministeria Ecclesiæ, quæ alienata a prædicto Gaudentio fuerant, instantia prædicti fratris, id est Severi, præsumptor reparare cogatur (12, q. 2, c. *De redditibus*).

L. — S. FELIX III.

(Anno Christi 483.)

Felix, natione Romanus, ex patre Felice presbytero, de titulo Fasciolo, sedit annos octo, menses undecim, dies octodecim. Hic ordinavit episcopos triginta et unum, presbyteros viginti septem, diaconos quinque. Fuit autem hic usque ad tempora Theodorici regis. Hic in epistola, quam destinavit universis episcopis per diversas provincias constitutis (*epist. 1*), mandavit, episcopos, presbyteros, diaconos, spontaneos seu coactos rebaptizatos, si respiscunt, usque ad exitus sui diem in pœnitentia oportere jacere, ita ut nec etiam catechumenorum orationi intersint, et communio laica eis tantum in morte reddatur. Cæteros autem (*de Cons. dist. 4, c. Eos quos*), id est clericos sive monachos, vel monachas, seu laicas, utriusque sexus personas, quos violentia et periculo coactos iterationem baptismi subisse constitit, vel qui aliquo commento se hujusmodi facinoris maculis dixerint non teneri; in pœnitentia per triennium durare decernit, et per manus impositionem ad societatem recipi sacramenti, illo per omnia servato, ut nemo eorum ad ecclesiasticam militiam permittatur accedere. Illud etiam maxime cavendum instituit, ne quis episco-

porum aut presbyterorum in alterius civitate, vel sub manu positum sacerdotis, aut eum qui reconciliatum se esse dixerit, sine episcopi vel presbyteri testimonio et litteris, aut in parochia presbyter aut episcopus in civitate suscipiat. Prædicti papæ temporibus Glycerius imperator*, quia eo in tempore episcopatus ex parte maxime pretio plus quam merito contingebat, edictum inde instituit dicens: *Hoc mansura in ævum lege sanximus, ut quisquis ad episcopatum potentum personarum auxilio suffragante perveniens, sæculariter possideat, quæ sæculariter fuerit consecutus, ut finitis unius anni metis noverit se episcopatu esse privandum. Hi vero qui talem consecraverint pari de sacerdotio sorte dejecti, similes pœnas temerariæ consecrationis exsolvant. Cives quoque uniuscujusque urbis, quos acclamationes ambientium, non personæ dignitas, quæ petenda est, sed venalitas plectenda, sollicitat; scient se patriæ, cui tam male consulunt, habitatione pellendos, ac de suis facultatibus eruendos, fiscoque nostro esse permisos.*

LI. — GELASIUS.

(Anno Christi 492.)

Gelasius, natione Afer, ex patre Valerio, sedit annos quatuor, menses octo, dies octodecim. Fuit autem temporibus Theodorici regis et Zenonis Augusti. Hic ordinavit episcopos sexaginta septem, presbyteros triginta duos, diaconos duos. Hic migravit ad Christum xi Kalend. Decembr. Hic generale decretum destinavit ad universos episcopos per Lucaniam, et Brutios et Siciliam constitutos (*epist. 1*), de ecclesiasticis institutis moderate pro temporis qualitate disponendis (*dist. 55, c. Priscia*); quæ, ubi nulla rerum vel temporum perurget necessitas, regulariter custodienda præcepit. Sed quia suis in temporibus in multis locis Italiæ officia clericalia belli famisque incurso consumpserat, ita ut usquequaque ministrorum servitium deficeret, sic paternorum canonum decreta libravit, ut clericum quemlibet a primo usque ad ultimum gradum infra anni spatium promovendum concederet (*dist. 77, c. Si quis*). Laicum vero infra annum et sex menses, si nihil eorum, quæ canonum censura prohibet, eis occurreret. Et his institutis, quæ temporum necessitas fieri postulabat, paternorum canonum veterem formam esse instituit, quia non adversus majorum scita nova lege proponitur, quod de accidentis defectus remedio providetur.

Item, prohibuit ut in baptizandis consignandisque fidelibus nulla pretia exigantur (1, q. 1, c. *Baptizandis*), et, si qui hoc perpetrasse fuerint deprehensi, proprii honoris periculum sunt subituri. Item jussit, proprii honoris modum debitum servent (*dist. 95, c. Presbyteros*), videlicet, non chrisma conficiant, non consignent, nec præsentem quolibet episcopo, nisi jubeantur ab ipso, vel orare vel sedere præsumant nec acolythum nec subdiaconum faciant. Diaconos etiam (*dist. 93, c. Diaconos*) suam mensuram servare præcepit, scilicet, ut absque episcopo vel presbytero

* De Glycerio vide Baron. ad ann. Domin. 474.

baptizare non audeant, nisi his longe constitutis necessitas extrema compellat: quod et laicis Christianis facere plerumque conceditur. Item, prohibuit ne ipsi in presbyterio sedeant, aut sacri corporis prerogationem sub conspectu episcopi vel presbyteri jus habeant exercendi, licet his absentibus. Item, dicit observantiam, quam sedes apostolica pio devotæque proposito tenere studet (*de Cons. dist. 1, c. Basilicas*), eam quemquam pontificum vel sequentium ordinum, refutare indignum est.

Item, jubet ordinationes presbyterorum et diaconorum non fieri nisi certis diebus (*dist. 75, c. fin.*), id est, quarti et septimi et decimi mensis jejuniis, et etiam in Quadragesimæ initio, et mediana quadragesimali die Sabbati circa vesperam celebrandas esse sancivit. Virgines autem (*20, q. 1, c. Devotis*) nisi in Epiphania, aut Albis Paschalibus, aut apostolorum natalitiis velare prohibuit, nisi ipsæ languore correptæ implorent, ne de hoc sæculo sine hoc munere exeant. Prohibuit etiam quod nec divina auctoritas delegit, nec forma canonum præstituit, et ita eis ecclesiastica sunt inferenda præsidia, ut nihil committatur illicitum. Item, jubet (*dist. 54, c. Generalis*), ne quis episcopus, presbyter, aut diaconus, aut aliqui eorum, qui monasteriis præesse noscuntur, servum aut originarium nolentibus dominis retineat, ecclesiasticæ servituti, vel religiosis congregationibus applicet, nisi dominorum voluntate sub testimonio scripturæ prius absolvantur; alioquin proprii honoris periculum se subituros esse non ambigant.

Item, de Clericis (*14, q. 4, c. Clerici*), qui negotiationibus imminent, dicit: *Proinde hujusmodi aut ab indignis posthac quæstibus noverint abstinendum, et ab omnibus cujuslibet negotiationis ingenii, cupiditateque cessandum, aut in quocunque gradu positi sint, mox a clericalibus officiis abstinere cogantur.* Item, dicit illis (*dist. 35, c. Usque adeo*) qui demoniis aliisque passionibus irrotati sunt, mysteria sacra tractare non liceat. Illos autem, qui se sacris virginitatibus temere sociant, et post dicatum Deo propositum, incesta sacrilegaque miscent fœdera, protinus a sacra communione jubet detrudi, et nisi per publicam probatamque poenitentiam omnino non recipi; sed his de sæculo transeuntibus, si tamen poenituerint, Viaticum dandum esse concessit. Secundas nuptias laicis quidem non negat: ad clericale venire collegium eosdem penitus vetat. Item, dicit: Quisquis propriam Ecclesiam deserens, ad aliam, nullis existentibus causis, putaverit transeundum, temereque fuerit susceptus et promotus; vel ipse, vel susceptor ejus, reverendorum canonum atque præceptorum constituta non effugiet, quæ de hujusmodi præ-

Actorum nomine absque præcepto sedis apostolicæ præsumebant sacrare (*de Cons. d. 1, c. De locorum*). Quod ideo facit, quia multi eo in tempore etiam in nomine Infidelium defunctorum constructiones ædificabant, et sacris processionibus audacter insituebant. Item, valde arguit, et duriter increpat, et sub honoris proprii dispendio jacere affirmat sacerdotes illos qui feminas sacris altaribus ministrare, et cuncta, quæ non nisi virorum famulatu sunt deputata, sexum, cui non competit, exhibere faciunt et permittunt. Item, jubet, tam de redditu quam de oblatione fidelium quatuor fieri portiones (*12, q. 2, c. Quatuor*); quarum una sit pontificis, altera clericorum, tertia pauperum, quarta fabricis est applicanda, et hanc huic operi veraciter prærogatam locorum doceat instauratio sanctorum manifesta: *quia nefas est, si sacris ædibus destitutis, in lucrum suum præsul impendia his designata convertat. Ipsam nihilominus ascriptam pauperibus portionem, quamvis divinis rationibus se dispensasse monstraturus esse videatur; tamen oportet etiam præsentis taxatione prædicari, et bonæ famæ præconiis non taceri.* Et, ne illa quæ præmiserat negligantur, subinfert: *Nec clericorum quisquam (2, q. 2, c. Quapropter) se hujus offensæ futurum confidat immunem, si in hisque salubriter sequenda deprompsimus, sive episcopum, sive presbyterum, sive diaconum videris excedentem, si non protinus ad aures nostras deferre curaverit, probationibus dumtaxat competenter adhibitis, ut transgressoris ultio fiat, et cæteris interdictio delinquendi.*

Item in epistola Siculis episcopis destinata (*epist. 2*) dicit: *Præsulum nostrorum emanavit auctoritas (16, q. 3, c. Præsulum), ut facultates ecclesiæ episcopi ad regendam habeant potestatem; ita tamen ut viduarum, pupillarum atque pauperum, necnon et clericorum stipendia distribuere debeant.* Item inferius: *Si facultates Ecclesiæ (13, q. 2, c. Facultates), necnon et diœceses, quæ ab aliquibus possidentur episcopis, jure sibi vindicent, quod tricennalis lex conclusit: quia ita imperatorum emanat auctoritas, ut ultra triginta annos nulli liceat oro eo avellare, quod legum tempus exclusit.*

Idem papa breviter adnotavit, quid de Scripturis divinis catholica Ecclesia suscipiat, et quid vitare debeat. Et de Veteri Testamento dicit: *Genesis librum unum, Exodi librum unum, Levitici librum unum, Numeri librum unum, Deuteronomii librum unum, Jesu Nave librum unum, Judicum librum unum, Ruth librum unum, Regum libros quatuor, Paralipomenon libros duos, Psalmorum librum unum, Salomonis libros tres, Proverbiorum lib. 1. Ecclesiastica librum 1, Cantica canticorum librum*

Malaohæ librum 1; historiarum vero veterum, A Job librum 1, Tobie librum 1, Esdræ libros duos, Esther librum 1, Judith librum 1, Machabæorum libros duos. De Scripturis autem Novi Testamenti recipit Evangeliorum libros 4 Matthæi, Marci, Lucæ, et Joannis; item Actus apostolorum librum unum: Epistolas vero Pauli quatuordecim, Apocalypsis Joannis librum unum; item canonicas Epistolas septem, Petri apostoli duas, Jacobi unam, Joannis tres, Judæ Zelotis apostoli unam.

Item sancta Romana Ecclesia non prohibet suscipi sanctam synodum Nicænam, in qua Arius damnatus est: sanctam synodum Constantinopolitanam, in qua Macedonius item damnatus est: et Ephesinam, in qua Nestorius damnatus est: et Calcedonensem, in qua Nestoriana et Eutychiæna hæresis simul cum B Dioscoro ejusque complicitibus damnatae sunt, et si qua sunt a sanctis Patribus concilia hactenus instituta, post istorum quatuor auctoritatem custodit et recipit. Hæc etiam opuscula sanctorum Patrum in Ecclesia recipiuntur: Opuscula Cæcili, Cypriani martyris et episcopi, Gregorii Nazianzeni, Basilii Cappadoceni episcopi, Athanasii Alexandrini, Joannis Constantinopolitani, Theophili Alexandrini, Cyrilli Alexandrini, Hilarii Pictaviensis, Ambrosii Mediolanensis, Augustini Hipponensis, Hieronymi presbyteri, Prosperi, Leonis papæ epistola ad Flavianum episcopum destinata^a, contra cujus textum quispiam si usque ad unum iota disputavit, et non eam venerabiliter suscepit, anathema sit. Item, opuscula et tractatus omnium Patrum orthodoxorum, qui in nullo a sancta Romana Ecclesia deviaverint, legenda decrevit.

Item, decretales epistolas, quas Romani pontifices scripserunt; item, sanctorum martyrum gesta. Sed quædam eorum ideo a Romana respuuntur Ecclesia, quia eorum qui scripsere nomina penitus ignorantur. Item Vitæ Patrum Pauli et Antonii, et omnium eremitarum; quas tamen vir beatissimus descripsit Hieronymus. Item, Actus Silvestri papæ, licet scriptoris nomen ignoretur. Item, scripturam de Inventione sanctæ crucis, et aliam scripturam de Inventione capitis Joannis Baptistæ recipendas esse, et cum cautela legendas. Item, de Rufino et Origene ita sentimus, sicut Hieronymus de ipsis sensit et notavit. Chronicum Eusebii Cæsariensis, et ejusdem Ecclesiasticæ Historiæ libros propter singularem notitiam non usquequaque Ecclesia abjicit. Item Orosii historiam laudat, et opus Sedulii et Juvenci.

Ista autem, quæ sequuntur, apocrypha esse dicit, et penitus respuenda: In primis Ariminensem synodum; item, Itinerarium Petri apostoli, quod dicitur Clementis; Actus Andreæ apostoli, Thomæ apostoli, Petri apostoli, Philippi apostoli, Evangelium Thadæi apostoli, et Jacobi Minoris, et Barnabæ et Thomæ et Bartholomæi, et Andreæ; et Evangelia, quæ falsavit Lucianus, et quæ falsavit Ysithius;

librum de Infantia Salvatoris, et de Nativitate ejus, et de Maria vel obstetrice; et librum, qui dicitur Pastoris; et illos libros, quos fecit Lentius; et illum librum, qui dicitur Fundamentum; et qui appellatur Thesaurus; et librum de Filiabus Adæ; et Actus Theckæ et Pauli apostoli; et librum qui dicitur Nepotis, et librum Proverbiorum, Sixti nomine prænotatum; et Revelationem, quæ dicitur Pauli apostoli; et illam, quæ dicitur Thomæ; et illam, quæ dicitur Stephani: item, librum qui dicitur Transitus, id est assumptio S. Mariæ; et librum de Pœnitentia Adæ: et de Ogia gigante; et librum, qui dicitur Testamentum Job; et librum, qui dicitur Pœnitentia Jamne et Mambre; et qui dicitur Judæ apostoli; et qui dicitur canones apostolorum; et qui dicitur Sortes apostolorum: et qui dicitur Physiologus, ab hæreticis conscriptus, et B. Ambrosii nomine signatus; et Historiam Eusebii Pamphili: et Opuscula Tertulliani, et Lactantii, et Africani, et Posthumiani, et Galli, et Montani, et Priscillæ, et Maximillæ, et Fausti Manichæi, et Commodiani, et alterius Clementis Alexandrini, et Tharsi Cypriani, et Arnobii, et Thonii, et Cassiani presbyteri Galliarum, et Victorini Pictaviensis episcopi, et Fausti Regiensis Galliarum, et Frumentini cæci; Contende [f. Comment. de] Christo; et epistolam Jesu ad Abagarum, et Abagari ad Jesum: et passionem Quirici, Julittæ, et Georgii: et scripturam quæ appellatur Salomonis contradictio; phylacteria omnia, quæ non angelorum, sed dæmonum nominibus conscripta sunt.

Hæc, et his similia, quæ docuere Simon Magus, Nicolaus, Cerinthus, Marcion, Basilides, Ebion, Paulus etiam Samosatenus, Photinus et Bonosus, et qui simili errore defecerunt: Montanus quoque cum suis obscenissimis sequacibus; Apollinaris, Valentinus, sive Manichæus, Faustus, Sabellius, Arius, Macedonius, Eunomius, Novatus, Sabatius, Callistus, Donatus, Eustachius, Jubianus, Pelagius, Julianus Edanensis, Coelestinus, Maximianus, Priscillianus, Nestorius Constantinopolitanus, Dioscorus, Entyches, Petrus, et alius Petrus; e quibus unus Alexandriam, alius Antiochiam maculavit: Acatius Constantinopolitanus cum consortibus suis: necnon et omnes hæreses, quas ipsi eorumque discipuli, sive schismatici, docuerunt, vel conscripserunt, quorum nomina minime retinentur, non solum repudiata, verum etiam ab omni catholica Romana Ecclesia eliminata, atque cum suis auctoribus, anctorumque sequacibus, sub anathematis insolubili vinculo constitetur prædictus papa Gelasius esse damnata.

Gelasius prædictus papa (in tomo de anathematis Vinculo) multa rationabiliter ponit contra eos qui dicunt hominem anathematis vinculo innodatum jam solvi posse, quia insolubile et perpetuum est vinculum anathematis, ita inter cætera dicens: Qui in errore sunt, sententia erroris obstructi sunt: et

^a De hanc B. Leonis epistola vide Covarruviam lib. iv Variar., c. 16, n. 6.

quan in in eo manent, nullatenus absoluti sunt; sicut nec ipse error, in quo sunt, absolvetur. Error enim ipse nunquam veniam promeretur, sed qui eo veraciter caruerit, atque ab ejus participatione discedit. Quandiu ergo error in eis est, damnationem suam tenet, et nunquam absoluitur, quia error semper pœnam meretur. Participes vero ejus, aut semper sunt ejus pœnæ participes, si in eodem perstare non desinant; aut si ab eodem recesserunt, quantum alieni ab errore facti sunt, et ab ejus participatione discreti, tantum et a pœna ejus erunt consequenter alieni. Erranti enim hæc eadem pœna præfigitur, quandiu manet errans, eadem pœna constringitur, quia errans non potest esse sine pœna. Erranti [pœna errati] enim hæc eadem pœna perpetua est, et nunquam solvenda, quandiu errans esse perstiterit; quia si errans esse destiterit, pœna, quæ erranti est præfixa, perpetua non erranti, id est, alteri effectua, quam cui præfixa est, non solum potest esse perpetua, sed jam nec esse pœna: non est enim ipse, cui præfixa est; erranti enim præfixa est, non, non erranti. Quæ enim erranti præfixa est perpetua est, et perpetuo constringit errantem; non errantem, non potest jam tenere. Item inferius: Quod in Acatii sententia rationabiliter intuendum est; in qua si dictum est, Nunquam es resolvendus; non est tamen adjectum: Etiam si resipueris, etiam si ab hoc errore discesseris, etiam si prævaricator esse destiteris. Quapropter in aperto est ita dictum: Nunquam solvendus; sed talis scilicet, qualis et ligatus est, non autem talis effectus, sicut ligatus [qui sicut ligandus] non erat, sic absolutus esse docebat: sicut carebat obligatione [cum obligationis causa] si causa caruisset, sic utique absolutus existeret, quatenus et ipse non necessitate dictæ sententiæ videretur quodammodo non posse jam solvi, non [nam] talis effectus, et obligatione carens fieret absolutus, et circa tales præfixa sententia nullo modo insolubilis redderetur. Sed quia nec ipse quæsitit, nec quærens abjectus ipse in se insolubilem fecit esse scientiam, qui talis permanere delegit, qualis veraciter non possit absolvi, et voluit talis effici, circa qualem effectum non habet licentiam permanendi. Item inferius in eodem dicit: Inferior quippe sedes potiore absolvi non potest. Sola ergo potior inferiorem convenienter absolvit.

Item in commonitorio Fausti magistri legationis officio fungentis ita dicit: Veniam sibi dari proponunt. Legitur (22, q. 2, c. Legatur), ex quo est religio Christiana, vel certe detur exemplum in Ecclesia Dei a quibuslibet pontificibus, ab ipsis apostolis, ab ipso denique Salvatore, veniam, nisi corrigentibus, non fuisse concessam: auditum autem ab isto zelo [sub isto cælo] nec legitur omnino, nec dicitur, quod eorum voce deprecatur, Date nobis veniam, ita ut nos [dum tamen nos] in errore duremus. Item inferius: Mortuos suscitasse legimus Christum (Matth. ix; Marc. v; Joan. xi), in errore mortuos absolvisse non legimus. Et qui hoc certe faciendi solus habuit potestatem, beato Petro principaliter mandat apostolo: Quæcunque ligaveris super terram, ligata erunt et

in cælo: et quæ solveris super terram, erunt soluta et in cælo (Matth. xvi). Super terram, inquit: nam in hac legatione defunctum nunquam dixit absolvi. Quod ergo nunquam factum est, vel mente concipere formidamus, scientes, in divino judicio non posse penitus excusari. Item inferius: Nullum fas est nobis cum hominibus alienæ communionis inire certamen, divina Scriptura monente: Hæreticum hominem post primam et secundam correptionem devota (Tit. iii) sciens, quia hujusmodi delinquit homo, et proprio judicio condemnatur. Item, inferius: Remitti culpa de præterito potest, correctione sine dubio subsequente: nam si deinceps fingitur [sinitur] mansura pervertitas, non est benignitas remittentis, sed consentientis [assensio] annuntiatio.

Item, prædictus papa in epistola, quam destinavit Anastasio imperatori, dicit (dist. 95, c. 2): Duo sunt quippe, imperator Auguste, quibus principaliter hic mundus regitur: Auctoritas sacra pontificum, et regalis potestas; in quibus tanto gratius est pondus sacerdotum, quanto etiam pro ipsis regibus hominum in divino examine sunt reddituri rationem. Impeti possunt humanis præscriptionibus, quæ divino sunt judicio constituta; vinci autem quorumlibet potestate non possunt. Item scriptum legisti: « Meliora sunt amici vulnera, quam inimici oscula (Prov. xxvii). »

LII. — S. ANASTASIUS II.

(Anno Christi 497.)

Anastasius, natione Romanus, ex patre Petro, sedit annum unum, menses undecim, dies viginti duos. Fuit autem temporibus Theodorici regis. Hic ordinavit episcopos sedecim, presbyteros duodecim. Obiit autem xiv Kalend. Decembris. Hic in epistola, quam Anastasio imperatori direxit, inter cætera probat, eos, quos Acacius baptizavit, vel ordinavit etiam post damnationem suam, nullam portionem læsionis attingere, dicens: Nam, secundum Ecclesiæ catholicæ consuetudinem (dist. 19, c. Secundum), serenitatis tuæ pectus agnoscat, quod nullum de his, vel quos baptizavit Acacius, vel quos sacerdotes vel levitas secundum canones ordinavit, ulla ex nomine Acatii portio læsionis attingat, quo forsitan per iniquum tradita sacramenti gratia minus firma videatur. Nam et baptismum, quod procul sit ab Ecclesia, sive ab adultero, sive a fure sit datum, ad percipientem munus pervenit illibatum: quia vox illa qua declaratur ac dicitur: Hic est qui baptizat in Spiritu sancto et igni (Matth. iii), omnem maculam humanæ pollutionis excludit. Item ad idem probandam subjungit: Nam et Judas, cum fuerit sacrilegus et fur, quidquid egit inter apostolos, pro dignitate commissa beneficia per indignum data nulla ex hoc detrimenta senserunt. Item ad idem inferius: Quidquid ad hominum provecium quilibet in Ecclesia minister pro officio suo videtur operari, hoc totum continet impendo [contineri implente] divinitatis effectum, ita et ille [ita ille], per quem Christus loquitur, Paulus affirmat: « Ego plantavi, sed Dominus incrementum dedit (I Cor. iii). » Et hic, cujus nomen dicimus esse reti-

endum, male bona ministrando, sibi tantum nocuit. Nam inviolabile sacramentum, quod per illum datum est, aliis perfectionem suæ virtutis obtinuit. Quod si est [Quod cum ita sit] aliquorum intantum se extendens curiosa suspicio, ut imaginentur prolata [prolata] a papa Felice judicio, postea inefficaciter in sacramentis, quæ Acacius usurpavit, egisse ac perinde eos metuere, qui vel in consecrationibus, vel in baptismate mysteria tradita susceperunt, ne irrita divina beneficia videantur, meminerint in hac quoque parte similiter tractatum prævalere superiorem, quia non sine usurpato hoc nomine sacerdotum adjudicatus hoc egit, in quo virtutem suam obtinentibus mysteriis, in hoc quoque aliis rea sibi persona non nocuit. Nam et ad illum pertinuit, quod tuba Davidica canitur ita: Verumtamen Deus conquassabit capita inimicorum (Psal. LXXXVII), etc. Nam semper superbia sibi, non aliis ruinam facit. Unde, cum sibi sacerdotis nomen usurpaverit condemnatus, in ipsius verticem superbiæ tumor inflictus est; quia non populus, qui in mysteriis [minis:eri s] donum ipsius sciebat [sitiebat], exclusus est, sed anima sola, quæ peccaverat, judicio justo pro,rie erit obnoxia: quod ubique numerosa Scripturarum testatur auctoritas [instructio].

A prædicti vero papæ communionem, sicut in gestis Romanorum pontificum legitur, multi ex clero Romanorum urbis se suspenderunt; ideo, quia sine consilio eorum Photino Thessalonicensi diacono communicavit, qui erat communionis Acacii: et quia occulte Acacium voluit revocare, sed divino nutu percussus, ad effectum hoc perducere non potuit.

LII. — S. SYMMACHUS.

(Anno Christi 498.)

Symmachus, natione Sardus, ex patre Fortunato, sedit annos quindecim, menses septem, dies viginti septem. Hic ordinavit episcopos centum et octodecim, presbyteros nonaginta, diaconos sedecim. Fuit autem temporibus Theodorici regis, et Anastasii Augusti. Hic et Laurentius uno die in contentione ordinati sunt: Symmachus in Lateranis, Laurentius in ecclesia B. Mariæ. Et quia hujus dissensionis seditio apud ipsas partes terminari non potuerat, uterque Ravennam ad regium iudicium missi sunt; sed Symmachus Theodorici regis iudicio in sedem reductus est et firmatus eo quod major et dignior pars cleri et plebis suæ electioni consenserat: Laurentius autem a Symmacho postea misericordiæ intuitu Nuceriæ episcopus constituitur. Sed transacto anno a die ordinationis suæ quarto, quidam zelo invidiæ ducti, adulterii crimine et aliis multis apud regem eum diffamaverunt: ad quod confirmandum falsos testes subornaverunt, et Laurentium revocaverunt, et chrisma eum consecrare effecerunt. Et clerus et populus iterum divisus, alii Symmacho, alii adhærebant Laurentio; et quasi ad prædictæ dissensionis impetum comprimendum, quibusdam Romanis id efficientibus, Petrus Altinæ urbis

A episcopus a rege Romam, ut sedis apostolicæ visitator, mittitur. Inter hæc cæles et homicidia undique committebantur. Nam ex communicantibus Symmacho, quicumque clerici et laici, virgines etiam, publice aut occulte in manus persequentium incidebant, occidebantur, aut plagis aut verberibus affligebantur. Solus autem Faustus exconsul ex parte Symmachi et Ecclesiæ repugnabat. Hac periculi necessitate Symmachus compulsus, regis consensu synodum congregavit (*synod. Rom.*), cui centum et quindecim episcopi interfuerunt. Qui rege consentiente, et ecclesiastica regula exigente, quia nihil de objectis Symmacho comprobari ab accusantibus eum potuit, ipsum immunem ab objectis et liberum esse unanimiter judicarunt, et Laurentium Nucerinum, B et Petrum Altinatem, velut eos, qui papa vivente sedem romanam invaserant, pariter condemnaverunt. Hic confessor Christi ad ipsum iv Kalend. Augusti migravit.

Hic papa frequentes ambitus, atque Ecclesiæ nuditate, vel populi collisionem, quæ molesta et iniqua incompetenter episcopatum desiderantium persæpe generavit aviditas, ut exstinguatur futuris præsumptio tam perniciose temporibus, in synodo constituit *, ut si quis presbyter (*dist. 79, c. Si quis.*), aut diaconus, aut clericus papæ incoluim, et eo inconsulto, aut subscriptionem pro Romano pontificatu commodare, aut sacramentum præripere tentaverit, aut aliquid certo suffragio polliceri, vel de hac causa privatis conventiculis factis deliberare atque decernere, loci sui dignitate vel communionem privetur. Si vero, quod absit, transitus papæ inopinatus evenerit (*dist. 79, c. Si transitus*), ut de successoris sui electione non possit ante decernere, si quidem in unum se totius ecclesiastici ordinis electio inclinaverit, consecratur electus episcopus; si enim, ut fieri assolet, studia cœperint esse diversa eorum, de quibus certamen emerit, vincat sententia plurimorum; sic tamen, ut sacerdotio careat, qui captus promissione, non recto iudicio de electione decreverit.

Item prædictus papa in epistola, quam Cæsario episcopo scripsit, de multis ejusdem consultationi respondit, ita dicens: 1. *Possessiones ergo* (16, q. 1, c. *Possessiones*), *quas unusquisque ecclesiæ proprio dedit aut reliquit arbitrio, alienare quibuslibet titulis atque distractionibus, vel quocunque argumento non palimur, nisi forsan aut clericis honorum meritis aut monasteriis, religionis intuitu, aut certe peregrinis, si necessitas largiri suaserit: sic tamen, ut hæc ipsa non perpetue, sed temporaliter perfuantur.* 2. Item, in eadem commonet, ut illi, qui rerum ecclesiasticarum promissione præmissa ad sacerdotium nituntur accedere, desideriorum talium priventur effectu. 3. Item, raptores viduarum vel virginum (36, q. 2, c. *Raptores*) ob immanitatem tanti facinoris detestatur illos vehementius persequendo, qui sacras virgines volentes vel invitas suo matrimonio sociare ten-

* Synod. II. Rom. -- Vide tom. II Concil. pag. 329.

taverint, quos a communione jubet suspendi. 4. Item, A viduas (27, q. 1, c. *Neque*), quæ in religioso proposito diurna observatione permanserint, transire ad nuptias prohibet. Similiter et virgines, quas annis plurimis in monasteriis egisse ætatem contigerit. 5. Item ne ullus per ambitum ad episcopatus honorem permittatur accedere (1, q. 1, c. *Nullus*), et potentes personas minime suffragatrices adhibeat, nec ad decretum sibi faciendum clericos vel cives subscribere, adhibito cuiuslibet generis timore, compellat, vel præmiis quibuslibet hortetur (1, q. 6, c. *Si quis*). Decretum sine testatoris [visitatoris] præsentia nemo conficiat, cuius testimonium clericus et civium potest unanimitas declarare.

Item, idem in alia synodo (Romana v) de oblationibus fidelium, et de multis præcepta decretalia composuit, ita dicens : *Omnibus summopere convenit observare, ut oblationes fidelium a nemine præsumantur, et absque consensu et voluntate episcopi, in cuius dignoscuntur esse parochia, possideri vel haberi tententur, quoniam multi memores sui pro remissione peccatorum suorum, et pro æternæ vitæ mercatione, de facultate sua tam rerum mobilium quam immobilium quædam per scripturas ecclesiis tradiderunt, et Deo creatori suo perpetualiter habenda dederunt. Quæ et cætera a diversis minus Deum timentibus eatenus mortifera calliditate tenentur, ut aliorum oblatio illis pertineat ad ruinam, nec intueri corde possunt diem iudicii, dum nimis cupiditatis delectantur ardore : unde tale iudicium super eos fiat, ut aut manifeste hæretici, quia Ecclesiam Dei scindunt, et anathematizati, atque ab Ecclesia Dei estortes habeantur ; aut per satisfactionem Ecclesiæ ad penitentiam, et demum, juxta regulas ecclesiasticas ad reconciliationem, et, si digni inventi fuerint, ad communionem recipiantur.* Item : *Qui res Ecclesiæ delegatas et Domino oblatas absque proprii episcopi jussu possidens, præsumperit deinceps tenere quocumque in loco, et veritate comperta dissimulaverit, aut renuerit reformare, a liminibus ejusdem [trivii. ecclesiæ ab episcopo ejusd.] loci prius arceatur. Debet esse tamen provisio, ut vindictam admonitio manifesta præcedat, et res usurpatae injuste qui abstulit, aut injuste ablatas retinet, æquitate patrocinante legibus restituat. Quod si neglexerit, et necessitas compulerit, demum prædonem sacerdotalis districtio maturata percussat.* Item, inferius : *Valde iniquum et ingens sacrilegium est, ut quæcumque vel pro remedio peccatorum, vel salute aut requie animarum suarum unusquisque venerabilis ecclesiæ contulerit, aut certe reliquerit, ab his, quibus hæc maxime servari convenit, id est, Christianis, et Deum timentibus hominibus, et super omnia a principibus, et primis regionum, in aliud transferri vel converti. Propterea, qui hæc non præviderit, et aliter quam scriptum est, prædia ecclesiis tradita petierit, vel acceperit, vel possederit, vel injuste defenderit, aut retinuerit, nisi se cito correxerit, quo iratus Deus animas percussit, anathemate feriatur, sitque accipienti, et danti, vel [et] possidenti anathema.*

Item, inferius : *Generaliter vero (16, q. 1, c. Generaliter), quicumque res ecclesiæ confiscare, aut compe-tere, aut pervadere periculosa aut sua infestatione præsumperit, nisi se citissime per ecclesiæ, de qua agitur, satisfactionem correxerit, perpetuo anathemate feriatur. Similiter et hi, qui res ecclesiæ jussu vel largitione principum, vel quorundam potentum, aut quadam invasione, aut tyrannica potestate retinuerint, et filiis vel hæredibus suis hæreditarias reliquerint, nisi cito res Dei, a pontifice admoniti, agnita veritate reddiderint, perpetuo anathemate feriatur. Ferro enim abscindenda sunt vulnera, quæ somenta non sentiunt (16, q. 1, c. *Ferro*). Item, inferius : *Omne quod irreprehensibile est, catholica defendit Ecclesia. Non licet ergo imperatori (dist. 10, c. *Non licet*), vel cuiquam pietatem custodienti, aliquid contra mandata divina præsumere, nec quidquam, quod evangelicis propheticisque et apostolicis regulis obviet, agere. Injustum enim iudicium (11, q. 3, c. *Injustum*), et diffinitio injusta regio metu vel jussu a iudicibus ordinata, non valet, nec quidquam quod contra evangelicam, vel propheticam, aut apostolicam doctrinam constitutionemve eorum, sive sanctorum Patrum, actum fuerit, stabit ; et quod ab infidelibus aut hæreticis factum fuerit, omnino cassabitur.**

LIV. — S. HORMISDA.

(Anno Christi 514.)

Hormisda, natione Campanus, ex patre Justo, sedit annos novem, dies quatuordecim. Fuit autem temporibus regis Theodorici et Anastasii Augusti, a consulatu Senatoris, usque ad consulatum Symmachi et Boetii. Hic ordinavit episcopos quinquaginta quinque, presbyteros viginti et unum. Obiit autem catholice fidei defensor VIII Idus Augusti. Hic consensu et consilio regis Theodorici, legatos suos direxit in Græciam, dans illis mandatum ut Græcos, propter Petrum Alexandrinum et Achatium Constantinopolitanum, quibus participaverunt, anathematis vinculo obligatos sub satisfactione absolverent. Sed nihil egerunt, quia Anastasius Augustus libello recte fidei consentire noluit, eo quod et ipse Eutychianus erat. Itaque Romanos legatos ad fidei suæ errorem inclinare desiderans, muneribus oblati eos corrumpere nitentur. Illi autem, contemptis muneribus, de hæreticorum participatione Romanæ sedi satisfactionem debere fieri insistebant. Unde imperator furore accensus, eosdem per postuleram eiecit, et periculose navi impositos, remisit ; præcipiens ut nullam civitatem ingrederentur, ne fidei epistolas saltem in transitu catholicis ostendere possent. Sed quia eas per omnes civitates expositas a complicitibus suis postea compertit, commotus in ipsum Romanum pontificem fertur ei scripsisse, ita inter cætera dicens : *Jubere nos volumus, non nobis juberi. Sed eodem tempore divinitus fulmine percussus interiit. Sumpsit autem post illum imperium Justinus orthodoxus ; quo adjuvante, postmodum Græci penitentia de errore Acacii suscepta, ad sedis apostolicæ*

communionem redierunt. Hic clerum constituit, et psalmis erudit.

Hic in epistola, quam universis Hispaniæ episcopis destinavit (epist. 4), ut in episcopis ordinandis cura adhibenda sit perspicua, evidenter ostendit dicens: *Irreprehensibiles esse convenit, quos præesse necesse est corrigendis, nec quidquam illi deesse personæ, penes quam est religiosæ [religionis] summa et substantia disciplinæ. Existimet unusquisque pretium Dominici gregis, ut sciat, quod meritum constituendi debeat esse pastoris. Item: Longa debet vitam suam probatione monstrare, cui gubernacula committuntur Ecclesiæ. Item: Emendatiorem convenit esse populo, quem necesse est orare pro populo. Item prohibet ne beneficium per impositionem manus, quæ Domini esse [divina esse] creditur, pretio comparetur: quia ante oculos esse convenit, qua Simon Magus Spiritum sanctum volens redemptione mercari, apostoli fuerit detestatione percussus (Act. viii). Item de illo, qui non vendit, sed vendenti consentit, ita subjungit: Quid prodest illi suo errore non pollui, qui consensum præstat erranti? Procul dubio contra mandata committit, et qui habet peccatum proprium, et qui sequitur alienum. Incassum resistit avidus [animus] cupiditati, si non resistit et timori.*

Item, in alia epistola, quam presbyteris et diaconibus et archimandritis Cælesyriæ direxit, de clericis in adulterio deprehensis, ita dicit: *Ecce manifestissime constat, quia secundum quod et tituli antiquorum Patrum a S. Joanne papa transmissi, et trecentorum et octodecim episcoporum sententia, sed et canones Gallicani continere videntur, clerici in adulterio deprehensi, et aut ipsi confessi, aut ab aliis revicti, ad honorem redire non possunt, et si qui sunt, quibus suprascripta sanctorum Patrum severitas minime placet, sciant se eorum sententias reprehendere vel condemnare: cum hoc facere non sit in eis misericordia; sed est ista benignitas justitiæ inimica, videlicet criminosos palpare, et vulnera eorum usque in diem iudicii incurata servare. Si autem eos durissimam pœnitentiam per plures annos agere videmus, ipsis et saluti eorum consulere, et canonum statuta debemus servare. Cum vero in aliquibus nec compunctio, nec humilitas, nec orandi nec plangendi instantia appareant, possumus agnoscere, si ad honorem pristinum redierint, cum quanta negligentia et inimica animæ securitate permaneant: credentes, quod sic eis non acta digne pœnitentia dimisit Deus, quomodo sacerdotes induisisset videntur. Vere dico, quia illi ipsi, quibuscum periculosa et falsa misericordiam indulgere videmus, cum ante tribunal Christi pro tantis peccatis damnandi advenerint, contra nos ipsos causas dicturi sunt, dicentes, quod, dum aut asperitatem linguæ eorum expavimus, aut falsa blandimenta et periculosas adulationes eorum libenter accipimus, nos eos, dum illis inutiliter indulgemus in peccatis permanere, aut ipsa peccata etiam augere permiserimus, non recordantes illud, quod in Veteri Testamento scriptum est: quia, uno peccante, contra*

A omnes ira Dei deservit (Num. xvi, 22). De talibus B. Cyprianus martyr ita dicit: Qui peccantem verbis adulantibus palpat, peccandi fomitem subministrat, nec reprimit ille delicta, sed fovet. Item, idem papa inferius: Ego me in hoc periculo mittere omnino non audeo, quia nec talia sunt merita mea, ut aliorum peccata in me excipere præsumam, nec tantam eloquentiam habeo, ut ante tribunal Christi contra tantos ac tales sacerdotes, qui canones statuerunt, causas dicere possim. Item, idem subjungit: Si clerici, qui ad uxores proprias redeunt, ab officio suspenduntur, et bigami non ordinantur, sed, si ordinati fuerint, dejiciuntur: quomodo ille, qui adulterium commiserit, iterum ad honorem redire poterit? Non tamen misericordiam, quæ dicit: (Ezech. xxxiii, 11), et alia hujusmodi, se negare dicit; sed definitissime credere, quod qui usque ad finem vitæ suæ pœnitentiam egerit, non solum indulgentiam accipiet, sed ad vitam æternam perveniet. De illis autem clericis, qui ad uxores redeunt, dicit sanctus Faustus in epistola sua: Perdidit gratiam consecrati, qui adhuc vult officium exercere mariti. Item prædictus papa iterum inferius dicit: Valde metuo et contremisco illam damnationem, quam Heli sacerdos propter stultam indulgentiam accipere meruit; qui pro eo, quod filios suos leviter castigavit, et eos nec cedere nec excommunicare voluerat, et ipsi filii uno die occisi sunt, et triginta millia de populo interfecta sunt, et Area testamenti in captivitatem ducta est, et ipse retro cadens, fractis cervicibus mortuus est, et nomen ipsius de libro vitæ deletum est. Et econtra Phinees zelo Dei commotus, duos adulteros pariter interfecit, et totum populum Dei, Dei iracundia liberavit. Nec hoc ideo dicit, ut similes supradictis corporis mortem mereri debeant, sed caveant ne post corporis mortem ad supplicia perveniant.

LV. — S. JOANNES.

(Anno Christi 523.)

Joannes, natione Tuscus, ex patre Constantino, sedit annos duos, menses octo, dies sedecim. Fuit autem temporibus Theodorici regis et Justini Augusti catholici. Ordinavit autem episcopos quindecim. Hic pro religione catholica, et pro Theodorici causa negotii Constantinopolim venit; ubi, Justino Augusto patrocinante, Arianorum ecclesias catholicas consecravit. Hoc audiens Theodoricus, quoniam et ipse erat hæreticus, furore accensus, omnem Italiam gladio et igne perdere æstuabat, propter Arianorum ecclesias, quarum in Italia multæ erant; quas etiam catholicas usquequaque consecrari Joannes papa præceperat; et duos viros exsules et catholicos, Symmachum et Boetium, ante reditum papæ tenuit et interfecit. Ipsum autem pontificem reversum in custodia Ravennæ detinuit, in qua duriter afflictus, tandem defunctus est xv Kalend. Januarii. Sed nonagesimo et octavo die post transitum prædicti papæ, et ipse rex hæreticus divinitatis fulmine percussus, ubito morte sua Italiam liberavit.

Hic Zachariæ episcopo epistolam destinavit, in

qua eum, de quibusdam consultus, instruxit, inter cætera dicens: *De occultis cordis alieni temere judicare iniquum est, et eum cujus opera non videntur nisi bona, peccatum est ex suspitione reprehendere.* Et addit in eadem, quæ sæpenumero dicta sunt, videlicet, quod oves pastorem accusare, nisi pro fide non debeant: et ipse episcopus, nec vocari aut julicari potest, priusquam quæ ablata sint, sibi legibus restituantur; et ideo hic prætermittenda existimamus.

LVI. — S. FELIX IV.

(Anno Christi 526.)

Felix, natione Samnius, ex patre Castorio, sedit annos quatuor, menses duos, dies duodecim. Hic jussu Theodorici regis ordinatus est, et absque contentione. Hic ordinavit episcopos undetriginta, presbyteros quinquaginta quinque, diaconos quatuor. Obiit autem Idibus Octobris, Athalarico regnante. Hic autem multis episcopis per diversas provincias constitutis rescripsit, respondens eisdem de ecclesiarum consecratione, et de missarum celebrationibus ita (*de Cons. d. 1, c. Sicut non*): *Non alibi, quam in sacratis Domino locis absque magna necessitate fieri debere liquet omnibus, quibus nota sunt Novi et Veteris Testamenti præcepta, et ponit illa, et illis positus, dicit: Si Judæi hoc faciebant, multo magis nos debemus templa ædificare, et ornare, et sacrare, et non aliis in locis, quam Deo ab episcopis sacratis missas celebrare, nec sacrificia Domino offerre, nisi hoc summa necessitas exigat. Et satius est missam non cantare, aut non audire, quam in his locis fieri, in quibus fieri non oportet. Solemnitates vero (de Cons. d. 1, c. Solemnitates) dedicationum ecclesiarum, et sacerdotum per singulos annos celebrandas esse asseruit; in eadem dicens, ipsum Dominum exempla dedisse, qui ad festum dedicationis templi venit (Joan. x); et quod octo dierum sint encænæ celebranda, libri Regum dedicatione templi peracta ostendunt (III Reg. viii). De ecclesiarum vero consecratione ita præcepit: *Quotiescunque dubitatur, et nec certa scriptura, nec certi testes existunt, a quibus consecratio sciatur, absque ulla dubitatione scitote eas esse sacrandas: nec talis trepidatio fiat de iteratione [faciunt deteriorationem]; quoniam non monstratur esse iteratum, quod nescitur factum.**

LVII. — BONIFACIUS II.

(Anno Christi 530.)

Bonifacius, natione Romanus, ex patre Dehabentino [Sigibuldo], sedit annos duos, dies duos et viginti. Fuit autem temporibus Athalarici regis hæretici, et Justinii Augusti. Hic facta dissensione in clero et senatu, in contentione ordinatur cum Dioscuro: sed Dioscorus non multo post defunctus est. Unde Bonifacius jam pacifice sedem adeptus, quasi damnans Dioscorum, noluit clerum, qui Dioscuro favorat, nisi de vinculo anathematis, pœnitentiæ satisfactione præmissa, in communionem suscipere. Qui postea congregata synodo decretum fecit, ut sibi successorem deberet eligere, et scripto et juramento

ipsum decretum muniri jussit. Quod quia contra canones statutum fuerat, a congregatione iterum in synodo episcoporum ratione cassatum est; et chirographum, quod inde factum fuerat, igne consumptum est.

Hic Eulalio Alexandrinæ Ecclesiæ episcopo epistolam scripsit, in qua ei Carthaginiensem Ecclesiam ad Romanæ Ecclesiæ communionem reversam esse significat, quæ a tempore Aurelii ab ipsa discesserat. Aurelius enim præfatæ Ecclesiæ olim episcopus cum collegis suis, instigante diabolo, superbire temporibus prædecessorum nostrorum, Bonifacii ac Celestini, contra Romanam Ecclesiam cœpit. Hic defunctus est xvi Kalend. Novembr.

LVIII. — JOANNES II.

(Anno Christi 531.)

Joannes, natione Romanus, ex patre Projecto, sedit annos duos, menses quatuor, dies sex. Fuit autem Athalarici regis et Justiniani Augusti temporibus. Ordinavit autem episcopos viginti et unum, presbyteros quindecim. Obiit autem vi Kalend. Junii. Hic Valerio episcopo epistolam misit, in qua ostendit, et ratione et auctoritate multorum probavit, Filium minorem quidem esse Patre in assumpti hominis forma, æqualem vero Patri esse in deitatis naturæ substantia: et hoc fecit ideo, quia quidam erant apud eum qui negabant Filium Patri esse æqualem.

LIX. — S. AGAPETUS.

(Anno Christi 535.)

Agapetus, natione Romanus, ex patre Gordiano presbytero, sedit menses undecim, dies novemdecim. Hic ordinavit episcopos undecim, diaconos quatuor. Hic libellum anathematis in Dioscorum, cui Bonifacius invidiæ stimulo ductus presbyteros et etiam episcopos subscribi compulerat, incendio dedit. Justinianus autem Theodato regi fuerat indignatus, eo quod ipse reginam Amalasantam Theodorici regis filiam sibi commendatam occiderat. Unde rex prædictus, timens indignationem Augusti, prædictam papam Constantinopolim ad imperatorem direxit: qui a Justiniano Augusto honorifice susceptus, post longam altercationem Anthimum ejusdem civitatis episcopum, in Christo duas naturas negantem, coevicit, et a communionem Christianorum suspendit: et isto in exilium deportato, alium episcopum nomine Mennam, virum catholicum, in ejus loco consecravit. Post vero ægritudine captus, ibidem idem Constantinopoli x Kalend. Maii est defunctus. Idem papa, antequam veniret in Græciam, Anthimo epistolam misit, in qua ipsum ab errore suo ad veritatem catholicæ fidei redire hortando prudenter commouit.

LX. — S. SILVERIUS.

(Anno Christi 536.)

Silverius, natione Campanus, ex patre Ormisia Romæ episcopo, sedit annum unum, menses quinque, dies quadraginta. Hic ordinavit episcopos octodecim, presbyteros quatuordecim. Hic sine deliberatione decreti a Theodato tyranno constitutus est

Qui corruptus pecunia, talem clero induxit timorem, A ut qui ejus ordinationi non consensisset, sine dubio gladio puniretur. Itaque Silverio sub vi et metu jam ordinato, tandem subscripserunt in ejus confirmationem secundum morem presbyteri. Post menses autem duos, prædictus tyrannus nutu divino exstinguitur. Dolens autem eo in tempore Theodora Augusta Anthimum patriarcham a B. Agapeto fuisse depositum, et in ejus locum Mennam subrogatum, consilio cum Vigilio diacono inito, Silverium litteris obsecravit, ut vel ad se festinanter veniret, aut patriarcham Anthimum in locum revocaret pristinum. Qui dum lectis litteris, quamvis vitæ finem per hujus causæ occasionem timeret, tamen fiduciam habens in Domino, rescripsit Augustæ nunquam se revocaturum hominem hæreticum in sua nequitia B damnatum juste. Unde indignata Augusta Belisario patricio jussit ut Silverium occasione quacunque inventa deponeret, et Vigilium archidiaconum, qui Anthimum revocare promiserat, in ejus loco substitueret. Qui (hac tandem occasione inventa, ut Romanam urbem Gothis tradere vellet) eum ad se vocatum, et clero et populo ad primum et secundum velum retentis, stolam et albam fecit ei auferri, et veste monachica indui jussit. Et hoc negotio impietatis audito, hi, qui cum eo venerant, fugerunt: et Vigilium archidiaconus, quasi in sua fide eum suscipiens, in Pontum exsilio relegavit: ubi pane tribulationis et aqua angustiae sustentatus, tandem deficiens, in eodem loco xii Kalend. Julii confessor defunctus est: ubi ægri multi sanantur.

Hic epistolam rescripsit amatori episcopo, in qua et hoc postulanti, qualiter circa se actum fuerat, breviter enarravit, et officium suum non ideo dimisisset, sed congregatis episcopis, quos potuit, illos, qui ipsum deposuerant, se anathematis vinculo obligasse significat, et cæteros, qui deinceps illum episcoporum ita deciperent, anathema maranatha fieri dixit.

Item, Vigilio jam papæ constituto epistolam in suam damnationem misit, ita inter cætera dicens (23, q. 4, c. Belisarius): *Habeto ergo cum his, qui tibi consentiunt, pænæ damnationis sententiam, sublatumque tibi nomen et munus ministerii sacerdotalis agnosce, Spiritus sancti judicio et apostolica a nobis auctoritate damnatus. Sic enim decet* (23, q. 2, c. *Sic decet fidem sanctorum Patrum in Ecclesia servari catholica, ut, quod habuit amittat, qui improbabiliter temeritate, quod non acceperat, assumpserit.*

LXI. — VIGILIUS.

(Anno Christi 540.)

Vigilius, natione Romanus, ex patre Joanne, con-

pienter promiserat, respondit se nunquam ei consentire, ut hominem hæreticum, et a sanctissimis Agapeto et Silverio damnatum revocaret. Eo tempore Romani dolentes quod Silverius consilio Vigiliæ depositus fuerat, videntes modo opportunitatem, duos interemis- se eum apud Augustam accusaverunt. Quo audito, Augusta Romam Scribonem misit, qui Vigilium cepit, et in navi positum Constantinopolim duxit. Qui tamen ab imperatore, ut vicarius B. Petri, primo honorifice susceptus est, et biennio jam exacto Augustus et Augusta cautionem manus suæ ei ostendentes, de Anthimo revocando, obsecrando et altercando institerunt. Vigilium autem constans ad omnia pati, nullatenus eorum petitioni acquievit, et tandem colaphizatus, quia non Justinianum et Theodorum B piissimos, sed Diocletianum et Lutheriam [Eleutheriam] se invenisse dixerat, respondit ad singula: *Facite ut vultis; digna enim factis recipio. Et volens hujus ærumnæ eventum quoquo modo vitare, in ecclesiam S. Euphemie fugiens, altaris columnam amplexu astrinxit; sed ibi arreptus, extra ecclesiam ducitur, funeque collo ejus alligato, per civitatem usque ad vesperam circumquaque distrahitur, deinde in custodia reservatur; clerici vero, qui cum eo advenerant, dispersi in exsilia relegantur: sed postea Romano clero et senatu rogantibus, redditus et restitutus est Vigilium. Sed in ipso reditu, in Syracusa videlicet urbe, calculi dolore vitam finivit.*

Hic Eucherio [Eutherio] episcopo rescriptum direxit, in quo eum instruxit, quid de his tenere debeat, qui ita abstinentiam simulant, ut esu carni- C quemlibet pollui credant; ita post multa præmissa subjungens: *Quapropter nec abstinentiam Deo placitam reprobamus, nec eos, qui execrantur Domini creaturam, in nostra societate recipimus.* Item, de his qui in fine psalmodum subducta una conjunctiva syllaba dicunt: *Gloria Patri, Filio et Spiritui sancto*: et ita dicendo, perfectæ Trinitatis vocabulum minuere conantur, subjungit dicens: *Quod si in errore permanserint, socii nobis esse non possunt.* De his qui ab Arianis rebaptizati sunt, qualiter sint recipiendi, dicit: *Quorum reconciliatio, non per illam impositionem manus, quæ per sancti Spiritus invocationem fit, operatur; sed per illam, qua pœnitentiæ fructus acquiritur, et communionis [sanctæ com.] restitutio perficitur.* Item: *De fabrica cujuslibet ecclesiæ, si dirupta fuerit, instauranda (de Cons. d. 1, c. De fabrica); et si in eo consecrationis solemnitas debeat iterari, in quo sanctuaria non fuerint, nihil judicavimus officere, si super eam minime aqua exorcizata jactetur, quia consecrationem cujuslibet ecclesiæ in*

Item : *Ordinem quoque precum in celebratione missarum nullo nos tempore nulla festiuitate habere diuersum, sed semper eodem tenore oblata Deo munera consecrare.* Item : *Si quis non baptizauerit in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, projiciatur extra ecclesiam.*

LXII. — PELAGIUS.

(Anno Christi 555.)

Pelagius, natione Romanus, ex patre Joanne Vicario, sedit annos undecim, menses decem, dies novemdecim. Hic, dum non essent episcopi qui eum deberent ordinare, ordinatus est a Joanne Perusino, et a Bono Furentino, episcopis, et ab Andrea Ostiensi presbytero. Ab hujus autem communionem multi ex utroque ordine religiosi viri se subtraxerunt : imponentes ei quod in morte Vigilii tantis poenis afflicti se immiscent. Unde Pelagius accepto libro Evangeliorum, et assumpta cruce, clera et populo in ecclesia B. Patri congregatis, juramento de predicto crimine satisfecit, et omnium Romanorum assertionem firmavit, ut nullus clericus pretio quolibet aut promissione ad sacros ordines proveheretur.

Hic Virgilio [Vigillo] episcopo direxit epistolam, in qua eum plener docet, et prudenter instruit, qualiter respondere et convincere debeat hæreticos illos qui garrunt Patrem et Filium unum Deum esse non posse. Hic ordinavit episcopos quadraginta novem, presbyteros viginti sex, diaconos novem. Obiit autem vi Nonas Martias.

LXIII. — JOANNES III.

(Anno Christi 559.)

Joannes, natione Romanus, ex patre Anastasio, sedit annos duodecim, menses undecim, dies viginti sex. Hic amavit et restituit cœmeteria sanctorum Martyrum, et constituit oblationes et luminaria ibidem per singulas Dominicas de Lateranis ministrari. Hujus temporibus Narses a Romanis apud Justinianum et Sophiam Augustam accusatus, Longobardos ad occupandam et possidendam Italiam vocavit : qui non multo tempore post Romam defunctus est. Hic universis Germaniæ et Galliæ episcopis epistolam decretalem transmisit, in qua, evidentissimâ ratione et firmissima multorum auctoritate, comprobat chorepiscopos episcopos non esse, nec aliquid de privilegio pontificali debere agere ; et ad hoc prohandum introducit Linum et Cletum, quamvis adjuutores Petri fuissent, nullam tamen potestatem pontificalem habuisse, sed exteriora tantum ministrasse. Et quia sequentiam et verba ipsa notavimus, cum de Clementis ordine et actione in principio hujus opusculi scripsimus ad cetera que instant

LXIV. — BENEDICTUS.

(Anno Christi 573.)

Benedictus, natione Romanus, ex patre Bonifacio, sedit annos quatuor, mensem unum, dies viginti octo. Scripsit autem iste David episcopo, et illos qui dicebant nequaquam in veritate posse probare Trinitatem unitatem fieri, cum neque tres unum, neque unum in tribus possit a quoquam approbari, jussit ut ad rectam fidem converti faceret, aut ab Ecclesia repelleret. Et multis modis probavit, et auctoritate multorum firmavit, unitatem substantiæ esse in personarum trinitate, et personarum trinitatem esse in substantiæ unitate. Hujus temporibus valida fame afflictus est populus Romanus. Hic ordinavit episcopos unum et viginti, presbyteros quindecim, diaconos quatuor. Obiit autem ii kalend. Augusti.

LXV. — PELAGIUS II.

(Anno Christi 576.)

Pelagius, natione Romanus, ex patre Virgilio, sedit annos decem, menses duos, dies decem. Hic ordinatus est absque principis jussione, eo quod Longobardi obsiderent civitatem Romanam. Et tempore tantæ pluri fuerunt, ut omnes dicerent, quod aquæ diluvii superiundarent, et talis clades fuit, qualem a sæculis nullus suisse meminit. Hic Orientalibus episcopis universis, quos Johannes Constantinopolitanus episcopus presumptivo ad synodum convocaverat, scribit (*epist. 1*) et mandat eis, si velint eum predicta Joanne damnari consensione ei, a superba presumptione recedant, et penitentiam agere studeant, quia necesse est ea cassare que contra ordinem et auctoritatem facta esse noverunt. Scribat enim se esse episcopum universalem, et ex hac sua presumptione convocabat synodum generalem, cum generalem synodum convocandi auctoritas apostolicæ sedi beati Petri privilegio singulari sit tradita. Item, eodem dubitantes, que dicenda esset certa provincia, informat et instruit, dicens : *Scitote (6, q. 3, c. Scitote) certam provinciam esse, que habet decem vel undecim civitates et unum regem, et totidem minores civitates [parastatas] sub se, et unum episcopum, aliosque suffraganeos [suffragatores] decem vel undecim episcopos judices ; ad quorum judicium omnes causæ episcoporum et reliquarum sacerdotum ac civitatum referantur, ut quæ his omnibus juste consensu voce dicuntur.*

Item, Benigno archiepiscopo de episcoporum translatione consulenti transmisit epistolam (*epist. 2*) in qua eum, qualiter regulariter transmutari, non possint, plenissime instruit. Et hæc jam nota notavimus. Item, in eadem predictum archiepiscopo

85). Item : Qui offert sacrificium de substantia pauperum, quasi in conspectu patris victimat filium (Ibid., 24). Item : Qui baptizatur a mortuo, et iterum magis mortuum; quid proficit lavatio ejus? sic et homo qui jejunit in peccatis suis, iterum eadem faciens, quid proficit humiliando se? orationem ejus quis exaudiet? (Ibid., 50, 51.) In omni dato hilarem fac vultum tuum, et in exultatione sanctifica decimas tuas (Eccli. xxxv, 11).

Item universis episcopis, et specialiter Campaniæ et Italiæ episcopis scripsit (epist. 3), et ad monitionem episcoporum, quæ sæpenumero a predecessoribus suis posita et superius annotata sunt, videlicet, de accusatoribus et cæteris pleniter posuit, et inter cætera de monachis dicit : Nullusque monachus (2, q. 7, c. Nullus) talia usquequaque arripiat, nec sæcularia aut ecclesiastica negotia perturbare præsumat, quia vox eorum in talibus est mortua.

Item episcopis regionum Germaniæ et Galliæ Instrui rogantibus præfationum ordinem quem Ecclesia Romana servaret, rescripsit (epist. 4), ita dicens : Sacrum ordinem Romanum (de Cons. dist. 1, c. Invenimus), sacraque constituta nostrorum antecessorum solerter relegentes, invenimus, has novem præfationes in sacro catalogo solummodo recipiendas, quas longa retro vetustas in Romana Ecclesia hactenus servavit : unam, in Albis Paschatis, aliam de Ascensione Domini, tertiam de Pentecoste, quartam de Nativitate Domini, quintam de Apparitione Domini, sextam de Apostolis, septimam de sancta Trinitate, octavam de Cruce, nonam de Jejunio Quadragesimæ [has tenendas vobis mandamus]. Si qui his supradictis dempserit vel addiderit, anathema sit. Hic ordinavit episcopos duodequingenta, presbyteros viginti et octo, diaconos octo. Obiit autem vi Idus Februarii.

LXVI. — S. GREGORIUS.

(Anno Christi 590.)

Gregorius, natione Romanus, ex patre Gordiano, sedit annos tredecim, menses sex, dies decem. Hic fecit homilias quadraginta, et exposuit Job et Ezechielem : composuit dialogum et pastorem curam. Scripsit etiam numerosa decretalia : quæ quia plurima sunt, separatim, et suo in loco, Deo dante, et vita comite, breviter excipiemus. Nunc autem, quia præsentis negotii serie ad prædicti papæ ordinem et actionem adnotanda pervenimus, pauca saltem ponenda esse existimamus. Hic in synodo constituit (Syn. Rom., cap. 2), ne laici pueri ad secreta cubi- culi Romani pontificis servitia exhibeant, sed clerici vel monachi : ut is qui est in loco regiminis habeat testes, et tales viri ejus in secreto conversatiorem videant, qui ex visione sedula exemplum profectus sumant. Constituit etiam (c. 4) ut feretrum, quo Romani pontificis corpus ad sepeliendum ducitur, nullo tegminis velamine veletur. Quod ideo fecit, quia corpora pontificum, cum humi mandanda deferebantur, dalmaticis tegebantur, et eas pro sanctitatis reverentia scindentes, particbantur. Constituit

etiam (c. 5), et sub vinculo anathematis prohibuit, ne aliquid de ordinationibus, aut ex datione pallii, aut ex traditione chartarum accipiatur : sed si is, qui ordinatus est, post acceptas chartas seu pallium aliquid offerre voluerit, gratiæ tantummodo causa id accipiendum esse non negat ; quia ejus oblatio nullam culpæ maculam ingerit, quæ ex accipientis ambitu non procedit.

Hic Augustino Anglorum episcopo de multis consulenti ad singula juxta barbariem gentis et novitatem eorum conversionis rescripsit, dicens : *Oportuerat quidem, quando se agnoscunt affinitate propinquos, ad copulam matrimonii non accedere : sed in tam barbara gente magis placet respectus temperantiæ, quam districtio censuræ : concedendam est, ut post quartam generationem jungantur.* Ad hoc autem quod quæsit, si mulier infirmitate detenta non valuerit viro debitum solvere, quid faciat jugalis? Respondit, *bonum quidem esse, si sic permaneret, ut abstinentiæ vacaret : sed quia hoc magnorum est ; ille qui se non poterit continere, nubat magis, non tamen subsidii operam subtrahat ab illa, quam infirmitas præpediit, et non detestabilis culpa excludit.* De Presbytero vero a populo accusato dicit : *Si certi non fuerint testes qui crimini, illato approbent veritatem, jusjurandum erit in medio ; et illum testem proferat de innocentia suæ puritate, cui nuda et aperta sunt omnia, sique maneat in proprio gradu.* Item præcepit ne eis quos pater vel mater juxta septa monasterii in infantia annis sub regulari tradiderunt disciplina, egredi liceat, postquam pubertatis anni inoleverint. Illos, qui absque interrogatione subdola ab adulteratis presbyteris baptizati sunt, prohibet rebaptizari. Leprosi autem Christianis corpus et sanguinem Domini concedit dari : cum sanis autem celebrare convivia interdicit. Item, valde fatuum esse judicat, si morbus aut mortalitas quibuslibet in locis irroperit, illos, quos nondum tetigit, a loco civitatis periculum fugere, quia nemo aufugere Dei manus poterit. De his vero presbyteris qui multis vitis irretiti, quorum vita in se ipsis sacerdotium maculat, præcepit ut eos apostolica auctoritate redarguendo admoneat, et ad munditiam ecclesiasticam perducatur : et si obdierint, salvabunt animas suas, et ipse mercedem habebit : *Verumtamen colationem et mensam communem cum eis agere non recuset. Plerumque contingit, ut, quos correctio disciplina tardos fecit, ad percipiendam veritatis normam, convivarum sedula pastio, et admonitio blanda ad viam perducatur justitiæ. Idipsum autem et in ipsis proceribus, qui tibi adjutorium præstant, observare debebis.*

Hic auxit in canone : *Diesque nostros in pace dispone, etc.* Hujus tempore ad Dominum conversi sunt Angli. Hic jussit ut supra corpus B. Petri missa celebraretur, et in ecclesia B. Pauli eadem fecit. Hic ordinavit episcopos sexaginta duos, presbyteros undequadragesima, diaconos octo. Migravit autem ad Christum iv Idus Martii,

* Concil., tom. II, pag. 764.

LXVII. — SABINIANUS.

(Anno Christi 604.)

Sabinianus, natione Tuscus, de civitate Blera, de patre Bono, sedit annum unum, menses quinque, dies octo. Hic addidit luminaria in ecclesia B. Petri. Hic ordinavit episcopos viginti sex. Obiit autem viii Kalend. Martii.

LXVIII. — BONIFACIUS III.

(Anno Christi 606.)

Bonifacius, natione Romanus, ex patre Joanne, sedit menses octo, dies viginti duos. Hic obtinuit apud Phocatem principem ut Ecclesia Romana, sicut omnium Ecclesiarum caput est, ita etiam Constantinopolitanæ, quæ se omnium Ecclesiarum primam esse jactabat. Hic constituit ut nullus vivente episcopo de ejus successore agat, sed tertio die depositionis ejus, adunato clero et populo, fiat electio. Hic ordinavit episcopos viginti duos.

LXIX. — S. BONIFACIUS IV

(Anno Christi 607.)

Bonifacius, natione Marsus, de civitate Valeria, ex patre Joanne medico, sedit annos sex, menses octo, dies duodecim. Hujus temporibus fames valida, et inundationes aquarum gravissimæ fuerunt. Hic templum Pantheon quod vocabatur, a Phoca principe petiit, quod et consecravit in honorem S. Mariæ virginis et omnium martyrum. Hic ordinavit episcopos triginta sex, diaconos octo. Defunctus est autem x Kalend. Junii.

LXX. — S. DEUSDEDIT.

(Anno Christi 614.)

Deusdedit, natione Romanus, ex patre Stephano subdiacono, sedit annos tres, dies triginta. Hic clerum multum dilexit, et sacerdotes, et cæteros clericos ad pristina loca revocavit. Hujus temporibus mense Augusto fuit terræmotus magnus, quem secuta est clades, et gravis percussio scabierum, ita ut nullus mortuum suum posset agnoscere. Gordianus episcopus Hispaniensis Ecclesiæ litteris ad prædictum papam directis, de viris et mulieribus qui nescientes pro magno populorum incursu paschali Sabbato filios a fonte baptismi susceperant, ipsum consuluit, si jam ad proprium suum usum redire debeant? Qui in ecclesia Isauriæ et Hierosolymæ, et in multis aliis ecclesiis talia olim evenisse dicit, et antecessores suos, Julium, et Innocentium, et Cælestinum cum plurimorum episcoporum conventu talia prohibentes præscripsisse asserit, ut nullo modo jam se in conjugium reciperent mulieres et viri, qui per quancunque rationem susciperent natos, sed separarent se, ne, suadente diabolo, tale

A septimum nullus Christianus suam commatrem in conjugium recipere debet: et qui præsumpserit, anathematis vinculo religetur in perpetuum, nisi pœnitentiam egerit dignè. Mulieres vero, cum separatæ fuerint hæc pro illicitatione [illicita re] a propriis viris, totam præcipimus recipere dotem, quam in die nuptiali receperunt, et post expletum annum recipiant alium virum, si voluerint. Similiter et vir uxorem.

LXXI. — BONIFACIUS V.

(Anno Christi 617.)

Bonifacius, natione Campanus, de civitate Neapoli, sedit annos quinque, menses decem. Hic constituit ut testamentum secundum principis jussionem valeat. Constituit etiam ut nullus violenter de ecclesia auferatur: nec aliquis, nisi presbyter, sanctorum martyrum reliquias de ecclesia levare præsumat. Fuit vir mitissimus, et amavit clerum. Hic ordinavit episcopos undetriginta, presbyteros viginti sex, diaconos quatuor. Qui defunctus est viii Kalend. Novembr.

LXXII. — HONORIUS.

(Anno Christi 626.)

Honorius, natione Campanus, ex patre Petronio consule, sedit annos duodecim, menses undecim, dies octodecim. Hic clerum erudit. Hic de ordinationibus episcoporum minime differendis ita dicit: *Placuit, ut quisque metropolitanus, si ultra tres menses consecrationis suæ, ad fidem suam exponendam, palliumque suscipiendum, ad apostolicam sedem non miserit, commissa sibi careat dignitate; sit licentia metropolitanis aliis, post secundam et tertiam commotionem, viduatis ecclesiis cum consilio Romani pontificis ordinando episcopum subvenire. Si vero consecrandi episcopi negligentia provenerit, ut ultra tres menses ecclesia viduata consistat, communionem privetur, quousque aut loco cedat, aut consecrandum præbere non differat. Quod si ultra quinque menses per suam negligentiam retinuerit viduatam ecclesiam, neque ibi, neque alibi consecrationis donum percipiat, imo metropolitani sui judicio cedat.*

Item: *Quicumque sane metropolitanorum per plateas vel in litanis uti pallii præsumpserit, et non tantum in præcipuis festivitatibus, et apostolica sede indictis temporibus ad missarum solummodo solemnium, permissa, qua abutitur, careat dignitate: quoniam jure privilegium meretur amittere, qui audacter usurpat illicita.*

Item: *Episcopos vero qui percutere, detruncare, vel contra canonicam auctoritatem infamare, aut propriis rebus absque legali judicio exspoliari præsumpserit, sive eos a commissis ecclesiis insequenda exollere.*

sciat se a communione privatum. Si vero post secundam et tertiam conventionem coram episcopo satisfacere detrectaverit, sacrilegii periculo ab omnibus obnozius teneatur. Quicumque sanctimoniam, sive quamcumque feminam, in matrimonium vel concubinatum rapuerit, donec eam coram episcopo civitatis parentibus vel civibus restituat, cum omnibus fautoribus suis excommunicatum se esse cognoscat: si vero post secundam et tertiam conventionem, quam rapuit sub satisfactione congrua non reddiderit, tanquam anathematizatus, ab omni Christianorum consortio repellatur. Raptae enim, nec immerito, dicimus, quæ sine consensu parentum, vel civitatis episcopi, aut ipsæ ultro diffugiunt, aut nolentes ab aliis abducuntur. Si quis homicidium membrorum truncatione, domorum incendia fecerit, aut fieri jusserit, aut facienti consenserit; quousque de his legaliter, vel amicabiliter coram episcopo civitatis aliisque civibus non emendaverit, ab ecclesia privatum se esse cognoscat. Si ergo post secundam et tertiam conventionem cuncta, in quibus arguitur, non emendaverit, tanquam ethnicus et publicanus ab omni Christianorum collegio separetur. Porro de his qui deprædationes fecerint, aut facere jusserint, vel facienti consenserint, instituimus, ut, si ab episcopo civitatis admoniti minime resipuerint, quadraginta dies pane et aqua contenti, reliquis cibis et potibus sint omnino privati. Quod si hanc excommunicationem suspecti fuerint violasse, satisfaciant episcopo, quod illam non violaverint: sicque demum, si convicti fuerint hanc violasse, non solum, quod unicuique arguuntur fecisse emendent; sed etiam bis aut ter commoniti, si se non correxerint, ab omni communione privati sint. Si vero post secundam et tertiam communionem cuncta, in quibus arguantur, perfecte non emendaverint, anathematis sententia se noverint obligatos.

Item: Hi sane, qui ante audientiam communicare tentaverint, donec per pœnitentiam reatum suum defleant, ad communionem nullo modo reducantur, excepto mortis urgente periculo. Qui vero excommunicato scienter communicaverit, et amodo saltem in domo simul oraverit, atque latebras defensionis, ne cominus ad satisfactionem perducatur, præbuerit, donec ab excommunicatore pœnitentiam suscipiat, corporis et sanguinis Domini communione se privatum esse cognoscat. Quicumque ergo intra anni spatium humiliter sive publice causam suam coram suis excommunicatoribus non pegerint, ipsi sibi audientia aditum clausisse videantur. Quod si obstinato animo sine communione defuncti fuerint, nos illorum causam juxta B. Leonis prædecessoris nostri sententiam divino judicio reservantes, quibus vivis non communicavimus, mortuis communicare non possumus.

Item: Curæ sit omnibus episcopis excommunicatorum nomina omnino tam vicinis episcopis quam suis parochianis pariter indicare, eaque in celebri loco posita pro foribus ecclesie cunctis convenientibus inculcare, quatenus in utraque diligentia et excommunicatis ubique ecclesiasticis aditus excludatur, et excusationis

causa omnibus auferatur. Si quis sane venerabilium episcoporum vel sacerdotum in hac re districtissime non vigilaverit, et in aliquo cohibuerit, quo minus ecclesiasticæ severitatis invectione circa personas delinquentium conserretur, donec coram provinciali synodo satisfiat, a communione sciat se esse suspensum. Si vero post tertiam conventionem in sua negligentia manserit, canonico judicio subiacebit. Illos autem, qui pro diversis suis excessibus se conveniendos legaliter timent, aliumque ad senioratum confugiunt, et ibi pejora prioribus operantur; jubet ut a nemine suscipiantur, donec sub prioris domini districtione satisfaciant cunctis quibus deliquerant. Si vero prius suscepti fuerint, cum suo susceptore communione priventur. De illis autem qui prolationem sententiæ subterfugere cupientes, a matricularibus ecclesie vel baptismalibus se subducunt, statuit, ut hi qui intra regionem positi, a publicis ecclesiarum se conventionem ultra tres dies Dominicos voluntarie prolationem sententiæ subterfugiendo abstinant, donec sub satisfactione se emendandos astruant, communione priventur.

Item: Administratores plane sæcularium dignitatum, quos ad ecclesiarum tuitionem, pupillorum et viduarum protectionem, rapaciumque refrenationem constitutos esse cognovimus, quoties ab episcopis et ecclesiasticis viris conventi fuerint, eorum querimonias fideliter audiant, et secundum quod necessitas expetierit, absque negligentia examinent, et diligenti studio emendent. Quod si Dei timorem præ oculis non habentes negligere post secundam et tertiam communionem inventi fuerint, omni se noverint communionem usque ad condignam satisfactionem privatos. Item: Qui presbyterum ordinare necessarium ducit, deputet eum ecclesie, in qua Domino serviens jugiter perseveret. Hic ordinavit episcopos septuaginta et unum, presbyteros tredecim, diaconos undecim. Obiit iv Idus Octobr.

LXXIII. — SEVERINUS.

(Anno Christi 638.)

Severinus, natione Romanus, ex patre Ableno, sedit menses duos, dies quatuor. Hic ordinavit episcopos quatuor. Obiit autem iv Idus Octobris.

LXXIV. — JOANNES IV.

(Anno Christi 639.)

Joannes, natione Dalmaticus, ex patre Venantio scholastico, sedit annum unum, menses novem, dies octodecim. Hic per Dalmatiam et Istriam multum pecuniæ misit ad redemptionem captivorum. Hic ordinavit episcopos quatuor. Defunctus est autem iv Idus Octobris.

LXXV. — THEODORUS.

(Anno Christi 642.)

Theodorus, natione Græcus, ex patre Theodoro episcopo, de civitate Hierusalem, sedit annos sex, menses quinque, dies quatuordecim. Hic ordinavit episcopos quinquaginta sex, presbyteros viginti et

num, diaconos quatuor. Qui defunctus est pridie A
 Idus Maii.

LXXVI. — S. MARTINUS.

(Anno Christi 649.)

Martinus, de civitate Tudertina provinciæ Tusciæ, sedit annos sex, mensem unum, dies viginti sex. Hic centum et quinque episcopos in urbe Roma congregavit, cum quibus condemnavit Theodorum quemdam episcopum Pharanitarum, et Cyrum Alexandrinum, et Sergium Constantinopolitanum, et ejus successores Pyrrhum et Paulum, qui novitates contra immaculatam fidem præsumpserunt innectere. Et dænum prædictus papa, quia hæreticis consentire noluit, ductus est in exilium, ubi et vitam in Christo finivit iv Idus Novembris. Ordinavit autem episcopos triginta quatuor, presbyteros B undecim, diaconos quinque.

LXXVII. — S. EUGENIUS.

(Anno Christi 652.)

Eugenius, natione Romanus, ex patre Rufiniano, sedit annos duos, menses novem, dies viginti tres. Hic ordinavit episcopos viginti et unum; defunctus est autem iv Nonas Junii.

LXXVIII. — S. VITALIANUS

(Anno Christi 655.)

Vitalianus, natione Signiensis, Campaniæ provinciæ, de patre Anastasio, sedit annos quatuordecim, menses sex. Hic regulam ecclesiasticam atque vigorem, ut mos erat, omnino conservavit. Hic ordinavit episcopos nonaginta septem, presbyteros viginti duos, diaconum unum. Hujus temporibus C Constantinus Augustus Romam venit, ibique omnia, quæ ad civitatis ornatam suspensa erant, deponi fecit, et ecclesiam S. Mariæ ad Martyres, quæ de tegulis æreis erat tecta, discooperavit, et in regiam urbem ipsas tegulas cum aliis diversis, quæ deponi fecerat, emisit. Scripsit autem epistolam Paulo Cretensi archiepiscopo, in qua eum arguit, quia Joannem episcopum Lampeon urbis in custodiam duci fecit. Insuper contra canonum jussa, contra legum instituta, existens in custodia, cogebatur ut daret fidejussores. Unde omnia, quæ ipse archiepiscopus de jam prædicto episcopo in synodo egit, inania esse decrevit, et ecclesiam suam et judicio synodi, datis litteris, reddi præcepit. Defunctus est autem viii Idus Februarii.

LXXIX. — ADEODATUS.

(Anno Christi 669.)

Adeodatus, natione Romanus, ex monachis, de patre Joviniano, sedit annos quatuor, menses duos, dies quinque. Hic ordinavit episcopos septem, præbiteros quatuordecim, diaconos duos. Qui defunctus est viii Idus Junii. Post ejus vero transiitum, et pluvie et tonitrua tanta fuerunt, quanta prius fuisse nemo eo in tempore vivens audiverat. Unde homines et pecudes ex nimio ictu fulguris interierunt.

LXXX. — DONUS.

(Anno Christi 676.)

Donus, natione Romanus, ex patre Mauritio, se-

dit annum unum, menses quinque, dias decem. Hic ordinavit episcopos sex, diaconos quinque. Post electionem hujus, Augusto mense apparuit stella præfulgida valde in Oriente. Oriebatur autem assidue in galli cantu apparens usque mane, sed emenso trium mensium spatio, suæ pulchritudinis radios nunquam parens abscondit, quam in eadem plaga Orientis innumeræ multitudinis hominum mors secuta est. Hujus tempore Ecclesia Ravennæ, quæ prius acephalicum caput contra Romanam Ecclesiam exererat, denuo fracta cervice superbiæ, apostolicæ sedi humiliata subjacuit. Obiit autem iste iii Idus Aprilis.

LXXXI. — S. AGATHO.

(Anno Christi 678.)

Agatho, natione Siculus, sedit annos duos, menses quinque, dies quatuor. Hic ordinavit episcopos octodecim, presbyteros decem, diaconos quatuor. Legati Constantinopolim directi e latere hujus papæ, Macarium Antiochenum patriarcham in synodo deposuerunt, quia duas naturas et voluntates in Christo esse negavit. Prædictus papa hoc obtinuit apud imperatores, Constantinum videlicet, et Heraclium, et Tiberium, ut juxta postulationem suam remitteretur quantitas illa, quæ solita erat dari pro ordinatione Romani pontificis facienda: sic tamen, ut, si contigerit post ejus transitum vel electionem ordinationem fieri, non debeat ordinari qui electus fuerit, nisi prius decretum generale deferatur in regiam urbem secundum antiquam consuetudinem, et cum eorum, id est imperatorum, scientia et jussione ordinatio debeat provenire. Hic defunctus est iv Idus Januarii.

LXXXII. — S. LEO II.

(Anno Christi 683.)

Leo, natione Siculus, ex patre Paulo, sedit menses decem, dies septemdecim. Hic fuit eloquentissimus, Græca et Latina lingua eruditus. Hic fecit constitutum, ut, qui ordinatus fuerit archiepiscopus, nulla consuetudine pro usu pallii, aut diversis officiis ecclesiæ, persolvere debeat. Hic ordinavit episcopos unum et viginti, presbyteros quatuordecim, diaconos tres. Defunctus est autem iv Kalend. Julii.

LXXXIII. — BENEDICTUS II.

(Anno Christi 684.)

D Benedictus, natione Romanus, ex patre Joanne, sedit menses decem, dies duodecim. Hic susceptum præceptum Constantini Augusti datum clero et populo, et exercitui Romano, per quod concessum est, ut, cum quis fuerit electus ad regendam Romanam sedem, continuo absque tarditate consecratur pontifex. Obiit vero viii Maii.

LXXXIV. — JOANNES V.

(Anno Christi 685.)

Joannes, natione Syrus, ex provincia Antiochia, de patre Cyriaco, sedit annum unum, dies novem. Fuit autem vir valde strenuus, atque scientia præditus, et omnino moderatus. Hic consecratus est a tribus episcopis, Ostiense, Portuense et Veliter-

nense, sicut et præcessor ejus Leo fuerat. Defunctus A est vero iv Nonas Augusti.

LXXXV. — CONON.

(Anno Christi 686.)

Conon, oriundus patre Traceseo, educatus apud Siciliam, sedit menses undecim. In hujus electione non minima est contentio habita, eo quod clerus archidiaconum, exercitus autem Theodorum presbyterum nitebatur eligere. Sed hac contentione aliquandiu habita, tandem clerus et populus unanimiter hunc denominantes elegerunt. Post aliquot vero dies exercitus videns cleri et populi concordiam, et ipse in prædicti electionis decreto subscripsit. Hic ordinavit episcopos sedecim. Defunctus est autem x Kalend. Octobris.

LXXXVI. — SERGIUS.

(Anno Christi 687.)

Sergius, natione Syrus, Antiochiæ regionis, ortus ex patre Tiberio, sedit annos tredecim, menses septem, dies viginti tres. Ante hujus electionem populus Romanus, ut fieri assolet, divisus est: nam pars una Theodorum archipresbyterum, alia vero elegit Paschalem archidiaconum. Cum autem isti duo electi contendere, nec alter eorum alteri cedere vellet, maxima pars cleri, necnon primates judicium, et exercitus Romanæ militiæ diu pertractantes, qualiter duorum altercantium contentio sopiretur, consilio inito, demum prænominatum Sergium unanimiter elegerunt, et altercantium tumultuatione repressa, in sede eum concorditer statuerunt. Hic in sacrario B. Petri apostoli epasam argenteam in angulo obscuro jacentem, et ex nigredine nimis amositatis, nec si esset argentea jam apparentem, Deo ei revelante, reperit. Itaque oratione facta, sigillo fracto, et capsula aperta, invenit in ea cruce diversis ac pretiosis lapidibus perornatam. In qua etiam aperta invenit miræ magnitudinis et ineffabilem portionem salutaris ligni vivificæ Crucis repositam: quæ ex die illo pro salute humani generis ab omni populo Christiano die Exaltationis S. Crucis in ecclesia Salvatoris adoratur. Hic statuit, ut in fractione corporis et sanguinis Domini e cleris et populo Agnus Dei caneretur. Hic ordinavit episcopos viginti septem, presbyteros duodeviginti, diaconos quatuor. Defunctus est autem Idibus Septembris.

LXXXVII. — JOANNES VI.

(Anno Christi 701.)

Joannes, natione Græcus, sedit annos tres, menses duos, dies duodecim. Hic captivos, quos in Campagna Gisolphus dux gentis Longobardorum ceperat, barbaris suis redemit. Hic ordinavit episcopos quindecim, presbyteros novem, diaconos duos.

LXXXVIII. — JOANNES VII.

(Anno Christi 703.)

Joannes, natione Græcus, de patre Platone, sedit annos duos, menses sex, dies septemdecim. Hic ordinavit episcopos undeviginti. Sepultus est autem xv Kalend. Novembri.

LXXXIX. — SISINNIVS.

(Anno Christi 708.)

Sisinnius, natione Syrus, ex patre Joanne, sedit dies viginti. Hic ordinavit episcopum unum. Defunctus est autem repentina morte.

XC. — CONSTANTINUS.

(Anno Christi 708.)

Constantinus, natione Syrus, ex patre Joanne, sedit annos septem, dies quindecim. Hic ordinavit Felicem archiepiscopum Ravennatem, qui juxta antecessorum suorum consuetudinem scribere soluit, fastu arrogantiae tentus. Qui postea elatione superbiæ suæ a Justiniano Augusto capi jubetur, oculis privatur, et in exilium in Ponteam mittitur. Sed, mortuo imperatore, ad sedem propriam revertitur, et sic humilitatus, ab apostolica sede ventum petiit, et absolutionem promeruit. Prædicti papæ temporibus venit Romam Benedictus Mediolanensis archiepiscopus, et certavit pro ecclesia Ticinensi; sed convictus est, eo quod a præfatis temporibus Ticinensis ecclesiæ antistitis consecratio ad sedem apostolicam Pontificem pertinebat. Ordinavit autem episcopos sexaginta quatuor, presbyteros decem, diaconos duos. Obiit autem vi Idus Aprilis.

XCI. — S. GREGORIUS II.

(Anno Christi 714.)

Gregorius, natione Romanus, ex patre Marcello, sedit annos sedecim, menses novem, dies undecim. Hic in Germania per Bonifacium episcopum verbum salutis prædicavit, et gentem illam sedentem in tenebris doctrina lucis converterit ad Christum. Hujus temporibus Saraceni Franciam occupare conati sunt; sed judicio Dei una die trecenta et sexaginta quinque milia a Francis ceciderunt, et epistola a Francorum duce portata missa continebat. Hic constituit, ut Quadragesimali tempore, quinta videlicet feria jejunium, atque missarum celebratio fieret, quod prius non fiebat. Hujus temporibus Leo Imperator ad pejora progressus, compulsi omnes Constantinopoli habitantes, ut sanctorum imagines deponerent, et ligni consumerent. Cujus errori, qui Germanus non consensit patriarcha, a sede est pulsus, et in ejus loco Anastasius presbyter est ordinatus. Hic in synodo communi omnium presidentium iudicio confirmando dixit (C. Romanum, tom. III Concil. cap. 4-12): *Si quis presbyteram, aut diaconissam, aut monacham, aut narvam, aut consobrinam, aut de propria cognatione, aut quam cognatum habuit, duxerit uxorem, anathema sit.* Item: *Si quis viduam furatus fuerit in uxorem et virginem, nisi eam desponsaverit, anathema sit.* Item: *Si quis ariolos, aruspices, vel incantatores observaverit, aut phylacteriis usus fuerit, anathema sit.* Hic ordinavit episcopos centum quinquaginta, presbyteros viginti quinque, diaconos quatuor. Qui defunctus est xi Idus Februarii.

XCII. — S. GREGORIUS III.

(Anno Christi 751.)

Gregorius, natione Syrus, ex patre Joanne, sedit

annos decem, menses octo, dies viginti. Hic fuit vir valde mitis, et in divinis litteris bene instructus, et Græca Latinaque lingua pleniter eruditus. Hic in synodo residens, omnes illos anathematis vinculo innodavit, qui antiquæ ecclesiasticæ consuetudini adversantes, sanctorum imagines venerari contemnerent. Hic ordinavit episcopos octoginta, presbyteros viginti quatuor, diaconos tres.

XCIII. — S. ZACHARIAS.

(Anno Christi 742.)

Zacharias, natione Græcus, ex patre Polychronio, sedit annos decem, menses tres, dies quatuordecim. Hujus temporibus Karломannus, filius Karломanni [Caroli Martelli] Francorum regis, præsentis vitæ gloriam et potestatem relinquens, clericatus jugum Romæ ab ipso papa suscepit. Deinde ad montem Cassinum pervenit, ibique facta juxta morem professione, professionis habitum devote suscepit. Ejusdem papæ temporibus Ratchisus rex Longobardorum regalem dignitatem relinquens, a prædicto papa detonsus, monachico habitu cum uxore et filiis induitur. Hic ordinavit episcopos triginta quinque, presbyteros viginti tres, diaconos sex. Hic in synodo constituit ut episcopi cum mulieribus omnino non habitent, et presbyteri vel diaconi subintroductas mulieres nullo modo secum audeant habere, nisi matrem, et illas quæ suspiciones effugiunt; alioquin gradus sui priventur honore. Item statuit ut episcopi, presbyteri, diaconi sæcularibus iadumentis minime utantur, nisi, ut cædet, tunica sacerdotali: sed neque dum ambulaverint in civitate, aut in via, aut in plateis, sine indumento præsumant ambulare, nisi in itinere longo ambulaverint: quia sacerdos incedens sine operimento sibi congruo, sacerdotium suum deturpat. Quod si præsumperit, communionem privetur, donec, quæ statuta sunt, adimplere maturet. Item, ut presbyteri et diaconi non utantur monacha, vel etiam spirituali commatre. Nam qui hujusmodi opus perpetraverit, sciat se anathematis vinculo obligatum, et Dei judicio condemnatum, atque a sacro corpore et sanguine Domini nostri Jesu Christi alienum, statuente apostolica censura. Et quicumque sacerdotum talibus communicare præsumperit, eorum consortio condemnatus, sacerdotii sui honore privetur. Si autem hi, qui convicti sunt, admittuntur declinaverint, et ab adulterio fuerint divisi, poenitentiam submittantur, ut sacerdos loci providerit. Item de presbyteris, diaconis, seu clericis, qui inter se causam habuerint, nullo modo præsumat publicis auctoritatibus interpellationem facere, nisi suo episcopo: et si forsitan episcopus causam habuerit, ad vicinum episcopum confugium faciant, juxta canonum statuta. Et si minime convenerit, ut decidatur inter eos contentio, ad apostolicam veniant sedem. Si quis vero præter statuta præsumperit agere, gradus sui honore privetur, et ab ecclesia pellatur, usque dum causa susceperit finem. Item, ut episcopus, aut presbyter, dum ingressus fuerit

A ad missarum solemniam celebranda, nullo modo audeat data oratione recedere, ut ab alio episcopo aut presbytero missarum solemniam suppleantur, sed qui initium posuit, suppleat usque in finem. Si quis aliter agere præsumperit, a Dominico corpore et sanguine sit suspensus. Prædictus papa universis episcopis, cunctis etiam ducibus, comitibus, omnibusque Deum timentibus per Gallias et Francorum provincias constitutis epistolam destinavit, in qua omnes communit, ut falsos et schismaticos, homicidas et fornicarios sacerdotes ab ipsis expellerent.

XCIV. — STEPHANUS III.

(Anno Christi 752.)

Stephanus, natione Romanus, ex patre Constantino, sedit annos quinque, dies viginti tres. Post obitum Zachariæ papæ Stephanus quidam presbyter a cuncto populo electus est, et in patriarchium inthronizatus. Qui post biduum subito alienatus obmutuit, et die sequenti defunctus est. Post hæc vero omnes unanimiter hunc eligentes, in patriarchium juxta morem introduxerunt: erat enim amator ecclesiarum, traditionem ecclesiasticam firma stabilitate conservans. Hujus temporibus Aistulphus Longobardorum rex, occupatis bonis Ecclesiæ, multa Romanis intulit mala, sed plurima minatus est. Unde prædictus papa coactus Pippinum regem Franciæ postulatum auxilium adiit, contra quem venit Karломannus frater regis, quamvis monachus; malignis tamen Aistulphi suasionibus deceptus, ut ejus petitionem in irritum duceret. Sed, Deo id agente, propositi inefficax exstitit, et ibi idem in Francia in monasterio a fratre statutus, vitam finivit: pontifex vero apud regem voluntatem suæ petitionis obtinuit. Hic ordinavit episcopos quindecim, presbyteros duos, diaconos duos. Defunctus est autem vi Kalend. Maii.

Prædictus pontifex in quadam epistola de infirmitatis suæ liberatione ita inter cætera dicit: *Cum jam medici desperarent, sui sicut in oratione in ecclesia B. martyris Dionysii subtus campanas, et vidi ante altare domnum Petrum et domnum Paulum, et nota mente illos recognovi, et tertium B. Dionysium ad dexteram B. Petri subtilem et longiorrem. Dixitque domnus Petrus: Hic frater noster postulat sanitatem. Et dixit B. Paulus: Modo sanabitur. Et appropinquans misit manum suam ad pectus domni Dionysii amicaliter, respexitque ad domnum Petrum. Et dixit domnus Petrus ad Dionysium hilariter: Tua gratia est sanitas ejus. Et Dionysius veniens ad me ait: Pax tecum, frater, non morieris, donec ad sedem tuam prospere revertaris. Surge, et hoc altare in honore Dei, et veneratione apostolorum Petri et Pauli dedica: moxque sanus factus, implevi quæ jussa sunt.*

XCV. — S. PAULUS.

(Anno Christi 757.)

Paulus, natione Romanus, ex patre Constantino, sedit annos decem, mensem unum. In hujus autem electione populus Romanus divisus est. Nam alii

Theophylactum archidiaconum, alii hunc volebant A habere pontificem : sed pars illa, quæ major ac validior fuit, tandem hunc elegit ; et ita cæteris dispersis, iste sedem obtinuit. Hic consecravit episcopos viginti, presbyteros duodecim, diaconos duos.

XCVI. — STEPHANUS IV.

(Anno Christi 768.)

Stephanus, natione Siculus, ex patre Ollvio, sedit annos tres, menses quinque, dies viginti septem. Dum Paulus papa ex hac vita migrasset, continuo Constantinus quidam laicus a germanis fratribus, et illis quos fratres quoquo modo attrahere potuerunt, latrocinio in patriarchium est introductus ; ibique repente una die fit clericus, alia vero die subdiaconus et diaconus, a Georgio Prænestino episcopo consecratus est : et proximo Dominico die cum multitudine armatorum ad ecclesiam B. Petri properans, a prædicto Georgio et aliis duobus episcopis, Albanense videlicet et Portuense, in pontificem ordinatus est, et unius anni et mensis spatio Romanam Ecclesiam hac invasione detinuit : et infra hoc spatium episcopos octo, presbyteros totidem, et diaconos quatuor ordinavit. Sed prædictus Prænestius episcopus non multo post divina ultione correptus est : nam dextera manus ejus aruit, et contracta est, adeo ut ad os eam erigere non posset ; et taliter languens vitam finivit. Constantinus vero decurso anni et mensis spatio, a Romanis et Longobardis repente supervenientibus, interfecto uno ex fratribus suis, capitur. Deinde prædicto papæ Stephano jam electo præsentatur, ibique assistentium judicio deponitur. Postmodum prædictus electus in pontificem ordinatur. Inter hæc Theodorus episcopus, Constantini vicedominus, a turba raptus, oculis privatur, lingua truncatur, et Passivus ejusdem Constantini germanus excæcatur, et ipse Constantinus demum capitur, lumine privatur, misere in platea jacere relinquitur. Deinde pro impiæ invasionis præsumptione synodo in urbe Romana congregata, primo omne scriptum de ejus actionibus gestum igni mandatur. Deinde statuitur ut omnia quæ idem Constantinus in ecclesiasticis sacramentis, aut divino cultu egerat, iterarentur, præter sacrum baptismum, aut sanctum chrisma. De contumacibus et inobedientibus, et contentioni et scandalo insistentibus præcepit, si post primam et secundam admonitionem se minime correxerint, ut quasi zizaniorum seminatores ab Ecclesiæ gremio abjiciantur. Hic constituit septem cardinales episcopos, qui alternatim in ecclesia B. Petri apostoli hebdomadas celebrarent, et hymnum angelicum in miserum solemniter decernerent. Hic ordinavit epi-

lis, et fortissimus orthodoxæ fidei, et patriæ suæ, et plebis sibi commissæ defensor, ad sedandas calumnias, et devastationes, quas Desiderius Longobardorum rex in bonis S. Petri exercuit, Carolum Magnum Francorum regem Romam vocavit. Qui cum quinto anno regni sui illuc venisset, inter cætera, quæ ab ipso ibi magnifice gesta sunt, etiam partem aliquam Saxoniz in provincia Westphalia, quam ad fidem Christianitatis convertit, ut ipse jam prædictus papa præcepit, et docuit, secunda feria Paschæ in basilica S. Petri apostoli, inter cætera, quæ ad manum papæ offerebat, Deo in sacrificium obtulit, et in loco Osbrugge vocato episcopatum constituere, et decimis noviter ad fidem conversorum, si sanus et incolumis remcasset, papa ita dictante, et privilegiis suis confirmante, dotare devovit. Ordinavit autem episcopos centum et octoginta sex, presbyteros viginti quatuor, diaconos sex. Qui defunctus est Kalendis Januarii. Hic episcopis Hispaniarum epistolam destinavit, in qua multis rationibus, multisque multorum auctoritatibus, Christum verum, et non putavium, proprium, et non adoptivum Patris Filium esse comprobavit.

XCVIII. — LEO III.

(Anno Christi 795.)

Leo, natione Romanus, ex patre Azuppio, sedit annos viginti, menses quinque, dies sedecim. Hic in natali S. Stephani protomartyris electus est, et insequenti die ordinatus est. Hic cum ex more paratus in litaniam, quæ major dicitur, incederet, ab iniquis Romanorum captus, oculis est privatus, et lingua truncatus, in arctaque custodia reclusus. Sed, Deo cooperante, et B. Petro suffragante, et visum recepit, et lingua ei ad loquendum restituta est, et ex ipsa custodia liberatus Dei auxilio, ad Carolum regem et Romanorum patricium profectus est : a quo et devotissime susceptus est. Quod nefandissimi Romanorum audientes, falsa crimina ei imponere studuerunt, ut regi et omnibus eum ita odiosum efficerent. Sed prædictus pontifex ad sedem suam reversus, paulo post prænominato rege præsentibus, cunctisque etiam clero et populo præsentibus, non coactus, sed spontaneus de impositis criminibus jurejurando se expurgavit. Post hæc die Natalis Salvatoris nostri ab omnibus prædictus rex, Romanorum imperator Augustus est constitutus, et a papa nominato pontifice coronatus, et ita ejus tempore primum Romanorum imperium pervenit ad Francos. Hic constituit, ut tres dies ante Dominicam Ascensionem litaniz celebrarentur. Hic ordinavit episcopos centum et tri-

C. — PASCALIS.

(Anno Christi 816.)

Paschalis, natione Romanus, ex patre Bonoso, sedit annos septem, menses quinque, dies tredecim. Ordinavit autem episcopos, presbyteros et diaconos per diversa loca. Hic de his, qui ob causam frigidae nature se dicunt non posse ad invicem opera carnis dantes commisceri, requisitus, respondit dicens: Si non possunt, habeant uxorem quasi sororem. Quod si retinaculum jugale volunt recidere, maneant in-nupti. Nam si haec non potuit naturaliter concordare, quomodo alteri conveniet? Igitur, si vir aliam vult recipere uxorem, manifesta ratio patet, quia, evadente diabolo, fomite odii exosam habuit eam, et idcirco illam dimittere mendacii falsitate motitur. Quod si mulier causetur, et dicit: Volo mater esse, et filios procreare; elligantur ex utraque parte tres propinqui parentes, qui iurejurando dicant tactis sacrosanctis Evangelis, quod nunquam hi permissione carnis conjuncti una caro effecti fuissent; tunc videtur mulier secundas posse contrahere nuptias. Humanum dico, propter infirmitatem carnis eorum. Vir autem, qui frigidae nature est, maneat in-nuptus. Quod si ille aliam copulam, cui conveniat, requirit, tunc hi, qui juraverunt, sunt perjuri, et rei crimine tenentur. Ex hoc nimirum eorum fraus detegitur, si uterque alias nuptias expetunt.

Hic Mediolanensi Ecclesie de Simoniacæ hæresi scripsit epistolam, quæ ita incipit: Fraternalis mortis crimen incurrit, si quis, cum potest, fratrem a morte minime defendit. Nos vero, qui excellentiæ vestrae summum discrimen audivimus, summi reus penam incurrimus, si taceamus, Domino per prophetam intentante: quia profecto sanguinem fundit, qui impiorum iniquitatem taceo dissimulat. Audivimus enim, quod valde miramur, quod sacri ordines apud vos pecuniis distrahuntur, cum quicumque tale aliquid tentaverint, omnino heretici comprobentur, Spiritu sancto per Gregorium sic intonante: Quia quisquis per pecuniam ordinatur, ad hoc ut fiat hereticus promovetur: et quisquis contra Simoniacam hæresim neophytorum pro officii sui loco, non exarsit, cum eo non dubitet se habere portionem, qui primus commisit hoc piaculare flagitium. Et quod æterna morte hoc flagitium sit dignum, Augustinus et Fulgentius ostendunt, ita dicentes: Firmissime teno, et nullatenus dubita, omnem hereticum et schismaticum, quamvis multas elemosynas faciat, vel etiam sanguinem suum fundat, cum diabolo et angelis ejus æterni ignis incendiis mancipandum, nisi ante finem hujus vitæ catholicæ incorporatus et redintegratus fuerit Ecclesie. Et turpe nimis est, ut plenissimo jam rigore confirmata Ecclesia tam ferali inimico succumbat, de quo in primordio suæ infantie tanta virtute triumphavit. Si quis autem objeceris, non consecrationes, sed res ipsas quæ ex consecratione proveniunt, vendi; videatur quidem aliquid dicere, nihil autem penitus sapere. Nam cum corporalis ecclesie, aut episcopus, aut abbas, aut aliquis alius sine rebus corporalibus et

A exterioribus in nulla proficiat, sicut nec vivit sine corpore temporaliter vivit; quisquis eorum alterum vendit, sine quo alterum haberi non provenit, neutrum venditum dereliquit. Quam tamen objectionem sacer penitus canon exterminat, cum procuratorem vel defensorem ecclesie, vel regulæ subjectum adeo per pecunias ordinari prohibeat, ut interventores quoque tanti sceleris anathematis mucrone succedat. Item in eadem paulo inferius: Quod tales episcopos, vel abbates, vel reliquos clericos non devotamus, si eorum missas audimus, volentem eis oramus, excommunicationem cum eis subimus; quos quidem sacerdotales esse sultem credere, omnino errare est.

CII. — EUGENIUS II.

(Anno Christi 824.)

B Eugenius, natione Romanus, sedit annos quatuor, menses septem; dies viginti tres. Hujus diebus Romani iudices, qui in Francia tenebantur captivi, reversi sunt.

CIII. — VALENTINUS.

(Anno Christi 827.)

Valentinus, natione Romanus, ex patre Leonis, sedit mensem unum, dies decem.

CIII. — GREGORIUS IV.

(Anno Christi 827.)

Gregorius, natione Romanus, ex patre Joanne, sedit annos sedecim. Hic ordinavit episcopos, presbyteros, diaconos per diversa loca, numero centum et octoginta quinque. Hic civitatem Ostiæ, quæ vetustate diruta fuerat, a fundamento renovavit, et Agareni in eo tempore circumvagantes, Christianis ibidem morantibus nocere possent, et ipsam urbem Gregoriopolim nominari jussit.

CIV. — SERGIUS II.

(Anno Christi 844.)

D Sergius, natione Romanus, ex patre Sergio regis quartæ, sedit annos tres. Hic absque jussione Lotharii imperatoris est ordinatus. Unde, cum ejus consecrationis rumor ad prædicti aures imperatoris pervenit; indignatus de hac præsumptione, filium suum Ludovicum et Dragonem Metensem episcopum cum magno exercitu Romam direxit. Qui post multa damna Romanis illata, ipsos Romanos imperatori fidelitatem jurare fecerunt, et prædictum Sergium post multas contentiones in sede demum confirmaverant: qui prædictum filium imperatoris in regem Longobardorum unxit. Hujus pontificis fuit frater, Benedictus nomine, brutus et valde stollens: qui propter pontificis imbecillitatem, ecclesiasticam et publicam curam usurpavit; ad hæc etiam maximis muneribus primatum et domitium Romæ ab imperatore sibi acquisivit; demum vero Albanensem episcopatum usurpare non cessavit, et omnia intra et extra Romam sua avaritia et vanitate vastavit. Vigebat etiam sceleris pontificis et fratris ejus tempore Simoniacæ heresim in tantum, ut ecclesiam venderentur episcopatus: et qui plus dabat, episcopatum accipiebat. Nec erat aliquis episcoporum, aut quicumque virorum ecclesiasticorum, qui seis Dei daretur, eorum

imperatore aut rege ageret ut hoc nefas prohiberetur. Et quia nemo erat Christianorum, per quem hoc malum corrigeretur, misit divina potentia flagellum paganorum ad ulciscenda peccata Christianorum. Nam supervenientes Saraceni innumeros hominum interfecerunt, castella et urbes nullas captas accepta præda igni dederunt: demum regem expugnantes fugaverunt, et, multis captis et interfectis, maxima hominum et omnium rerum præda musti reversi sunt. Hic ordinavit episcopos viginti quinque, presbyteros octo, diaconos tres.

CV. — LEO IV.

(Anno Christi 847.)

Leo, natione Romanus, sedit annos octo, menses sex, dies tres. Hunc Romani omnes unanimiter elegerunt: et dum in ejus electione nimis gauderent, ceperunt iterum non mediocriter contristari, eo quod sine imperiali auctoritate futurum non audebant consecrare pontificem; et periculum Romanæ urbis maxime metuebant, ne iterum, ut olim, ab illis hostibus fieret obsessa. Hoc timore futuri casus perterriti, eum continuo pontificem non expectata principis sententia, consecraverunt. Hic secundum antiquam consuetudinem canonica auctoritate constituit, ut, dum sacra missarum solennia in ecclesia celebrantur, nullus ex laicis in presbyterio stare, vel sedere, aut ingredi præsumat, nisi illi qui ad hanc ministrationem sacri officii constituti solentur. Hujus temporibus Romæ in quibusdam cavernis basiliscus ortus est, qui flatu suo ac visione omnes accedentes necabat, et morti mandabat: quem prædictus pontifex ad ipsum foramen veniens, sua oratione fugavit, et nullum postea ex ipso signum læsionis apparuit. Hic octavam Assumptionis sanctæ Dei genitricis Mariæ devotissime primum celebravit, et semper celebrandam esse firma institutione mandavit.

Hic consilio et auxilio Lotharii imperatoris, urbem, quam circa ecclesiam B. Petri inceperat, denique consummavit, et cum litania eam circumlans, et aqua exorcizata aspergens, sanctificavit, et suo postmodum homine Leonianam eam vocavit. Hic videns multa suo in tempore contra Deum et salutem animarum impudenter fieri, consilio imperatorum Lotharii et Lodewici Romæ synodum habuit cum sexaginta septem episcopis: cum quibus quadraginta duo capitula Christianorum salutem necessaria edidit, et firmiter firmanda esse præcepit.

In primo enim capitulo instituit, ut episcopus iuxta Pauli discretionem et admonitionem irreprensibilis, et boni operis desiderabilis (*I Tim. III*)

A metropolitano admoneatur, et presbyteri, et diaconi, et subdiaconi a suo episcopo, ut doceri possint, admoneantur: et interim tales presbyteri et clerici celebrare divina mysteria et officia suspendantur, ut docti valeant ad debitum ministerium pervenire.

Quinto confirmavit, quæ Coelestinus et Magnus Leo de episcopis instituerant, videlicet, ut non conveniat episcopum consecrari, nisi a clericis et populo fuerit postulatus: quia nulla ratio sinit ut aliter consecrati inter episcopos habeantur. Et eum in eadem ecclesia dignus non invenitur, tunc primum altera ecclesia eligatur; et quamvis necessitas eveniat, tamen invidiose nullo modo consecratur.

Sexto præcepit, ne, juxta Sardicensem synodum, B ultra trium hebdomadarum spatium episcopi a propriis ecclesiis morentur, nisi forte per jussionem metropolitani vel principis ex necessitate contingat: quia absentia episcopi plerumque sit calamitas plebis.

Septimo necessario servari præcepit, ut juxta ecclesiam claustra constituantur, in quibus clerici disciplinis ecclesiasticis imbuantur, et omnibus unum sit refectorium ac dormitorium, sive cæteræ officinæ ad usus clericorum necessariæ. Ministri vero post episcopum tales eligantur, quorum vita et doctrina illos potius exornent quam dehonorent.

Octavo, ut episcopi diligenter curam habeant in baptismalibus plebibus, et, cum necessitas in eis presbyteros ordinandi occurrerit, ut reverentius observentur, non sine consensu ibidem habitantium fieri convenit.

C Nono, ut in congregandis clericis non plures admittantur, quam facultas rerum eis canonice attributa sufficere possit.

Decimo, ut sacerdotes constitui non oporteat, nisi ecclesiis, aut speciali monasterio deputentur, ne necessitas in sæcularibus domibus illis habitandi occurrat; alioquin a propriis episcopis, aut in episcopo, aut in monasteriis causa habitandi et conversandi pro exercendo officio constituantur, ubi mulieres nullam habeant copiam conversandi.

Undecimo, ut sacerdotes divina eloquia sedulo perscrutentur, et populum admoneant, et ludos aliquos ante se fieri non delectentur. Transgressores quippe admonitione episcopi ulterius agere desinant; sin autem, canonice judicentur.

Duodecimo, ut sacerdotes, qui ad debita et opportuna officia in ecclesiis indifferenter adesse debent, fereore aliquo, aut venatione, vel aliqua occupatione rusticorum ministerio omnino non occupentur, nec sine consensu episcopi extra domos suas appareant.

audierint, ubi nullæ sæcularium idoneæ personæ in-
veniantur, ne veritas occultetur, et malus ut bonus
existimetur, in providentia sit episcopi, ut coram se
et competentibus iudicibus hanc aliter veritatem hon-
orifice attollant.

Quartodecimo, ut sacerdos, aut quis alius in eccle-
siastico ordine proventus, si in eo scelere inveniatur
quo abjiciendus sit, depositus providentia episcopi
bene proviso loco constituatur, ubi peccata lugeat,
et ulterius non committat.

Quintodecimo, ut, si episcopus (dist. 81, c. *Si
quispam*), presbyter, diaconus, vel subdiaconus de
quacunque femina crimine fornicationis suspicatus,
post primam et secundam et tertiam admonitionem
metropolitani, vel alterius episcopi, aut ejus cui
subjacere videtur, inveniatur fabulari cum ea, ali-
quoque modo conversari, canonicè judicetur : quia
cui propriam habere uxorem non permittitur, ab
omni femina debet se abstinere.

Sextodecimo, ut nulli episcoporum liceat res
immobiles de subjectis [plebibus aliisque piis tollere
locis, ne in tali facto pauperes inveniatur ; contra
agens canonica auctoritate coarctandus existat.

Septimodecimo, ut presbyteri omnium ad se cur-
rentium in quibuscunque sacris locis oblationes ad
missarum solemnias recipiant : quia cum Dei et ho-
minum mediatores existant, in exercendis votis, et
relaxandis peccatis, largissimam debent orationem
peragere.

Octavodecimo, ut episcopus sibi subjecto sacer-
dote, vel alii clerico, nisi ab alio postulatus, dimis-
sorias non faciat : et ne falsæ ut veræ credantur, et
veræ ut falsæ suspicentur, universalis pontificis,
vel imperiali, vel metropolitani bulla eas roborari
oportet.

Nonodecimo, ut episcopi, universique sacerdotes,
quia ad solam Dei laudem, honorumque operum
actionem constituuntur, debeant tam pro ecclesiasti-
cis, quam pro propriis suis actionibus, excepto pu-
blico crimine, habere advocatum non malæ famæ
suspectum, sed bonæ opinionis, et laudabilis artis
inventum, ne, dum humana lucra intendunt, æterna
præmia perdant.

Vigesimo, ut, si quispiam sacerdotum inventus
fuerit, qui advocatum in iudicio proferre non valeat,
coram plebe propria suus episcopus ipsum sacerdo-
tem discutiat, si bonæ an malæ conversationis exi-
stat, aut cujus rei causa debite advocatum habere
non possit : male vero inventus, pro qualitate culpæ
secundum canonem normam emendari curetur.

Vigesimoprimum, ut monasterium, vel oratorium,
canonicè constructum a dominio constructoris, eo
invito, non auferatur ; liceatque illi idem presby-

A Vigesimo secundo sancivit, ut, si quispiam con-
probatus invasor, dicat pro parte ecclesiæ se egisse
de privata sibi re pertinente, ab ipso suoque hæ-
rede persolvatur invasio. Sacerdos denique in tali
culpa pauper inventus, a proprio canonicè judicetur
episcopo, episcopus a metropolitano ut non ecclesia
sibi commissa damnum sustineat de invasione.

Vigesimotertio, de monasteriis monachorum. sive
sanctimonialium, et de omnibus aliis pro diversis
necessitatibus ad eleemosynam constitutis præcepti,
ut per episcoporum sollicitudinem, in quorum diœ-
cesi hæc existunt, ordinentur ad easdem utilitates,
quibus constituta sunt.

Vigesimoquarto, disposuit de ecclesiis, quæ in di-
versis regionibus sacerdotibus et solitudine desit-
tutæ, nullo debito officio resonant, ut episcopus, si
proprio juri ecclesiæ sunt subjectæ, ibidem sine in-
termissione presbyterum constituat ; ut, si in sæcu-
larium hominum sunt jure constitutæ, ab episcopo
admoneantur, et si, admoniti, presbyteros infra
trium mensium spatium ibidem neglexerunt consti-
tuere absque neglectu principis, urgeat episcopus, ut
ejus sententia emendetur.

Vigesimoquinto, ut ecclesiæ quælibet destructæ
proprio stipendio restaurentur ; non sufficiente vero
necessario, a populo plebis auxilientur.

Vigesimosexto, ut nulli episcoporum liceat a sub-
jecto sacerdote, vel alio quolibet clerico ex piis loci
donationes ultra statuta Patrum exigere, aut super-
imposita [superposita] in angariis inferre.

Vigesimosextimo, ut abbates tales constituantur,
qui sui vocabuli ministerium Deo possint indubi-
tantly supplere : ita docti, ut quæcunque fratrum
negligentia acciderint, omnino cognoscere possint,
et emendare.

Vigesimo octavo, ut episcopus in sua diœcesi di-
genter perscrutetur illos, qui solo habitu monachi
existunt, et ad proprium monasterium redire eos
cogat, aut prospectu congruo in aliud mittat, ut
regularem vitam servent.

Vigesimonono, ut feminæ quæ habitum religio-
sum, aut velamen obtentu religionis susceperunt,
deinceps viro sociari non permittantur ; prævari-
catæ autem, ad penitentiam coerceantur.

Trigesimo, ut die Dominico nullus audeat mæra-
D tiones, nisi in cibariis rebus, aut quælibet rustica
opera facere ; alioquin, ut transgressor, ad peni-
tentiam redigatur.

Trigesimoprimum, ut Dominico die personam sus-
pectam et reatu infamem, aut optima satisfactione
solvant, aut in custodiis constituentur, ut licitis de-
bus judicetur ; nam legibus infirmatur iudicium Do-
minico die deproptum.

Trigesimotertio statuit, ut, sicut hi, qui monasteria elegerunt, a monasteriis egredi non permittuntur: ita hi, qui inviti sine justæ offensionis crimine monasteriis sunt intrinmissi, nisi volentes non teneantur; quia quod non petunt, non observant.

Trigesimoquarto, ut magistri et doctores in singulis locis, in quibus necessitas occurrit, constituantur, qui liberales artes assidue doceant: et si tales non inveniuntur, tamen divinæ Scripturæ magistri et institutores ecclesiastici officii nullatenus desint.

Trigesimoquinto, ut sacerdotes admoneant viros ac mulieres, qui festis diebus ad ecclesiam concurrunt, ne ballando, et turpia verba decantando choros teneant ac ducant, similitudinem paganorum peragendo: quia tales, si cum minoribus peccatis ad ecclesiam veniunt, cum majoribus revertuntur. Si vero non cessant admoniti, a communione modis omnibus suspendantur.

Trigesimosexto, ut nulli liceat, excepta causa fornicationis, uxorem relinquere, et aliam sibi copulare: alioquin convenit transgressorem sociari priori conjugio. Si autem vir et uxor solummodo pro religiosa vita divortire inter se consenserint, nullatenus sine conscientia episcopi fiat, ut ab eo singulariter proviso constituantur loco: nam uxore nolente, aut altero eorum, etiam pro tali re matrimonium non solvatur.

Trigesimoseptimo, ut nulli liceat uno tempore habere uxorem et concubinam; quia cum domi non sit lucrum, animæ sit detrimentum: alioquin ecclesiastica communione videatur indignus: et si perseveraverit, ab ecclesia penitus amputetur.

Trigesimo octavo, ut de propria cognatione, vel quam cognatus habuit, nullus audeat in conjugium copulare: si quis vero fecerit et perseveraverit, sciat se vinculis anathematis innodatum.

Trigesimonono, ut nullus absolute presbyter ordinetur, et ut juxta facultatem rerum ecclesiæ, et oblationes, vel redditum clerici ordinentur.

Quadragesimo, ut presbyteri urbani et suburbani, et rurales omnes, indifferenter ad concilium episcopi veniant, aut canonum correptionibus subiaceant.

Quadragesimoprime, ut laicus, qui presbyterum sine consensu episcopi proprii sua potestate ecclesiæ cuicumque insituerit, a fidelium communione separetur. Presbyteri, si tertio ab episcopo, vel legato ejus, de alterius ecclesia recedere admoniti, obedire noluerint, proprii officii gradum amittant.

Ultimo vero capitulo immutabiliter præcepit, ne ullus abbas, aut quilibet alius præsumat presbyteros in ecclesiis statuere, nisi qui et sacerdotis gradum

A presbyterum in aliena diocesi morantem, et sæpe numero vocatum, demumque excommunicatum, et tamen ad propriam parochiam redire nolentem, deposuit, et penitus sacerdotali honore privavit. Item in eadem synodo monuit, et apostolica auctoritate præcepit, ut unusquisque episcopus per dioceses et parochias suas, per se et per sacerdotes suos subjectum sibi populum moneat, ut primitias et decimas incunctanter persolvant: has autem dare nolentes, quousque suppleant, a cibo et potu suspendant. Quod si nec pro hac suspensione supplere curaverint, sancta communione priventur. Item, in eadem irrefragabiliter affirmando instituit, ut nullus episcoporum vel sacerdotum rem sui tituli usurpare aut alienare præsumat: qui autem hoc fecerit, canonicam sine dubio subeat ultionem. Hic ordinavit episcopos quadraginta tres, presbyteros vero undeviginti, diaconos septem. Obdormivit autem in Domino xvi Kalend. Augusti.

CVI. — BENEDICTUS III.

(Anno Christi 855.)

Benedictus, natione Romanus, ex patre Petro; sedit annos duos, menses sex, dies decem. Fuit autem temporibus Loduvici filii Lotharii, filii Loduvici imperatoris. Postquam clerus et populus hunc et renitentem elegerunt, et juxta morem in patriarchium deduxerunt, decretum componentes, et manibus propriis roborantes, ut prisca consuetudo posebat, invictissimis Lothario ac Loduvico Augustis destinaverunt. Sed legati, qui decretum deferebant, in itinere, corrupti in Anastasium presbyterum a Leone depositum, voluntate illum præsciendi, declinaverunt, et hoc apud principes prædictos versutia calliditatis effecerunt, quatenus eorum voluntati consentientes Romam legatos, qui Anastasium inthronizarent, dirigerent. Qui cum illuc venerunt, prædictum depositum violenter in patriarchium introduxerunt, et Benedictum ejectum, et pontificali veste nudatum, in arcta custodia servari jusserunt. Sed demum ex communi voto et sententia, triduo jejunio cum oratione et vigiliis celebrato ab omnibus, et etiam ab his qui prius excommunicato presbytero faverant, unanimiter nutu divino in Benedictum convenerunt; et in præsentia et consensu imperialium legatorum, est in pontificem consecratus.

D Hic Ratoldo episcopo de parricida ita scripsit: Volumus, ut per duodecim annos sub onere penitentiae constituatur, ita ut omnibus diebus jejunium celebret usque ad vesperum, et absque carne vinoque ac piscibus cibum sumat, exceptis diebus festis ac Dominicis, et a Pascha usque Pentecosten: per quinquennium vero tempus in ecclesiam intrare non presumat, nec con-

illius auvernit, viaticum ei non negatur, juxta traditiones canonum.

CVII. — NICOLAUS I.
(Anno Christi 858.)

Nicolaus, natione Romanus, ex patre Theodoro regionario, ædificavit annos novem, menses septem, dies novemdecim. Hic a Romano clero et populo unanimiter electus, præsentate et jubente Cæsare Loduwico, est consecratus. Hic Joannem episcopum Ravennatem multa contra canonica instituta præsumptam communione privavit, qui ter ad synodum litteris vocatus, venire contempsit: sed postea misericordia motus, eidem humiliter veniam postulanti communionem reddidit: cui inter cætera in mandatis dedit, ut episcopos per Æmiliam non consecraret, nisi post electionem docis, et olei, et populi, per epistolam apostolicam sedis præsentem eos consecrandi licentiam acciperet. Idem pontifex quemdam diaconum apostolicam sedem appellentem, ab episcopo suo invidiose depositum, officio suo restitui jussit: et quia sine certo numero episcoporum, imo sine criminis approbatione, et sine oris professione ipse diaconus fuerat judicatus, omnem illam judicii sententiam cassavit, et ad rectitudinis tramitem apostolica pietate causam reduxit.

Hujus pontificis temporibus Lotharius rex uxorem legitimam, nomine Thietbergam, dimisit, et Waldradam concubinam in matrimonium assumpsit. Hujus autem aetoris auctores et defensores erant Theotgaudus Treverensis, primas Belgicæ provinciarum, et Guntharius Coloniensis archiepiscopus. Unde prædicti episcopi Romam vocati aduocialiter venerunt, et summo pontifici libellum incesis matrimonii defensionem continentem obtulerunt, dicentes se nihil plus minime egisse, quam in prædicto libello continebatur. Sed multa in eo continebantur, quibus merito in prædictos archiepiscopos postea depositionis sententia proferebatur, sicut summus pontifex dicit in epistola quam Rhemensi archiepiscopo et cæteris episcopis in regno Caroli regis degentibus destinavit; et in alia, quam scripsit omnibus episcopis qui erant in regno Loduwici. Inquit enim, eos depositos fuisse: primum, quia jussionibus quas de Ingeltrude, et Thietberga, sive Waldrada, fecerat, inobedientes fuerunt. Secundo, quia Ingeltrudam anathematis vinculo innodatam recipere et absolvere præsumperunt cum hi, qui ab uno abjiciuntur, ab aliis non sint recipiendi. Tertio, quia scripta apostolica subtrahendo et addendo transmutantes, falsitatis rei manifestissime clauerunt. Quarto, quia adultoris consenserunt,

Audit; sicut Thietberga fuit, cui rex securitatem idoneam veniendi tribuere noluit. Septimo, quia profanis gestis subscripserunt, et alios subscribere compulerunt, et tot animarum rei constituti sunt, quot, utpote præminentes, in hoc verbo vel facto prævaricationis præcipitum submiserunt.

Idem summus pontifex in alia epistola, quam Viennensis Ecclesiæ archiepiscopo scripsit, de pontificalibus, qui aliqua ægritudine occupantur, decreto statuit non esse abjiciendos, nec alios in eorum loca consecrandos, nisi ex hac luce fuerint subtracti: sed de ministerio eorum, quæ sunt licita, sacerdotes expleant; in his vero, quæ eis non licent, vicinorum episcoporum auxilia subrogentur. Item in eadem præcepit, ne episcopi, qui Domini gratiam curam susceperunt, a ministracione eorum discedant. Item, nec clerici, qui in adolescentia a demonibus cognoscuntur oppressi, ad superiorem gradum ascendere permittantur. Item (dist. 50, c. *Hi qui*, si arbor cadens forte occidit hominem, innocui sint qui eam inciderint, si nec voluntate nec desiderio eorum homicidium perpetratum est. Si vero aliqua culpa vel neglectu eorum morientis hominis periculum cognoscitur evenisse, abjiciendi sunt gradu, et nullatenus in sacro ordine suscipiendi. Item concessit, ut viri, qui pro illicitis poenitentiam agere videntur, si se continere non possunt, post peractam poenitentiam propter periculum fornicationis uxores accipiant.

Idem pontifex in epistola, quam Carolo Magnifico regi destinavit, vetuit, ne episcopus plebem sibi commissam juramentis constringeret. Item, ut nulli Christiano liceat de propria consanguinitate sive cognatione uxorem accipere, usque dum generatio cognoscitur, aut memoria retinetur. Item, ut sacerdotes (dist. 50, c. *Sacerdotes*, et c. *Studeat*), si in fornicationis laqueum ceciderint, et criminis actus manifestus sive ostensus fuerit, sacerdotii honorem habere canonice non possint: si vero in crimine fornicationis fuerint accusati, et crimen illud non fuerit comprobatum, aut ipsi non manifestaverint; licentiam habeant, si se voluerint, juramento purificare. Similiter et diaconi, si fuerint accusati, peragant. Item femine sub velamine consecrate, si fuerint fornicatæ; velum tamen non deponant, sed jugo poenitentiae submissæ, ad gratiam remissionis studeant pervenire. Item parricidas et fratricidas primo anno extra ecclesiam stare præcepit, secundo in ecclesiam introduci; non tamen communicare: tertio anno corporis et sanguinis Domini

non valent, legitime accipiant. Si quis cum duabus A sororibus, aut cum his, quas sacra Scriptura prohibet, fuerit fornicatus, si dignam egerit poenitentiam, liceat ei uxorem accipere. Similiter et mulieri tali seelere lapsæ facere licet. Item, quaerentibus, utrum marito uxorem adulteram juxta mundanam legem interficere liceat, respondit, dicens: *Sancta Dei Ecclesia mundanis nunquam constringitur legibus, quæ gladium non habet nisi spirituatem, qui non occidit, sed vivificat, Mandavit etiam, ut homicidas post unius anni spatium liceat ecclesiam introire.* Item, ut iudicia velata, et in eodem habitu permanere professi non praesumat.

In alia epistola, quam Luitberto archiepiscopo idem pontifex direxit, praecipit, illum, qui paganum, non in bello, sed quædam meditatione, vel propter avaritiam occiderit, ut homicidam debere poenitere, Item juxta morem Romanæ Ecclesiæ a Quinquagesima usque in Pascha etiam laicis a carne abstinendum esse praecipit. Item de eo, in cujus lancea alter se interemit, ita praecipit: *Si ejus voluntate, qui lanceam tenuit, gestum est, homicidii reus habetur; si autem eo ignorante patratum est, innoxius esse videtur.* Item illum, qui causa prophanæ chorde sagittam emittens filium proprium volens interemit, jussit poenitere, ut de homicidio non sponte peracto. De eo, qui insaniens aliquem occiderit, dicit: *Si ad sanam mentem perveniret, levius poenitere debet, quam si quis sanæ mentis hoc faceret.*

Idem pontifex Constantiensis episcopo Salomoni (30, q. 1, c. *Salomoni*) epistolam scripsit, in qua prohibet, ne unus homo accipiat duas commatres spirituales, unam post aliam: quia cum vir et uxor una caro per connubium efficiantur, restat nimirum comatrem constitui illi mulieri, cujus in matrimonio assumpta uxor commater esse videbatur: et idcirco dicit, virum non posse illi mulieri jungi in copula, quæ commater erat ejus, cum qua una caro fuerat effectus. Item praecipit, ne mulier, quæ viri filium ex alia femina genitum de sacro fonte levavit, propter hoc a viro separetur, quia secundum sacros canones, nisi ex amborum consensu et religionis obtentu non debet conjugem dimittere conjux: habet tamen grave peccatum mulier, quæ odio habens maritum, quasi causa pietatis operatur impietatem. Item de presbytero (15, q. 5, c. *Presbyter*) vel diacono, quem asserebat Salomon episcopus crimina nolle publice confiteri, sed velle se cum sacramento defendere, et tamen dicebat notum esse episcopo scelus ipsius fore patratum; respondet, non esse episcopo scelus legitime manifestum, si presbyter vel diaconus non fuerit per approbationem testium forte convictus, aut ipse sua fuerit sponte scelus ipsum con-

Item dicit, monachum, qui semel se Deo vocavit, et regulam sanctorum Patrum suscepit, non jam a proposito posse reverti.

Prædictus pontifex Photium Constantinopolitanum deposuit, quia ex laico consecratus ab excommunicato episcopo, et adhuc Ignatio patriarcha superstite, subito episcopus est consecratus; et quia ante audientiam excommunicatis communicare praesumpserat.

Idem pontifex Rothardum episcopum Suessionensem, ab Hincmaro Rhemensi archiepiscopo depositum, sedi suæ restituit; quia Romanæ sedis appellatio apud prædictum archiepiscopum tempus dilationis impetrare non valuit. Hic ordinavit episcopos sexaginta quinque, presbyteros septem, diaconos quatuor. Idibus autem Novemb. migravit ad Deinum.

CVIII. — ADRIANUS II.

(Anno Christi 867.)

Adrianus, natione Romanus, ex patre Thalaro, seddit in episcopatu annos quatuor, menses undecim, dies decem. Hic ab omnibus Romanis unanimiter electus est. Quorum unanimiorem et desiderium audiens Lodewicus imperator, cognoscens etiam, qualiter in eo decretum suis subscriptionibus roborassent, valde gavisus, mox imperialem scripsit epistolam, per quam electam fieri præsulem collaudavit. Hujus temporibus Lodewicus dedit Ecclesiæ Corbelensi et Herifordensi quasdam decimales ecclesias cum ipsis decimis in parochia Osbrungensi [Ospalrungen], consentiente episcopo et omni clero. Carolus Romanorum imperator et patricius dedit honorificatæ Ecclesiæ, et honorificandæ a Deo Hersveldensi, quasdam decimas in Frisonevelt et Hassega Halberstadensi adjacentes diocesi, quas Stephanus papa in basilica B. Petri die sancto Paschæ sua auctoritate et imperatoris subscriptione, et Hisdegino a Halberstadensi episcopo præsentem, confirmavit. Carolus quippe omnes decimas in Saxonia constituerat ad regale servitium, et eas rex dare potuit, quo voluit.

Hic apostolica auctoritate firmavit, si deinceps quispiam episcopum occidere tentaverit, vel flagellare, aut saltem percutere, ut a Deo et sanctis ejus omnibus sit anathema. Illos autem, qui illicitas et incostuosas copulas contrahunt, si secundo vel tertio admoniti eas non dissolvunt, et dignam poenitentiam non egerint, a liminibus ecclesiæ cum suis sequaciis eliminandos esse decrevit. Item raptoras virginum, qui eas legitimo nuptiali jure, vel secundum ritum, vel legem, vel præem, acquisivisse noscuntur, eadem sententia ferri jussit; quos tandem, nisi a prava intentione recesserint, anathemati submittere

liceat clericum attitulare in ecclesia præter episcopum, ad cujus ordinationem et potestatem diœcesis omnium jure Ecclesiarum, secundum antiquam constitutionem, pro sua cuique pertinente parochia.

CIX. — JOANNES VIII.

(Anno Christi 872.)

Joannes sedit annos decem, dies duos. Hic decreto suo statuit, ut nulli ducum liceat quemlibet episcopum in præsentiam Romani præsulis introducere, vel census ab eo ad sumptus publicos, seu dona quælibet exigere; sed nec coram laicis episcopum concessit: clericos et sanctimoniales, pupillos et viduas sub tutela episcoporum esse decrevit, et eos ad sæcularia judicia trahi modis omnibus interdixit. Quemlibet autem ducem vel alium contra hæc agentem, excommunicandum esse decrevit; perseverantem vero anathematis vinculo innodandum.

Idem inter cætera de decimis sacerdotibus dandis ita præcepit: *Quas, scilicet decimas, unumquemque fidelem illi sacerdoti dare censuimus a in cujus parochia dum procul dubio constat sub episcopi proprii ditione, quia ad hoc recipiendum ab episcopo suo est constitutus, manere; et ideo nullum alterius diœceseos sacerdotem aut levitam alteri jure ea novum [fors. canonum] debita hujusmodi audire impudenter, vel temere quærere, aut accipere damnationem [for. tantum, donationem] vel donationem. Cum vero qui aliter dare vel accipere præsumpserit, ecclesiastica communione tandiu judicamus manere privatum, donec secundum hoc nostræ apostolicæ auctoritatis capitulum studuerit agere.*

Hujus temporibus Lodewicus imperator ab Adalgiso Beneventano duce constrictus timore vitæ, jurejurando firmavit, nunquam se Beneventi fines ultra intraturum, neque ex periculo injuriæ tunc sibi illatæ vindictam aliquando exacturum. Ab hoc autem juramento postmodum prædictus papa eum Romæ absolvit auctoritate Dei et S. Petri, affirmans nihil sibi obesse, quod ob mortis periculum evadendum coactus fecerat, nec sacramentum esse dicendum, quod contra salutem reipublicæ, quamvis cum multis execrationibus, fuerit prolatum.

CX. — MARINUS.

(Anno Christi 882.)

Marinus sedit annum unum, menses quinque.

CXI. — ADRIANUS III.

(Anno Christi 884.)

Adrianus sedit annum unum, menses quatuor.

CXII. — STEPHANUS VI.

(Anno Christi 884.)

Stephanus sedit annos sex. Hic Herimanum,^b Coloniensem archiepiscopum, et Adalgarium Hamburgensem archiepiscopum de Bremensi ecclesia contententes Wormatiam ad synodum venire jus-

^a Locus mendosus.

^b *Hermannum*. Vide Arantzum lib. II Metrop., c. 19 et 24. Alb. Stadens. in Chron. ad ann. 896; Trith. in Chron. Hirsaug.

A sit; ubi Fulconi Rhemensi episcopo vice sua commissa causam eorum examinari mandavit.

CXIII. — FORMOSUS.

Formosus Portuensis episcopus, sedit annos quinque, menses sex. Qui Formosus religiosissimus a Romanis vehementer afflictabatur; cujus et hortatu rex Arnulphus Romam advenerat. In cujus ingressu, ulciscendo papæ injuriam, multos Romanorum principes obviam sibi properantes decollari præcepit. Causa autem similitatis inter Formosum papam et Romanos hæc fuit: Formosi decessore defuncto, Sergius quidam Romanæ Ecclesiæ diaconus fuit, quem Romanorum pars quædam papam sibi elegerat: quædam vero pars non infima natu Formosum [nominatum Form.] Portuensis civitatis episcopum, pro vera religione, divinarumque doctrinarum scientia papam sibi fieri anhelabat. Nam dum in eo esset, ut Sergius apostolorum vicarius ordinari debuisset, ea quæ Formosi favebat partibus pars, non mediocri cum tumultu et injuria Sergium ab altari expulit, et Formosum papam constituit. Descenditque Sergius in Tusciam, quatenus Adelberti potentissimi marchionis auxilio juvaretur: quod et factum est. Nam Formoso defuncto, atque Arnulpho in propria extincto [reverso], is qui post necem Formosi papa constitutus est^d, expellitur, Sergiusque papa per Adelbertum constituitur. Quo constituto, ut impius, doctrinarumque divinarum inscius, Formosum extra sepulcrum extrahi, atque in sede pontificatus sacerdotalibus vestimentis indutam collocari præcepit, cui et ait: Cum Portuensis esses episcopus, cur ambitionis spiritu Romanam universalem sedem usurpasti? His expletis, sacratis exutum vestimentis, digitisque tribus abscissis, in Tiberim jactari præcepit, cunctosque quos ipse ordinaverat, gradu proprio depositos iterum ordinavit. Quod quam male egerit, pater sanctissime, animadvertere poteris; quoniam et hi, qui a Juda Domini nostri Jesu Christi proditore ante proditionem salutem, seu benedictionem apostolicam, perceperunt; ea post proditionem, propriæque corporis suspensionem minime sunt privati, nisi quos improba forte defœdarant flagitia. Benedictio siquidem quæ ministris Christi impenditur, non per eum, qui videtur, sacerdotem infunditur: neque enim qui rigat est aliquid, neque qui plantat, sed qui incrementum dat, Deus (I Cor. III). Quantæ autem auctoritatis, quantæque religionis papa Formosus fuerit, hinc colligere possumus; quoniam dum a piscatoribus postmodum esset inventus, atque ad B. Petri apostolorum principis ecclesiam deportatus, sanctorum quædam imagines hunc in loco positum venerabiliter salutarunt. Hoc namque a religiosissimis Romanæ urbis viris persæpe audivi.

^c Verba reliqua sunt Luitprandi lib. I Rerum per Europ. gest. c. 8.

^d *Mortem Onuph.* in Adnot. ad Platnam putat esse fabulam.